

hmezad

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI!

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE »HMEZAD« ŽALEC — LETO XXXI. — DECEMBER 1977 — ŠTEVILKA 12

Se je kje zataknilo?

Prišel je trenutek, ko se morajo komunisti v temeljnih organizacijah združenega dela, v samoupravnih organih, posebno pa še v vodstvih družbenopolitičnih organizacij vprašati, kaj so konkretno naredili za izvajanje zakona o združenem delu. Res bi lahko rekli, da je to vprašanje že dolgo aktualno, vendar je aktivnost komunistov na tem področju ravno zdaj izjemno pomembna. V vseh delovnih kolektivih se ukvarjajo z zelo zapletenim delom pri izdelavi in izvajanju cele vrste novih dokumentov, s katerimi bodo na nov, ustavi veliko ustrežnejši način, uredili tudi tako zapletene stvari kot sta ugotavljanje in delitev dohodka.

Pri tem gre za bistvo temeljnega proizvodnega odnosa, na katerem temelji in iz katerega tako rekoč raste vsa družbena nadgradnja. Tu se pravzaprav začne proces osvobajanja dela, združevanje dela in sredstev na podlagi samoupravljanja. Tu se uveljavlja novi družbeni odnos, ki postavlja delavca v položaj, da odloča o pridobivanju in delitvi dohodka oziroma o razmerah in rezultatih svojega dela. Delo je zelo pomembno in ne bi smelo potekati stihijsko, mimo neposrednega in vsestranskega vpliva najnaprednejših sil naše družbe, posebno zveze komunistov.

Dosedanje izkušnje pa nas opozarjajo, da niso povsod razumeli pomena teh neposrednih obveznosti, ki so pred našimi delovnimi ljudmi. Temeljne organizacije združenega dela, ki jih priganjajo zakonski roki, na razne načine iščejo konkretne rešitve za uveljavljanje zakona o združenem delu na področju pridobivanja in delitve dohodka.

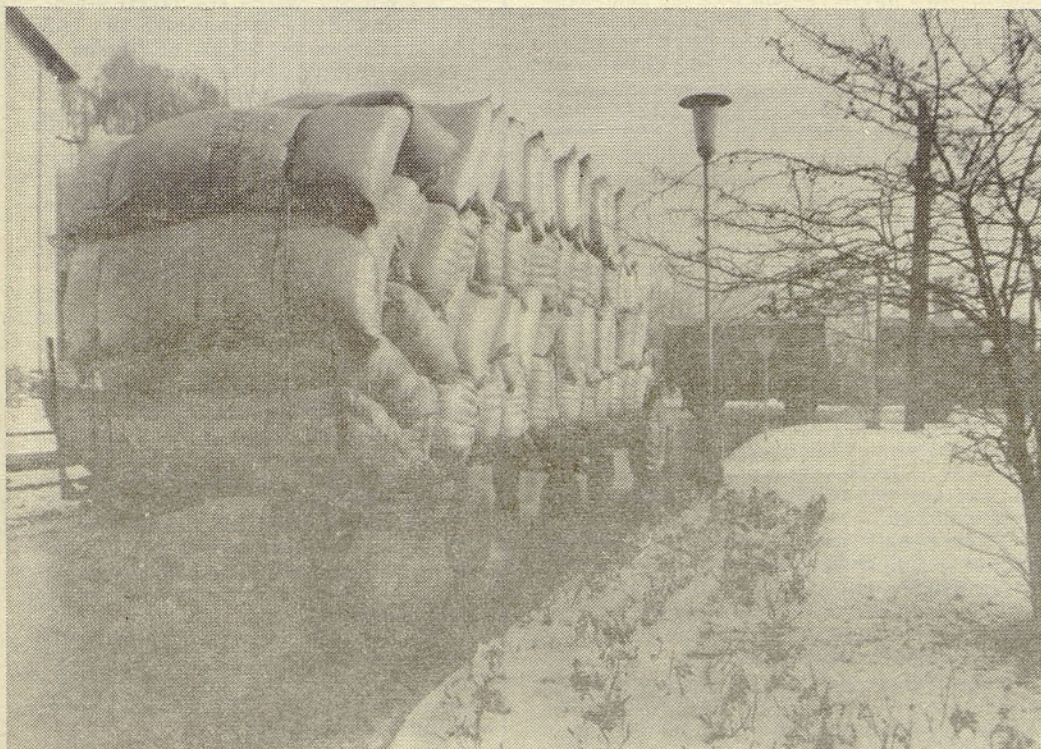
Dejstvo, da so delavci sprejeli duh in besedo novega zakona, ustvarja ugodno razpoloženje za uravnavaanje odnosov na nov način, praksa pa vendarle kaže, da se težko odrejajo dosedanjim razmeram in odnosom. Skoraj v slehernem tozdu so sile, ki delno zaradi starih pojmovanj, delno pa zato, ker si želijo ohraniti privilegirane pozicije, »ponujajo« rešitve, s katerimi bi se tisto, kar je bilo do sedaj, le formalno spremenilo, še naprej pa bi se ohranili stari družbeni odnosi. Javnost je bila že večkrat opozorjena na te in podobne nevarnosti pri uresničevanju zakona o združenem delu. To je znano tudi ljudem, ki si kot člani komisij ali delovnih skupin močno prizadevajo, da bi duh tega zgodovinskega dokumenta »vgradili« v nove dokumente, ki bodo urejali odnose v tozidih. Vsi vedo, kaj ni pravilno in kaj je nasprotno bistvu zakona, toda marsikje manjka moči in znanja, da bi našli

tisto, kar je pravilno. Bilo bi razumljivo in v skladu z vodilno vlogo zveze komunistov v vsakem kolektivu, da se prav sedaj izkažejo s svojo ustvarjalnostjo ter vključijo svoja pojmovanja v tako pomembno akcijo kolektiva. Namesto tega pa smo v kolektivih pogosto pričevali številnih sestankov in pogovorov, na katerih razpravljajo načelno in posplošeno — kakor da bi hoteli dokončno rešitev prepustiti nekemu drugemu zunaj njihove organizacije. Komunisti premalo kritično razpravljajo o raznih predlogih in rešitvah, še manj pa si prizadevajo, da bi se tudi v okviru drugih organizacij neposredno angažirali pri ugotavljanju in definiranju samoupravnih odnosov na dohodkovnih temeljih v skladu z zakonom o združenem delu. Ni malo tozdvov, v katerih komunisti o tem sploh niso razpravljali, kaj šele da bi dali kakšne konkretne pobude, čeprav v tem trenutku ni bolj pereče in pomembnejše naloge, kot je ta.

V kolektivih tudi vse preveč pričakujejo od sindikalnih organizacij in vodstev. Res je, da so na mnogih posvetovanjih o tem temeljito razpravljali, vendar so tudi tu več govorili o tem, kako se ne sme delati. Tudi posamezna sindikalna vodstva so obremenjena s tem, da posplošujejo svoje ugotovitve, da dajejo ocene, da raje kritizirajo in hvalijo, kot pa da bi se usmerile k iskanju, da bi pomagale najti konkretne rešitve. Izmenjava konkretnih, pozitivnih izkušenj in njihovo nepretrgano širjenje pa je ravno tisto, kar manjka delovnemu človeku pri tem izjemno pomembnem delu. Še vedno ni dovolj, vsaj ne v vseh okoljih, neposrednega angažiranja članov političnih vodstev na kraju samem, v temeljnih organizacijah združenega dela. Takšno vedenje pa seveda škodljivo vpliva na zaupanje delavcev v pripravljenosti, da bodo odgovorni sprejete norme tudi dosledno uresničili. To še toliko bolj, ker so ravno tam, kjer so ustvarjalni potenciali najmočnejši — v delovnih skupnostih in družbeni nadgradnji na splošno — zelo malo napredovali.

Če smo soglasni — na desetem kongresu ZKJ smo to jasno povedali — da gre za velike, revolucionarne spremembe, potem so mesto, vloga in obveznost komunistov jasni. Z delom in ne le z besedami, v vsakdanji praksi in ne samo na javnih tribunah in forumih morajo ti biti nosilci te preobrazbe. Njihov prispevek k tej veliki dejavnosti postaja eno izmed meril njihove revolucionarnosti in doslednega boja za linijo zveze komunistov. Zato si morajo zastaviti konkretno vprašanje, kaj so do zdaj naredili in kaj bi še morali narediti. Ne toliko zaradi bilance in analize kot zaradi nadaljnje akcije. Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti na obveznost, da moramo nekatera dela pri uresničevanju zakona o združenem delu končati do konca letošnjega leta.

Odkup hmelja od hmeljarjev je končan, sedaj ga vozijo v Hmezad iz priročnih skladišč

Rezultati 9-mesečnega poslovanja kljub vsemu ugodni

Zopet je za nami 9-mesečno obdobje poslovnega leta 1977. V tem času hkrati z analizo 9-mesečnega poslovanja že ocenjujemo poslovne rezultate za celo poslovno leto. To je potrebno še toliko bolj, ker zaradi sezonskega značaja predvsem kmetijske proizvodnje, ki ob 9-mesečnem obračunu še ni v celoti upoštevana, mogoče pa so že precej točne ocene o letini in proizvodnji do konca koledarskega leta.

Za 9-mesečno obdobje letošnjega leta je značilno, da so finančni rezultati sorazmerno ugodni, količinski plan pa ne bo v celoti dosežen.

Za Hmezad kot celoto smo ob tričetrtletju primerjalno s planom dosegli naslednje poslovne rezultate:

v 000 din

	Letni plan	Realiz. januar-sept.	Indeks 9. 77/P 77
Celotni prihodek	2.655.749	1.829.814	69
Porabljena sredstva	2.330.860	1.613.921	69
Skupni dohodek	324.889	210.890	65
Čisti dohodek	247.451	156.062	63
Ostanek čistega dohodka	37.825	7.676	20
Ostanek ČD + PAM	48.416	11.089	23
Vkalkulirani OD	193.265	141.598	73

Kot je iz gornjih primerjalnih rezultatov razvidno in če primerjamo rezultate z doseženo dinamiko v devetmesečnem obdobju prejšnjih let, je ocena teh rezultatov ugodna.

Manj ugodni so pokazatelji o fizičnem obsegu poslovanja, saj nekatere TOZD količinskega obsega poslovanja ne dosegajo, oziroma celo ne dosegajo lanskoletne dinamike za to obdobje.

In kakšni so vzroki!? Na realizacijo proizvodov in storitev so se tudi letos odrazili dejavniki na katere nismo mogli dovolj vplivati, in sicer:

— Izredno dolgo sušno obdobje v poletnih mesecih, v času najnujnejše rasti, je odločilno vplivalo na pridelke tistih hmeljišč, ki so na bolj plitkih prodnatih tleh in ki niso bila namakana. Zaradi suše so povprečni pridelki znižani za preko 20%. Zaradi suše pa so zmanjšani tudi pridelki nekaterih drugih kultur. Nadalje spomladanska močna pozeba je prizadela predvsem plantaže jabolk in vina-grade. Zaradi pozebe in suše je bil močno zmanjšan tudi odkup gozdnih sadežev.

— Neuskajenost cen v proizvodnji živine se je nadaljevala tudi v tem letu, kar je povzročilo nadaljnjo stagnacijo oziroma celo upadanje proizvodnje goved in prašičev tako v lastni kot tudi v kooperacijski proizvodnji.

— Prav isti vzrok se je močno odrazil tudi na rezultatih v mesnopredelovalni dejavnosti.

Ob upoštevanju teh dejavnikov, na katere prizadete TOZD niso mogle vplivati, smo z doseganjem fizičnega obsega v glavnem lahko zadovoljni. Seveda ne bi bilo prav, da ob tem ne opozorimo, da so tudi nekateri subjektivni vzroki povod, da plan ne bo v celoti realiziran.

Po drugi strani pa moramo opozoriti na doseganje oziroma preseganje planirane proizvodnje. Tako se proizvodnja mleka v vseh kmetijskih TOZD giblje nad planom, kar povzroča težave celjski mlekarji zaradi premajhnih predelovalnih zmogljivosti. Prav tako se proizvodnja piščancev giblje v okviru plana, lanskoletna realizacija tega obdobja pa je presežena za 16%.

V gostinski dejavnosti novi hotel v Preboldu sicer še ne posluje pozitivno, vendar rezultati kažejo na upravičenost njegove izgradnje.

Tudi v strojno kovinarski dejavnosti so prav tako doseženi dobri rezultati.

Potrebno je omeniti še novo blagovnico TOZD Notranja trgovina, ki v prvih petih mesecih poslovanja dosega planirani promet.

Če se še enkrat ozremo na finančne poslovne rezultate za katere ocenjujemo, da so ugodni v primerjavi s preteklimi obdobji, vidimo, da je ostanek čistega dohodka za sklade sorazmerno skromen. V delitvi čistega dohodka so namreč glavna postavka osebni dohodki; čeprav iz obdobja v obdobje zaostajamo za republiškim povprečjem OD za ca. 10%, pa je kljub temu potrebno nameniti 95% čistega dohodka za osebne dohodke. To priča o izred-

no slabi akumulativnosti kmetijske proizvodnje in predelave.

Na osnovi doseženih rezultatov v devetmesečnem poslovanju lahko že ocenjujemo poslovni uspeh ob koncu leta. Po tej oceni predvidevamo, da bo celotni prihodek realiziran s 97% plana in 28% več kot preteklo leto. Družbeni proizvod in dohodek se bosta prav tako povečala za 28% ali 96% plana.

Ostanek čistega dohodka pa bo po oceni za 36% višje realiziran kot v preteklem letu, vendar bo zaradi navedenih vzrokov doseženo le 61% planiranega ostanka čistega dohodka. Če vremenske nepravilnosti in drugi objektivni vzroki ne bi bili vplivali na poslovanje v tem letu, ocenjujemo, da bi bil planirani ostanek čistega dohodka v celoti realiziran. To pa potrjuje, da so bili planski cilji za leto 1977 postavljeni pravilno.

dipl. inž. Polde Škafar

URESNIČEVANJE DOLOČIL ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU S PODROČJA NAGRAJEVANJA

Približati se čim bolj plačilu po rezultatih dela je težnja, ki smo jo poskušali uresničiti v zadnjih dveh letih. Zakon o združenem delu je naš prepočaten tempo na tem področju pospešil in nam nakazal nove smeri. Še v letošnjem letu je po določilih zakona potrebno preučiti in dopolniti obstoječe sisteme nagrajevanja.

Kako smo pristopili? Na ravni DO je bila imenovana komisija, ki je proučila obstoječe sisteme delitve dohodka in nagrajevanja. Naloga komisije je, da veljavne samoupravne sporazume dopolni v smislu določil zakona.

Sedanji skupni sporazum o razporejanju dohodka in sporazum o delitvi dohodka in čistega dohodka ter enotnih osnovah pri delitvi OD, TOZD in DS Skupne službe pa bodo sprejeli svoje pravilnike, ki bodo vključevali skupne osnove in posebnosti TOZD oz. DS Skupne službe.

Osnutek sporazuma o enotnih osnovah je izdelan. Novosti, ki jih le-ta prinaša, so predvsem naslednje:

Pri razporejanju dohodka na del za osebne dohodke upošteva iste osnove kot doslej (dohodek na zaposlenega, dohodek na povprečna poslovna sredstva). Novost je v tem, da je vključen plan. Doseganje planiranega dohodka pogojuje planirane osebne dohodke na osnovi izračuna.

Bistvene spremembe so bile potrebne v sistemu delitve OD. Osebne dohodke bomo oblikovali na osnovi vrednosti del na delovnem mestu z upoštevanjem količine dela, kvalitete dela posameznika z upoštevanjem prihrankov (gospodarjenje s sredstvi) posameznika ali skupine v organizacijski enoti in na osnovi uspeha TOZD. Sredstva za osebne dohodke iz minulega dela ostajajo nerešena naloga. Dokler ni izdelanih drugih meril, ostaja dodatek na delovno dobo. Z ozirom na to, da pomeni dodatek na delovno dobo le 5% mase OD, je sprejemljiv.

Na osnovi DO predvideva sporazum o enotnih enotah enotno metodo vrednotenja del in razporejanje zahtevnosti tipičnih del, ki se oblikujejo na ravni DO. Na osnovi tega TOZD in DS Skupne službe vrednotijo dela na sistemiziranih delovnih mestih.

Rezultate dela bomo merili, kjer je merjenje ekonomsko upravičeno in ocenjevali, kjer merjenje ne bi bilo racionalno. Premiranje kot obliko nagrajevanja navaja osnutek sporazuma za vodilne, vodstvene in določene strokovne delavce, osnova za premiranje je planiran rezultat (naloga), za katerega je delavec zadolžen.

TOZD bodo v svojih pravilnikih opredelile skupine del, ki se merijo bodisi s fizično normo ali finančnimi merili in skupine del, kjer količino in kvaliteto dela ocenjujemo in skupine del, kjer se postavljajo premijske osnove za doseganje planiranih ciljev.

Ocena zahtevnosti del na delovnem mestu pomeni istočasno osnovo za 100% osebni dohodek v primeru, da so dela opravljena v predvidenem obsegu in kvaliteti in da do-

sega ožja organizacijska enota in TOZD planiran rezultat. Rezultati dela posameznika lahko znižajo osnovo na 80%, oziroma povečajo na 120% vrednosti del na delovnem mestu.

Rezultati dela posameznika se bodo preverjali mesečno, oziroma v daljših obdobjih odvisno od osnove.

V prihodnjem mesecu moramo preveriti obstoječe osnove nagrajevanja v TOZD in jih dopolniti v smislu sporazuma o enotnih osnovah. Pri tem je potrebno angažiranje zaposlenih v TOZD in DS Skupne službe, tako da bodo osnove za nagrajevanje resnično spodbujale večje rezultate dela in s tem višje OD ob povečanem poslovnem rezultatu.

Ocenjujemo, da bomo glede na že opravljeno delo na področju delitve in nagrajevanja lahko v predvidenem zakonskem roku zastavili sistem, ki se bo začel uveljavljati v naslednjem letu. Glede na sorazmerno kratek rok in dejstvo, da je uvajanje sistemov nagrajevanja proces, ostaja obveza, da okvire nagrajevanja, ki bodo postavljeni s sporazumom in pravilniki v naslednjem letu, intenzivno spremljajo in dopolnjujemo.

M. G.

Licitacija

Na podlagi sklepa DS TOZD Mešalnica krmil Zalec in zapisnika licitacijske komisije z dne 20. 10. 1977 bomo na ponovni licitaciji, ki bo dne 15. 12. 1977 ob 8. uri za družbeni sektor in ob 10. uri za privatni sektor, prodali naslednja osnovna sredstva:

Kompresor (prevozni) »TRUBBENIK« tov. št. 2558; 8 atm, moč elektromotorja 2,2 kW. Izklicna cena 4.000 din.

Kompresor »FAGRAM« art. 702, tov. št. 110; 7 atm, kap. 109 litrov, leto izdelave 1972. Izklicna cena 42.000 din.

Elektromotor »SEVER« tip ZK-200 1,4, tov. št. 504626, 1470 obr./min moč 30 kilowatov, leto izdelave 1968. Izklicna cena 3.000 din.

Interesenti položijo na blagajni Hmezad TOZD Mešalnica krmil pol ure pred pričetkom licitacije 10% varščino od izklicne cene. Potrdilo vplačane varščine predložite komisiji za prodajo OS, katere vodi licitacijo.

Vse TOZD Hmezada prosimo, da se izjavijo o interesu nakupa OS, oziroma da se licitacije udeležijo. Nasprotno bomo šteli, da nimajo interesa za nakup ponudbenih OS.

Po licitaciji varščino in vrednostne papirje vrnemo. Rok plačila za licitacijske upravičence je 8 dni, sicer varščina zapade. Po plačilu OS predamo kupcem na podlagi zapisnika.

INFORMACIJA

FINANČNO-RAČUNOVODSKEGA SEKTORJA ZA OBDOBJE JANUAR-SEPTEMBER 1977 V PRIMERJAVI Z ENAKIM OBDOBJEM PRETEKLEGA LETA

I.

KRATKOROČNI KREDITI

Na področju najemanja kratkoročnih kreditov za obratne namene pri bankah, poslo-

nih partnerjih in drugih organizacijah, izkazuje v globalnih kazalcih za to obdobje naslednje stanje:

(Vsi finančni pokazatelji so v tisoč dinarjih)

	1976	1977	v 000 din Indeks
1. Vloženi kreditni prispevki	315.401	406.040	129
2. Odobreni krediti	315.401	390.136	124
3. Izkoriščeni krediti	293.384	384.538	131
4. Stanje kreditov	168.335	249.601	148

Kreditni zahtevki so bili vloženi za izvoz hmelja letnik 1976 v znesku din 85.383, za proizvodnjo in pripravo hmelja v izvoz letnik 1977 din 80.000, za izvoz hmelja letnik 1977 in ostali izvoz din 105.000, za kooperacijsko pitanje živine din 9.590, za zaloge koruze din 11.550, za proizvodnjo jabolk din 4.700, za pitanje živine po programu ustvarjanja rezerv mesa na hribovsko planinskih predelih preko Zavoda za rezerve SRS v znesku din 10.815, za izdobavo živine Vojnim poštam na področju SRS preko Vojnega servisa Beograd din 23.950, za proizvodnjo serijske opreme din 15.610, premostitveni kredit za odpravo posle-

dic po potresu za TOZD Kmetijstvo Šmarje pri Jelšah v znesku din 23.000 ter druge namene.

Kredite smo koristili v glavnem iz sredstev zvezne in republiške primarne emisije, ker so glede obrestnih mer najugodnejši, istočasno pa vplivajo na izračun trajnih obratnih sredstev, ker znižujejo zaloge blaga.

II.

KREDITI ZA INVESTICIJSKE NALOŽBE

a) Družbeni sektor

	Stanje		Indeks
	30. 9. 1976	30. 9. 1977	
1. Vloženi kreditni zahtevki	70.800	132.921	188
2. Odobreni krediti	53.514	83.717	156
3. Koriščeni krediti	54.897	66.594	121
4. Stanje kreditov	180.824	234.990	130

V letošnjem letu so bili vloženi naslednji kreditni zahtevki: za naložbe v hmeljarstvo, za nakup zemlje, melioracije, nakup živine, vzrejni center Zovnek, Skladišče Mirošan, za razširitev brojlarske proizvodnje, silose, kmetijska mehanizacija, načrti za prašičerejo, dodatni zahtevki za hladilnico in skladišče kmetijskih strojev. Vsi zahtevki, razen za melioracije, sovlaganje Orahovici, načrtov za prašičerejo in skladišča Mirošan so bili že odobreni.

Po letošnjem investicijskem programu še niso vloženi zahtevki za večje naložbe in si-

b) Zasebni sektor

	Stanje		Indeks
	3. 9. 1976	30. 9. 1977	
1. Vloženi kreditni zahtevki	34.382	32.992	96
2. Odobreni krediti	32.338	18.472	57
3. Koriščeni krediti	29.206	28.656	98
4. Stanje kreditov	78.420	102.668	131

Po stanju 30. 9. 1977 še ni bil vložen kreditni zahtevki za TOZD Kooperacija za preusmeritev 63 kmetij in za 6 strojnih skupnosti za spravilo silažne koruze v znesku din 9.302.

Od odobrenih kreditnih zahtevkov v letu 1977 pa je samo TOZD Kmetijstvo Ilirska Bistrica koristila kredit v znesku 3.179 din. Počasnemu koriščenju kreditov je vzrok še vedno pomanjkanje cementa in opeke, kot tudi opreme in mehanizacije na domačem trgu, deloma pa ta vlaganja niso refundirana.

er za dopolnilne kapacitete pri TOZD Mesnine v predračunski vrednosti 45.000 din, za novo Mešalnico krmil za preračunsko vrednost 42.000 din, za dodatne naložbe pri TOZD Mlekarni za 8.000 din in za skladišče repromateriala pri TOZD Kmetijstvo Šmarje za preračunsko vrednost za 10.000 din.

Koriščenje pa se nanaša na račun odobrenih kreditov iz prejšnjega leta in na novo najetih kreditov.

Neizkoriščenih odobrenih kreditov je po tem stanju še 82.768 din.

Koriščenje kreditov se še vedno nanaša v glavnem na kredite odobrene v letu 1975 in 1976. Vseh neizkoriščenih kreditov iz navedenih let je za 12.507 din v katerem znesku je všteti tudi kredit mednarodne banke v višini 4.788 din. Od neizkoriščenih kreditov odpade na TOZD Kmetijstvo Šmarje 8.300 din, TOZD Kooperacija Žalec pa 4.207 din.

III.

Interna banka izkazuje naslednje skupne vire in plasmaje sredstev:

(Nadaljevanje na 4. strani)

Na podlagi sklepov svetov zadržnih enot razpisuje TOZD Kooperacija Žalec

LICITACIJO

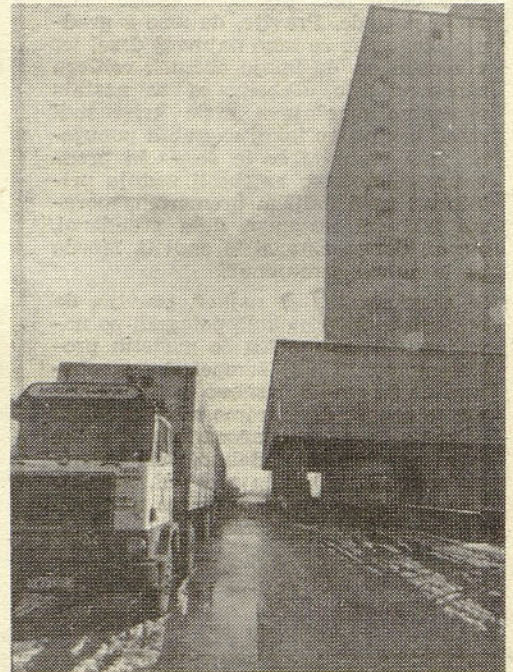
rabljenih osnovnih sredstev, traktorjev, traktorskih priključkov in druge opreme za kmetijstvo.

Licitacija bo v ponedeljek, 26. 12. 1977 ob 9. uri na ZE Trnava.

Ogled strojev pred pričetkom licitacije.

Interesenti morajo pred pričetkom licitacije položiti 10 % varščino od izklicne cene predmeta, ki ga namestavajo licitirati.

TOZD Kooperacija

Velike evropske firme, ki se ukvarjajo s hmeljem in pivovarstvom, odvažajo slovenski hmelj iz Hmezada s težkimi tovornjaki

JAVNA LICITACIJA

TOZD Kmetijstvo Žalec razpisuje licitacijo:

4 traktorje (2 Fe 65 in 2 Fe 35 ozke izvedbe)

razni traktorski priključki

Licitacija bo 17. 12. 1977 ob 8. uri v Latkovi vasi na gospodarskem dvorišču in ob 11. uri v Šmarjeti na gospodarskem dvorišču.

Dražitelji so dolžni pred pričetkom dražbe predložiti varščino v znesku 10 odstotkov od izklicne cene. Kupec je dolžan celotno kupnino poravnati takoj.

HMEZAD
TOZD KMETIJSTVO ŽALEC

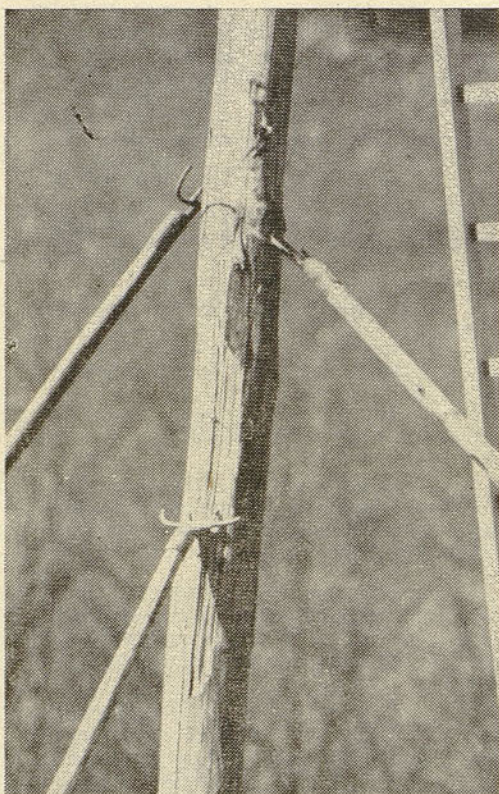
Slovenika skozi Savinjsko?

Bo Arja vas zamašek na štajerski prometni žili?

Slovenika je naš širši družbeni interes. Kako pa se obnašamo mi? Vsak bi rad, da bi jo imel tako, kot si jo želi sam. Celjanom bo menda vsaj delno uspelo s podaljškom Slovenike do Ruš speljati promet s svojih ulic, prebivalci Arje vasi imajo do prometa skozi vas svoje poglede, Žalčani se borijo za obvoznico, Šempetrčani so tiho. Ljudje, ki pa s cesto niso prizadeti, imajo čisto svoje poglede. Pravijo, da smo z gradnjo Slovenike že tako najmanj deset let v zaostanku, da imajo občutek rahlega zapostavljanja, da smo si za nastalo prometno zmešnjavo malo krivi tudi sami, ker nismo takoj zagrabili ponujeno nam cesto in še in še — in predvsem, če nočemo zamuditi zadnje priložnosti pred daljšim premorom, moramo biti pri skupnem delu preudarni, strpni, parlamentarni in enoviti. Morda pa le ni vse zamujeno?!

Laiki, in teh je največ, pravijo, da bi cesto — kakršnokoli, potegnili po novi trasi in tako poleg že naštetih problemov rešili tudi šempetrskega, obenem pa že gradili zasnovano za Sloveniko. Vsi so enotni, da moramo rešiti problem prometa, ker nanj opozarjajo številne žrtve na cesti skozi dolino, med katerimi smo lahko kmalu tudi mi. Sprašujemo se, kje je denar, ki so ga namenili za pametno gradnjo cest.

Zadnja vest: Vrhovno sodišče je mnenja, da Gotoveljčani nimajo o obvoznici prav. Vy

Lepa jesen je skrbnim hmeljarjem omogočila popravilo žičnic

	Stanje		Indeks
	30. 9. 1976	30. 9. 1977	
VIRI SREDSTEV			
1. Kratkoročni krediti za OBRS	135.075	173.361	128
2. Dolgoročni krediti za OBRS	11.208	44.430	396
3. Krediti za trajna OBRS	13.603	31.320	230
4. Dolgoročni krediti za OS	200.735	248.841	120
5. Ostali viri	75.796	93.473	123
Skupaj	436.417	591.425	136

PLASMAJI SREDSTEV

1. Krediti za Ob. S preseženi na TOZD	25.713	98.685	384
2. Krediti za Ob. S skupni	120.295	145.901	122
3. Krediti drugim OZD za druge namene	8.045	14.150	176
4. Krediti za invest. naložbe prenešeni za TOZD	182.875	234.145	128
5. Krediti drugim OZD za invest. naložbe	90.715	89.443	99
6. Saldo kredit. za žiro račun in devizni račun	6.289	7.243	115
7. Drugi plasmasji	2.485	1.858	75
Skupaj	436.417	591.425	136

Indeks povečanja stanja kreditov za obratna sredstva znaša 156 %, kar je za 20 % več kot je povečan CD. Ta problem bo potrebno pri TOZD podrobneje proučiti.

IV.

Pri interni banki koristijo TOZD naslednja kratkoročna sredstva:

	Stanje		Indeks	
	30. 9. 1976	30. 9. 1977	angaž. sred.	CD
Kmetijstvo Žalec	- 45.346	- 54.055	119	232
Kmetijstvo Šmarje	- 28.012	+ 2.313	-	134
Kmetijstvo Ilirska Bistrica	- 548	+ 1.672	-	156
Kmetijstvo Radlje	- 6.268	- 10.242	163	197
Sadjarstvo Mirošan	- 386	- 943	244	283
Vrtnarstvo Celje	+ 2.733	+ 2.206	81	118
Kooperacija Žalec	- 13.409	- 17.514	131	152
Mesnine Celje	+ 1.332	- 15.841	-	122
Mlekarna Celje	+ 4.394	- 2.374	-	146
Export-Import Žalec	+ 6.633	- 2.857	-	58
Mešalnica krmil Žalec	+ 3.216	+ 869	27	110
Strojna Žalec	- 4.176	- 1.750	42	116
Gostinstvo Celje	+ 200	- 7.102	-	169
Združena hladilnica Celje	- 3.593	- 4.989	139	80
Notranja trgovina	- 35.770	- 43.201	121	155
Skupne službe	+ 743	+ 2.769	373	129
Počitniški domovi	+ 96	- 5	-	-
Hmelj	- 2.134	+ 5.143	-	-
Skupaj	120.295	145.901	122	136

V.

Plačilni promet preko skupnega žiro računa in žiro računa TOZD KIB je bil v tem obdobju opravljen v naslednjem obsegu:

	Stanje		Indeks
	30. 9. 1976	30. 9. 1977	
a) Pri interni banki			
Priliv sredstev	1.525.406	2.122.128	139
Odliv sredstev	1.520.100	2.065.534	136
Saldo	5.306	8.228	155
Povprečni dnevni priliv sredstev se je na sproti lani povečal za 3.191 din ali 39 %.			
Priliv sredstev	211.737	225.171	106
Odliv sredstev	210.973	224.965	107
Saldo	764	207	27

Interna banka je zaradi pomanjkanja obratnih sredstev koristila prosta sredstva rezervnega sklada, za obratne namene, v znesku 2.860 din.

je I b koristila kot posojilo v povprečnem znesku din 34.266 po 11 % obrestni meri.

VI.

Po stanju 30. 9. 1977 je RS v celoti vrnjen in izločen račun pri SDK. Prosta sredstva HIP

Hranilnica in posojilnica izkazuje naslednje stanje virov in sredstev oziroma plasmasjev:

	Stanje		Indeks
	30. 9. 1976	30. 9. 1977	
VIRI			
Hranilne vloge	53.658	68.790	128
Bančna posojila	43.595	61.936	142
Republiška udeležba	21.607	22.489	104
Posojila drugih organizacij	4.318	5.743	133
Kratkoročni krediti	8.900	12.500	140
Ostali viri	10.433	8.850	85
Skupaj	142.511	180.308	127

(Nadaljevanje na 5. strani)

Stanje	30. 9. 1977	30. 9. 1976	Indeks
PLASMAJI			
Stanje na žiro računu	1.978	207	10
Obvezna sredstva	5.544	6.855	124
Vezana sredstva pri banki	5.377	3.531	66
Gotovina v blagajni	1.501	1.251	83
Kratkoročni kredit ustanovitelja	19.416	23.843	124
Dolgoročni kredit ustanovitelja	3.184	2.191	69
Posojilo delavcem in kmetom	92.238	135.690	147
Kredit drugim HKS	715	475	67
Ostala sredstva	12.558	6.265	50
Skupaj	142.511	180.308	127

Skupen obseg virov se je torej povečal za 62.203 din predvsem na račun povečanja hranilnih vlog in bančnih kreditov.

Planirano povprečje hranilnih vlog je doseženo s 95,4 %. Od stanja vlog odpade na vloge kmetov 69 % in na vloge delavcev 31 %.

INTERNA BANKA

Stanje	30. 9. 1977	30. 9. 1976	Indeks
a) Prihodki	10.346	10.460	101
b) Odhodki	9.373	9.936	106
c) Skupni dohodek	973	524	54
č) Delitev skupnega dohodka			
— obresti	968	461	48
— članarine	5	63	1260

V skupnem dohodku Ib ni upoštevan del dohodka, ki je bil presežen na TOZD v znesku

Stanje kreditov kmetom in delavcem se je povečalo za 43.542 din, skladno s programom kreditiranja.

VII.

Dohodkovni rezultati so naslednji:

HRANILNICA IN POSOJILNICA

Stanje	30. 9. 1976	30. 9. 1977	Indeks
a) Prihodki	7.174	9.663	135
b) Odhodki	1.257	1.608	128
c) Skupen dohodek	5.917	8.055	136
č) Delitev skupnega dohodka			
— obresti	5.884	8.013	136
— članarine	14	17	121

VIII.

Investicijske naložbe so realizirane v naslednjem obsegu:

TOZD	Planirano	Realizirano	Angažirana sredstva		
			indeks	lastna	tuja
Kmetijstvo Žalec	52.156	20.810	40	5.107	15.703
Kmetijstvo Šmarje	46.978	5.488	12	1.300	4.188
Kmetijstvo Ilirska Bistrica	8.579	2.429	28	1.444	985
Kmetijstvo Radlje	5.392	2.530	47	52	2.478
Sadjarstvo Mirošan	4.682	162	4	162	—
Vrtnarstvo	2.357	1.330	56	1.083	247
Kooperacija	19.725	6.991	35	341	6.650
Mesnine	37.164	4.277	12	1.886	2.391
Mlekarna	10.417	4.227	41	3.114	1.113
Export-Import	1.914	1.428	75	1.069	359
Mešalnica	44.006	3.872	9	1.330	2.542
Strojna	4.366	1.290	30	108	1.182
Gostinstvo	3.568	3.230	91	2.399	831
Združena hladilnica	4.635	6.327	137	141	6.186
Notranja trgovina	23.684	21.932	93	984	20.948
Skupne službe	1.450	257	18	257	—
Farma prašičev v izgradnji	2.000	43	2	43	—
Skupaj	273.082	86.623	32	20.820	65.803

Pri realizaciji investicij gre v glavnem za nadaljevanje večjih investicij iz preteklega leta in sicer: zmrzovalnica za meso, skladišče in hala za kmetijske stroje, hotel Prebold, telečnjaki Podlog—Zalog in briketirnica Žalec. Nove investicije so v gradnji na področju Kmetijstva Šmarje in sicer: upravna stavba, trgovina in skladišče Šentvid, trgovina Zibika, z

deli se je pričelo tudi na objektih Brče in Pristava. V gradnji so še naslednje investicije: hlevi za brojlerje, silosi, hmeljne žičnice, melioracije, vzrejališče Zovnek in skladišče Mirošan. Delno je bila nabavljena tudi kmetijska oprema, oprema Mesnin in Mlekarne.

Izvajanje celotnega investicijskega programa zlasti pa večje naložbe precej kasni.

(Nadaljevanje na 6. strani)

ZA VARNO DELO S TRAKTORJEM

Posebna pravila previdnosti

1. Preden stopite na traktor, pojdite okrog njega in ga temeljito pregledajte!

2. Na traktor se vzpenjajte previdno po dostopih, ki so zato urejeni oziroma predvideni!

2. Preden vključite zaganjač motorja, se prepričajte, če je menjalnikova ročica v nevtralnem položaju!

4. Preden krenete s traktorjem, usmerite pogled v smer vožnje. To velja še posebno za vzvratno vožnjo (vožnja nazaj).

5. Hitrost vožnje prilagodite zemljišču in delu. Na kamnitem, strmem in nevarnem zemljišču, naj bo hitrost minimalna!

6. Med vožnjo naj bo plug ali drugo orodje le malo nad tlemi.

7. Med premikanjem traktorja ni dovoljena vožnja ljudi na priklopnih strojih, če ti stroji nimajo v ta namen nameščen poseben sedež.

8. Kakršnakoli popravila, nameščanje oziroma nastavljanje orodja smete izvesti le tedaj, ko traktor miruje in je motor izključen.

TRAKTORISTU JE PREPOVEDANO

1. Zapustiti sedež traktorja, če predhodno ne poskrbi, da se stroj ne bo mogel sam od sebe premakniti. V ta namen je treba izključiti pogon, zmanjšati dovod goriva na minimum in zavreti traktor, delovno orodje pa po možnosti opreti ob tla.

2. Oddaljiti se od traktorja, če prehodni pogonski motor ni zaustavljen in traktor zavrt, da se ne more premakniti.

3. Popravljati, čistiti ali dolivati gorivo in olje, kadar je pogonski motor v pogonu.

4. Uporabljati traktor v namene, za kar ni predviden.

5. S traktorjem prevažati ljudi.

6. Traktor prepustiti osebam, ki niso pooblaščen za delo na njem.

K OBVEZNI OPREMI TRAKTORJA ŠTEJEMO

1. Kabino, ki mora biti urejena za letno in zimsko delo ter za izvajanje posebnih del, npr. delo s strupi — pri varstvu rastlin s kemičnimi sredstvi, itd.

2. Primeren sedež za traktorista in po potrebi tudi za njegovega spremljevalca.

3. Zaščitno koles z blatniki, ki preprečujejo padec voznika v prostor med kolesom in šasijo.

4. Naklonski kazalec, ki kaže bočni naklon traktorja, če je traktor namenjen za delo na terenu z nagibom večjim kot 20° ali 45° ali, da ima vgrajene delovne priprave, z višjim težiščem, kot ga ima traktor.

5. Opremo za nočno delo oziroma za delo v mraku ali temi.

6. Vzvrtna ogledala.

7. Zvočne in druge signalne naprave.

8. Vizualna opozorila.

9. Orodje za tekoča popravila in dodatno opremo.

10. Zavoječek prve pomoči.

11. Gasilni aparat.

POGOJI DELA S TRAKTORJEM

Pri delu s traktorjem, zlasti pri nagibih in strminah je za voznika — traktorista, kakor za traktor sam velika preizkušnja.

Delo v strmini je nevarno, zlasti zaradi slabše stabilnosti in slabših vlečnih sposobnosti, ter zanašanja od predvidene tirnice gibanja. Teren, na katerem delamo s traktorjem, je več ali manj razgiban in spolzek, manevrski prostor je večkrat določen in omejen, bremena pa so težka in slabo zavarovana. V takšnih primerih zahtevamo od traktorja kot traktorista še posebne odlike in sposobnosti za varnost.

Za delo v strmini, zlasti z nagibi nad 20° ali 40°, so primernejši traktorji z medosno razdaljo nad 180 cm in težki okrog 2.000 kg.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani)

Ti traktorji se težje vzpenjajo na zadnja kolesa. Razpored teže mora biti takšen, da pride na prednja kolesa vsaj 45 do 40 % traktorjeve teže (vštete so tudi uteži).

Moč traktorja je zlasti pri delu v strmini pomemben delovni faktor varnostni faktor. Pri delu v strmini se namreč vožnja ali vlečni odpori povečajo (sila odpora) in sicer za toliko teže, kolikor znaša vzpon.

Primer

Običajni traktor s 1000 kg lastne teže na ravnem in dobro utrjenem cestišču traktorski priklopnik (prikolica z bremenom), težkim približno 10 ton. V strmini so vlečne sposobnosti istega traktorja občutno manjše:

— ravnina terena — približna vlečna sposobnost 10 ton;

2 % nagib terena — približna vlečna sposobnost 8 ton;

— 5 % nagib terena — približna vlečna sposobnost 7 ton;

— 10 % nagib terena — približna vlečna sposobnost 5 ton;

— 15 % nagib terena — približna vlečna sposobnost 4 tone;

— 20 % nagib terena — približna vlečna sposobnost 3 tone;

— 25 % nagib terena — približna vlečna sposobnost 2 toni.

Pri dvajset odstotnem vzponu cestišča znaša vzpenjalni odpor 2000 kg težkega traktorja okrog 400 kg. Za toliko se tudi njegova vlečna sila zmanjša, ki bi jo sicer razvil na enakem vendar ravnem terenu. Podobno velja tudi za vzpenjalni odbor priklopnika.

Standardni traktorji uporabijo pri vleki le 60—70° nazivne moči motorja. Pri nagibih oziroma vzponih moramo upoštevati še vzpenjalne odpore, ostane za izkoristek precej manj razpoložljive vlečne moči, kot običajno mislimo.

Pri delu v strmini grozi nevarnost bočnega, pa tudi vzratnega prevračanja traktorja. Največ nesreč s traktorji se zgodi zaradi bočnega prevračanja. Kot preventive je v glavnem odvisen od višine težišča in medkolesne razdalje. Če oddaljenost težiščne točke od podlage 60—80 cm, medkolesna razdalja pa je 175 cm, se bo traktor v mirovanju prevrnil pri nagibu strmine od 52° (dopusno) do 59° (kritično).

Če pa se traktor giblje, v tem primeru pa so vrednosti stabilnosti zaradi učinka podlage in vlečnih sil veliko manjše. Te vrednosti je s številnimi težko izraziti, ker je vrednost oziroma stabilnost odvisna od vrste podlage, hitrosti vožnje, itd. Za razumevanje povemo, da se je traktor prevrnil, ko je s hitrostjo 10 km na uro zapeljal čez 15 cm visoko ostrobo oviro.

Nevarnost prevračanja se poveča, če traktorju priključimo orodja ali stroje. Običajno se bočna stabilnost zmanjša za ca. 30 %. Velika nevarnost za bočno prevračanje traktorja so drseča tla (mokra ali s hlevskim gnojem prekrita tla) ali sveže pokošeni travniki. Tudi rosa na travinju je past za traktorista.

Stabilnost traktorja povečamo z razširitvijo koloteka (obračanjem koles), s polnitvijo zračnic z vodo, z dodatno obtežitvijo, z opremo »dvojnih koles« pa tudi s primernim tlakom v kolesih.

Vzratnega prevračanja s traktorji je manj kakor bočnega.

Vožnja v preveliko strmino, hitro speljevanje, previsoko pripeto oje (rudo), itd. so vzroki da se traktor vzpenja na zadnjih kolesih. Do vzratnega prevračanja lahko pride v primerih, ko so prva kolesa razbremenijo v taki meri, da teže traktorja nosijo zadnja kolesa. Traktor, ker ima pogon na zadnja kolesa, doseže takrat tudi maksimalno vlečno silo. Za varno vožnjo mora ostati traktor na prvih kolesih, na katere mora pritiskati vsaj do šestine traktorjeve teže.

Za varno delo v strmini, mora imeti traktor dobro vzdrževane zavore. Mehanične zavore niso dovolj za zaustavljanje priklopnika. Priklopnik mora imeti svoje dobro vzdrževane zavore. Zavirata morata biti oba, traktor in priklopnik.

O predpisani in varni opremi traktorja bomo podrobno obravnavali v prihodnji številki Hmeljarja. Služba varstva pri delu

Janko Zupaneč

IX.

Priliv in poraba stanovanjskih sredstev sta v naslednjem obsegu:

PRILIV SREDSTEV	Plan	Realizirano	Indeks
1. Saldo iz leta 1976	1.064	1.064	100
2. Tekoči priliv iz OD	6.200	4.536	73
3. Vračilo kreditov in obresti	150	122	81
4. Vračilo posojila TOZD KIB	60	—	—
Skupaj	7.464	5.722	77

PORABA SREDSTEV

1. Odplačilo anuitet	887	552	62
2. Stanovanjska izgradnja	2.123	2.025	95
3. Vračilo dolga skl. SP	407	—	—
4. Stanovanjska izgradnja KIB	510	—	—
5. Ureditev stanovanj za KR	200	—	—
6. Udeležba za stanovanje Lazar	86	86	100
7. Oročitev za industrijsko izgradnjo	1.000	1.000	100
8. Prenos sredstev za Ingrad za TOZD gradbeništvo	835	592	71
9. Nerazporejena sredstva	1.416	1.467	104
Skupaj	7.464	5.722	77

X.

Skupni sklad skupne porabe je bil porabljen v naslednjem obsegu:

Plan	Plan	Poraba	Indeks
1. Prispevek sind. podruž. KŽ, KR, ME	57	—	—
2. Pomoč društvom in družb pol. org. in za druge skupne potrebe	90	62	69
3. Srečanje kolektiva, Hmezad	75	63	84
4. Regresi del. KŽ, KR, ME	1.284	1.160	90
5. Jubilejne nagrade	233	159	68
6. Vzdrževanje počitniških domov	340	275	81
7. Rezerva	36	27	75
Skupaj	2.115	1.746	82

XI.

Stanje kupcev in dobaviteljev v družbenem sektorju, ki jih vodimo skupno, je naslednje:

TOZD	Kupci		Dobavitelji		Indeks	
	30. 9. 77	30. 9. 76	30. 9. 77	30. 9. 76	kupci	dobavit.
KŽ	448	225	105	448	50	427
KŠ	1.120	2.200	1.211	2.731	196	226
KIB	3.671	3.810	1.754	3.328	104	189
KR	102	130	27	76	127	281
SM	1.918	1.183	53	44	62	83
VT	307	601	308	366	196	119
KO	1.400	2.820	864	1.077	201	125
ME	12.641	19.281	8.494	9.643	153	114
ML	6.485	9.419	810	2.287	145	282
HM - hmelj	8	1.859	219	—	23.237	—
HM	—	—	—	4.940	46	2.889
imp.-ex.	-2.612	-1.198	-171	1.112	40	458
MK	863	345	243	710	23	359
ST	3.007	686	198	447	205	98
GO	1.038	2.127	454	44	59	157
ZH	613	359	28	5.684	121	—
NT	8.566	10.337	-4.522	113	337	106
SS	65	219	107	-26	28	50
Ib	53	15	-52	-2	—	200
Poč. dom	—	—	-2	87	184	—
Nerazporejeno	-370	-682	-312	—	—	—
Skupaj	39.323	53.736	9.817	23.229	137	237

Terjatve do kupcev so se povečale za 14.413, kar je za Hmezad kot celoto skladno s povečanjem celotnega dohodka. Bistveno pa so se povečale obveznosti do dobaviteljev in sicer

za 13.412 din, kar se nanaša na povečan obseg poslovanja pri TOZD NT, KŠ, KIB, ML in ST.

XII.

Pravna izterjava je bila v naslednjem:

	Stanje		Indeks
	30. 9. 76	30. 9. 77	
— Vložene mandatne tožbe	1.836	663	36
— Vloženi izvršilni predlogi	1.679	870	52
— Plačane terjatve po mandatnih tožbah	1.589	2.392	150
— Plačane terjatve po izvršilnih predlogih	1.772	3.261	184
— Plačane obveznosti po mandatnih tožbah in izvršilnih predlogih	2.356	494	21

Obseg pravne izterjave se je v tekočem letu zmanjšal, kar je posledica Zakona o zavarovanju plačil. Rešujejo se predvsem stare

zadeve, kar je problematično zaradi nepopolne dokumentacije.

(Nadaljevanje na 7. strani)

VELJA ZA VSAKEGA BRALCA

INFORMACIJE RAZISKOVALNIH SKUPNOSTI

Delegati samoupravnih interesnih skupnosti in drugi občani Celja so slabo informirani o delu raziskovalnih skupnosti. Mnogo ljudi tudi meni, da je raziskovalno delo stvar le znanstvenih institucij in da je to dejavnost, s katero se v naši občini skoraj ne moremo ukvarjati. To ni prav, saj Zakon o raziskovalni dejavnosti in raziskovalni skupnosti pravi, da »...raziskovalna dejavnost obsega temeljno aplikativno in razvojno raziskovalno delo...«. Cilj raziskovalne dejavnosti je iskanje in ustvarjanje novih dosežkov in novih rešitev, ki jih potrebuje proizvodnja in druga področja dejavnosti. V najširšem pomenu besede so dosežki naših inovatorjev pravzaprav tudi raziskovalni dosežki. Iskanje in prizadevanje za uvajanje novega mora biti stvar vsakega zavestnega samoupravljalca, ker je le to pot k hitrejšemu napredku in le na ta način bomo vzdržali korak z razvitimi narodi.

V Ustavi SFRJ je med petimi dejavnostmi tudi raziskovalna skupnost sestavni del skupščinskega sistema in morajo skupščine raziskovalnih skupnosti enakopravno sklepati z drugimi zbori skupščin o problematiki svoje-

ga interesnega področja. V SR Sloveniji imamo poleg Raziskovalne skupnosti Slovenije (krajšano RSS) še »področne raziskovalne skupnosti« (PRS), ki obravnavajo problematiko strokovnih področij (npr.: energetika, strojništvo, metalurgija, itd., po številu jih je 17) ter »občinske raziskovalne skupnosti« (ORS), ki so organizirane po občinah kot del občinskega sistema.

Raziskovalna skupnost Slovenije je opredelila svoje cilje in program v »samoupravnem sporazumu o temeljnih načela raziskovalne dejavnosti SRS za obdobje 1976—80. Po tem sporazumu so dolžne organizacije združenega dela vlagati v svojo razvojno in raziskovalno dejavnost v srednjeročnem obdobju povprečno 1,59% od svojega družbenega proizvoda. Od tega se združuje za raziskovalni program Slovenije 0,37% od družbenega proizvoda (ali 2,96% od korigirane davčne osnove). Združena sredstva se uporabljajo za skupni raziskovalni program, v katerega se vključujejo vsi programi področnih raziskovalnih skupnosti in programi občinskih raziskovalnih skupnosti. Iz Občine Celje smo za skupni raziskoval-

ni program za RSS) v letošnjem letu prispevali v devetih mesecih 12,695 mio din in pričakujemo, da bodo do konca leta ta sredstva znašala približno 17 mio din ali približno 0,35% od predvidenega družbenega proizvoda.

V skupni raziskovalni program raziskovalne skupnosti Slovenije se vključujejo tudi organizacije iz naše občine. Zelo skromno udeležbo v skupnem raziskovalnem programu v letu 1976 (dve raziskovalni nalogi) smo v letošnjem letu uspeli povečati na 14 prijavljenih raziskovalnih nalog in upamo, da jih bo Raziskovalna skupnost Slovenije sofinancirala vsaj 8. V skupni raziskovalni program se iz naše občine vključujejo nekatere kulturne ustanove (muzej, knjižnica), Razvojni center, Aero, Železarna Store, Cinkarna in Zlatarne. Kljub velikemu porastu raziskovalnih del v letošnjem letu pa menimo, da je naša udeležba v skupnem raziskovalnem programu še vedno zelo skromna.

V občini Celje smo opredelili cilje in program občinske raziskovalne skupnosti v »samoupravnem sporazumu o temeljnih načela občinske raziskovalne skupnosti za obdobje 1976—80«, ki ga je podpisala pretežna večina organizacij združenega dela v občini (okrog 90%). Po tem sporazumu združujejo podpisniki na ravni občine minimalna sredstva v višini 0,007% od narodnega proizvoda in so namenjena pospeševanju inovacijske dejavnosti v občini. V letošnjem letu so obveznosti iz tega sporazuma poravnali zelo malo, okrog 22% podpisnikov, vendar računamo, da bodo do konca leta poravnali tudi ostali, tako da bi skupaj zbrana vsota znašala nekaj čez 200.000 din. Iz teh sredstev smo financirali akcijo »Inovator Celje«, sodelovali pri razstavi ob 30-letnici ZOTK, pripravljamo akcijo »Mladi za razvoj Celja«, posvetovanje inovatorjev in druge akcije.

(Nadaljevanje s 6. strani)

XIII.

DEVIZNO POSLOVANJE

Kvota za uvoz repromateriala in rezervnih delov je planirana v znesku 27.697 din.

Do 30. 9. 1977 je realizirana v znesku din 21.001. Od tega za OZD Hmezad din 15.786 ali 57% proti planu in zunanje proizvajalce hmelja din 5.215.

Pravice so ustvarjene iz naslednjih virov:

	din
— izvoz hmelja	14.505
— izvoz polžev	45
— saldo 1. 1. 1977	1.237
	15.787

XIV.

Uvoz repromateriala in rezervnih delov za tekoče vzdrževanje je za leto 1977 planiran v znesku 13.700 din oziroma skupaj s planirano rezervo 27.697 din. Navedeni uvoz je bil realiziran v višini 18.162 din ali 66%, če upoštevamo planirano rezervo, glede na plan TOZD pa prekoračen za 33%.

Plan uvozne opreme ni bil sestavljen, izvršen pa je v višini 3.437 din.

Na področju uveljavljanja premij je stanje naslednje:

	Vloženi zahtevki	Vnovčeni zahtevki
— Zvezna premija za junce in junice	5.464	3.501
— Zvezna premija za mleko	4.582	2.516
— Zvezna razvojna premija	1.240	—
— Republiška osnovna premija za mleko	3.584	3.165
— Republiški namenski prispevek	4.087	3.554
— ŽPS Ljubljana za plemenske telice in svinje	681	681

Do 30. 9. 1977 smo za vse TOZD, ki uveljavljajo premije za pitance in mleko, vložili zahtevke pri SDK za mesec januar—avgust. Vnovčeni pa so bili pri SDK Beograd za vse TOZD za mesec januar—april in za TOZD Koperacija Žalec za mesec julij za pitance. Tako je razmerje med vložnimi zahtevki in vnovčenimi zahtevki pri pitancih 64%, pri mleku pa le 55%.

Razvojne premije, ki so bile vložene v mesecu maju 77 za preteklo leto, do 30. 9. 1977 še niso vnovčene.

Pri uveljavljanju republiške osnovne premije in republiškem namenskem prispevku je stanje ugodnejše, saj je od vložnih zahtevkov za januar—avgust izplačanih do 30. 9. 1977 za januar—julij za vse TOZD, ki uveljavljajo premijo. Razmerje je pri osnovni premiji 88% in pri namenskem prispevku 86% med vložnimi in plačanimi zahtevki.

Premije od premiranih telic in plemenskih svinj ŽPS Ljubljana izplačuje takoj ko se te vložene, tako, da so vsi zahtevki plačani. Podjetje pa tudi v skladu z dogovorjenim rokom plačuje svoje obveznosti od žive živine in pridelanega in nabavljenega mleka in do 30. 9. vse obveznosti poravnane. Obveznosti za devet mesecev znašajo 490.000 din.

Vse premije, ki niso bile izplačane do 30. 9., zahtevki pa so bili vloženi, znašajo skupaj

6.221 tisoč din. Pri izplačevanju zveznih premij so zamude do 3 mesece, pri republiški premiji pa do 1 meseca. Temu pa je kriv način uveljavljanja kontroliranja in vnovčevanja premij.

XV.

Izvršena dela interne kontrole za III. tromesečje 1977.

PODROČJE SREDSTEV:

— popis OS v 5 TOZD;
— popisi obratnih sredstev v 16 mesnilih, gotovi proizvodi in trg;
— pregledi blagajn v kmetijskih preskrbah, cvetličarnah.

NA PODROČJU FINANČNE KONTROLE:

— pregled celotnega poslovanja v TOZD Radlje in Mesnine;
— pregled terjatev za kupce privatnike in kooperante v TOZD Šmarje — 4 ZE;
— delni pregled poslovanja organizacije knjigovodstva pri 2 TOZD.

Problemi pri inventurah se ponavljajo, zato predlagamo, da naj vodilni delavci zaostrijo odgovornost do članov komisij.

V zvezi s finančnimi pregledi opozarjamo odgovorne v TOZD na 2. sklep 8. seje DSP.

FRS

Vabilo mladincem

ZSMS »Hmezad« ima 10. decembra ob 18. uri PROGRAMSKO KONFERENCO v samopostrežni restavraciji TOZD Gostinstvo v Gaberjih v Celju s kulturnim in družabnim večerom.

PRIDITE!

Tehnologinja za živinorejo pri TOZD KOOPERACIJA Žalec dipl. inž. Božka Žolnir in eden od lastnikov Slavko Ograjenšek pri ogledu zadnjih del v izmolzišču skupnega hleva v Podkraju

 hmeljar

PREVOZI S KMETIJSKIMI TRAKTORJI IN PROMETNA VARNOST

Z uveljavitvijo pravilnika o tehničnih pregledih kmetijskih traktorjev in priklopnikov (Uradni list SRS, 18/76), se je pričelo evidentiranje kmetijskih traktorjev s tem, da so po izvršenem tehničnem pregledu dobili traktorji zelene evidenčne tablice. Traktorske prikolice ali polprikolice, so lahko tehnično sposobne le, če ima delovno (nožno) in parkično (ročno) zavoro, ki delujeta na vsa kolesa. Največ so v uporabi zračne zavore in le v majhni meri hidravlične zavore.

Za priklopnik, pri katerem največja dovoljena teža ne presega 1,5 t, oziroma ne presega največje dovoljene teže kmetijskega traktorja, ni obvezen zavorni sistem.

Kmetijski traktor (in prikolica), mora biti nato po preteku enega leta ponovno tehnično pregledan. Pooblaščen organizacija potrdi prometno dovoljenje ob vsakokratnem tehničnem pregledu.

Evidentiran mora biti vsak enosni traktor nad 16 KM, oziroma vsi dvo ali večosni traktorji. Ugotavljamo, da še niso evidentirani vsi traktorji. Namen evidentiranja je predvsem v tem, da je traktor brezhiben in ima potrebne naprave za osvetljevanje in signalizacijo. To pa je predpogoj za varno vožnjo.

Vožnja kmetijskega traktorja (zelena tablica), je dovoljena voznikom z vozniškim dovoljenjem za vožnjo kmetijskega traktorja ali kategorijo B, C in D).

Vsi traktorji, ki pa imajo **belo registrsko tablico**, se smatrajo kot vlečna vozila. Vozijo jih lahko le vozniki, ki imajo kategorijo »C« (ali D). Zato priporočamo, da zamenjate bele registrske tablice z zelenimi. Vožnja kmetijskega traktorja z neevidentirano prikolico ni dovoljena (razen, če je največja dovoljena teža traktorja enaka ali večja največji dovoljeni teži prikolice).

Traktorji s prikolicami, ki so stalno zaposleni v prevoznih dejavnosti, pa praviloma morajo imeti bele registrske tablice.

Pri registraciji (z belo registrsko tablico), se plača tudi polica za obvezno zavarovanje traktorja proti tretji osebi. Pri evidentiranju (zelena tablica) pa te zahteve ni. To obvezno zavarovanje traktorja pa lahko kljub temu izvršite pri vseh izpostavah zavarovalnic, kar je vsekakor priporočljivo.

Nejasnosti nastopajo tudi pri vozniških dovoljenjih za vožnjo kmetijskega traktorja ali B kategorije, kolikšno največjo dovoljeno težo lahko vozi tak voznik. Glede na težo evidentiranega kmetijskega traktorja in prikolice v tem pogledu zaenkrat ni omejitev (razen zgoraj navedenih), saj je hitrost pri kmetijskih prevozih minimalna.

Kmetijski prevoz pa je prevoz kmetijskih pridelkov, repromateriala in tudi gradbenega materiala za lastne potrebe.

Poseben problem pa še vedno predstavlja onesnaženost cest s traktorji. Čeprav je bilo o tem veliko napisanega, o tem je razpravljala tudi občinska skupščina, vendar je stanje še vedno slabo. Zato ponovno opozarjamo vse uporabnike cest, da so v primeru onesnaženja cest dolžni za sabo le-te očistiti.

Vse premajhno pozornost posvečamo sami prometni varnosti. Jesen nastopa s spremenjenimi vremenskimi razmerami, ki so zelo usodne. V statistiki prometnih nesreč razberemo, da so ravno jeseni nesreče najbolj tragične, češče in krvave. Zato moramo biti pri delu in vožnji vedno previdni. Skušajmo pa se izogniti vožnjam v megli, sneženju in poledici, posebno še, če traktor niti ni tehnično brezhiben. Otroci sicer poslušajo prometno vzgojo v šolah, tam bi morali opraviti tudi izpit za vožnjo s kolesom. Vprašanje pa je, dragi bralci,

kako jih sami naprej vzgajate doma v previdni in varni vožnji ter varnem delu. Tudi sami se vprašajte, ali ste pregledali traktor in prikolico ali priključek, ali je vozilo opremljeno po predpisih. S svojim zgledom boste učili druge in jih opozarjali na varno vožnjo. Posebno dela v gozdu terjajo veliko poškodb in smrtnih žrtev.

Zavedajte se, da se lahko ponovi »smrtni maj 1976«, ko je v Sloveniji izgubilo življenje pod traktorji 21 oseb.

Jul

OBSOTELJE REŠENO POPLAV

Nasipna zemeljska pregrada Vonarje ogoča, da se pri maksimalni zaježitvi akumulira v dolini Sotle izpod Rogaške Slatine 14,4 milijona m³ vode. Od tega je za sploščitev poplavnega vala na razpolago 3,7 milijona m³, preskrbo z vodo za 6,75 milijona m³, in ostanek za izhlapevanja in za zadrževanje minimalne količine vode, namenjene zaščiti rib. Korist akumulacije je večnamenska. Zaradi zadrževanja poplavnih voda, se bodo vodne količine na nizvodnem delu Sotle zmanjšale, in sicer na odseku pod pregrado za 87 %, pod vtokom Mestinjščice za 37 % in pod vtokom Bistrice za 21,4 %. Zaradi tega nam odseka Sotle od pregrade do vtoka Bistrice, to je v dolžini 16 km, ne bo treba regulirati, temveč le delno izravnati, da bo dosežena okrog 10-letna poplavna varnost. Tako bo zmanjšan obseg in pogostost poplav na območju okrog 3000 ha, kjer bo možno s hidro in agro-melioracijami usposobiti doslej le slaborodna zemljišča v visokorodna. Zato so zmanjšana regulacijska dela na Sotli pri Kumrovcu, ker odpadejo načrtovani nasipi.

Največjo korist pa bo akumulacija nudila preskrbi z vodo, saj bo po ustreznem čiščenju na razpolago 405 l/sek. vode za pitje, za industrijo in za namakanje kmetijskih površin. Zelo pomembna bo tudi obogatitev nizkih pretokov reke Sotle. Ob sušnem obdobju je reka doslej skoraj usahnila, v bodoče je zagotovljen pretok vsaj 120 l/sek. S tem bo ne samo ves vodni živelj ohranjen, temveč ustvarjeni pogoji, da se razširi. Akumulacija bo razen tega zboljšala naselivitvene pogoje, zboljšala prometne možnosti in v omejenem obsegu omogočila razvoj rekreacije, predvsem ribištva, veslanja in jadrnanja. Zdraviliški turizem v Rogaški Slatini in v Podčetrtku bo v znatni meri obogaten še z rekreacijskim.

Tehnični podatki pregradnega nasipa in akumulacijskega prostora so naslednji:

V nasip je bilo treba vgraditi 67.000 m³ glin in gruša, vodno stran zavarovati z 2.600 m³ gramoznega filtra in 3.100 m³ lomljenca, v pomožne objekte pa vgraditi 1.500 m³ betona ter 86.000 kg železa. Sam nasip doseže največjo višino 14,45 m, največjo širino pri dnu 105,70 metra, pri vrhu 4,0 m in povprečno dolžino 100 m. Zračna stran je humusirana in zatravljena, da se vključi kar najlepše v tamkajšnje okolje.

Za varno in zanesljivo delovanje celega sistema so v pregradni nasip vgrajeni še razni objekti, in sicer: zapornično-odvzemni objekt s stalnim izpustom in odvzemnim cevovodom, ki omogoča polnjenje in praznjenje celotnega akumulacijskega prostora, kakor tudi odvzem vode za pitje ali druge namene.

Ta objekt predstavlja betonski jašek florisne dimenzije 4,8 × 8,0 m in višine 18,8 m. Odtok vode iz umetnega jezera je omogočen po armirano betonskem kanalu podkvaste oblike premera 2,8 m, ki poteka po dnu nasipa od jaška do reguliranega korita Sotle in je

(Nadaljevanje na 12. strani)

Sodni cenilec dipl. inž. Milan Dolinar in naš vodja zemljiškega oddelka Franc Bajda ocenjujeta travnike, ki jih bo kmalu zalila Trnavca in preplavilo žovneško jezero

NEKAJ REZULTATOV O PROGENEM TESTU NA RASNOST ZA RJAVO PASMO V LETU 1977

Kot vsako leto smo tudi letos zbirali teleta za progenerni test na rASNOST po vsej Sloveniji. V akcijo zbiranja so bili vključeni Kmetijsko-veterinarski zavod Nova Gorica, Kmetijski zavod Ljubljana in Živinorejsko-veterinarski zavod Celje. Zaradi krize pri nakupu telet je bilo potrebno vložiti mnogo več truda in sredstev kot v normalnih okoliščinah. Kljub temu

Ivan Kuder, dipl. ing. agr.
ŽIVINOREJSKO-VETERINARSKI ZAVOD
CELJE

pa nam je uspelo zbrati po najmanj 12 potomcev po vsakem mladem biku-probantu in jih vhljeviti v hlevu ERA Velenje — TOZD Kmetijstvo Šoštanj. Proces zbiranja telet je tekel skozi dobre tri mesece, tako da imamo danes vhlavljenih 120 telet in to po naslednjih bikih:

Št.	Simbol	Št. ali oznaka	7 telet (6 komadov že obračunanih v hlevu Brode)
1.	Patos	160	12 telet
2.	Vimar	134	13 telet
3.	Norman	161	12 telet
4.	Lerd	107	12 telet
5.	Nono	169	8 telet (ker bika ni več, služijo samo za sovrstnike)
6.	Siris	170	18 telet
7.	Strel	163	14 telet
8.	Murn	171	12 telet
9.	Roni	162	12 telet

Teleta ob vhlavljanju smo začeli krmiti po ustaljeni tehnologiji, ki se v široki praksi zelo mnogo uporablja. Osnovne komponente prehrane so bile: TL-Starter, TL-Pit, seno in travna silaža. Ob vstopu so bila teleta tudi vitaminizirana. Nekaj težav je bilo v začetku, da so se teleta navadila na pitje vode in jesti starter.

Zavedati se moramo, da so v ta testni hlev prišla teleta iz različnih okolij in preden so se navadila eden na drugega, je trajalo nekaj časa. Do 120 kg teže so imela TL-starter na voljo, nato pa smo delali prehod na TL-Pit in to do teže ca. 150 kg. Teleta so pojedla TL-starterja ca. 2 kg, ob končanem prehodu pa smo dali 3 kg TL-Pita.

Z osnovno krmo krmimo s senom omejeno na 3 kg, s travno silažo pa dejansko po volji. Dosedaj so jo živali pojedle ca. 5 kg na krmni dan.

Ob vhlavljanju in pozneje ob tehtanju smo opazili, da vhodna teža telet ne vpliva na prirast, naj si bo nizka ali visoka. Naše skupine imajo povprečno težo 100 kg. Zdi se nam, da je potrebno za normalno pitje čimbolj ublažiti stres telet in da pazimo na prehode v prehrani. Dosedanji rezultati tehtanja nam kažejo, da bodo prirasti dobri, ne glede na koliko ameriške krvi je v posameznih skupinah. Po tehtanju 23. 11. 1977 je povprečni prirast v hlevu 1.052 gr in to za živali, ki so v teži od 205—310 kg. V vpogled navajamo nekaj tabel podatki o pitanju:

Potomci po biku SIMBOL 140 (imajo v sebi 0% ameriške rjave krvi!)

Zaščita proti koroziji

Tovarna Bayer je do sedaj izdelovala Levasint, prašek proti koroziji na bazi saponificiranega kopolimerizata iz etilena in vinilacetata v majhnih obratih v Leverkusnu. Poledica velikega povpraševanja po Levasintu je nova in večja proizvodnja v Doemagnu.

Levasint uporabljajo za zaščitno prekrivanje kovinskih delov na primer cevovodov, kovinskih rešetk, kovinskih konstrukcij in drugega. Odpornost proti vremenskim razmeram in osnovna uporaba odpirata Levasintu vedno dve možnosti.

Vy

Tek. št.	Št. ali oznaka	Datum rojstva	Datum prevzema	Vhodna teža v kg	Teža kg ob teht. 23. 11. 77	Dni v pitanju	Prirast kg v pitanju	gr/dan
1.	292330	18. 4. 77	6. 6. 77	85	310	170	225	1.324
2.	280228	23. 4. 77	9. 6. 77	91	250	167	159	952
3.	292326	15. 5. 77	24. 6. 77	95	250	152	155	1.020
4.	292329	20. 5. 77	5. 7. 77	110	268	141	158	1.121
5.	292341	5. 6. 77	19. 7. 77	97	229	127	132	1.039
6.	292392	23. 6. 77	3. 8. 77	132	271	112	139	1.241
7.	292340	4. 6. 77	20. 7. 77	115	250	126	135	1.071

Povprečni prirast skupine od vhlavljanja = 1.110 gr/dan
Prirast od tehtanja 19. 9. do 23. 11. 77 = 1.286 gr/dan

Potomci po biku PATOS 160 (Imajo v sebi 6,25% ameriške rjave krvi!)

Tek. št.	Št. ali oznaka	Datum rojstva	Datum prevzema	Vhodna teža v kg	Teža kg ob teht. 23. 11. 77	Dni v pitanju	Prirast kg v pitanju	gr/dan
1.	303378	21. 4. 77	9. 6. 77	95	257	167	162	970
2.	303380	5. 5. 77	9. 6. 77	94	246	167	152	910
3.	260617	2. 5. 77	9. 6. 77	102	251	167	149	892
4.	303376	25. 4. 77	9. 6. 77	114	259	167	145	868
5.	260619	15. 5. 77	9. 6. 77	85	218	167	133	796
6.	260620	19. 5. 77	9. 6. 77	84	209	167	125	749
7.	295962	3. 5. 77	9. 6. 77	90	257	167	167	1.000
8.	295968	11. 5. 77	9. 6. 77	107	215	167	108	647
9.	303358	3. 5. 77	9. 6. 77	93	276	167	183	1.096
10.	190987	30. 5. 77	26. 7. 77	114	240	120	126	1.050
11.	190986	26. 6. 77	26. 7. 77	104	242	120	138	1.150
12.	190985	8. 6. 77	26. 7. 77	121	229	120	108	900

Povprečni prirast skupine od vhlavljanja do 23. 11. 77 = 852 gr/dan
Prirast od tehtanja 19. 9. do 23. 11. 77 = 1.234 gr/dan

Potomci po biku VIHAR 134 (Imajo v sebi 25% ameriške rjave krvi!)

Tek. št.	Št. ali oznaka	Datum rojstva	Datum prevzema	Vhodna teža v kg	Teža kg ob teht. 23. 11. 77	Dni v pitanju	Prirast kg v pitanju	gr/dan
1.	280851	28. 3. 77	2. 6. 77	122	283	174	152	874
2.	293481	13. 4. 77	9. 6. 77	90	265	167	175	1.048
3.	293482	5. 4. 77	9. 6. 77	83	274	167	191	1.144
4.	292337	18. 5. 77	5. 7. 77	124	275	141	151	1.071
5.	292343	24. 5. 77	5. 7. 77	89	244	141	155	1.099
6.	291391	20. 6. 77	3. 8. 77	110	225	112	115	1.027
7.	190990	21. 6. 77	31. 8. 77	138	236	84	98	1.167
8.	190988	14. 7. 77	31. 8. 77	92	170	84	78	929
9.	219968	11. 7. 77	31. 8. 77	109	187	84	78	929
10.	305256	13. 7. 77	31. 8. 77	104	176	84	72	857
11.	292339	25. 5. 77	20. 7. 77	109	254	126	145	1.151
12.	292338	28. 5. 77	20. 7. 77	92	212	126	120	952

Povprečni prirast skupine od vhlavljanja do zadnjega tehtanja = 1.021 gr/dan
Povprečni prirast skupine od 19. 9. do 23. 11. 77 = 1.182 gr/dan

Potomci po biku SIRIS 170 (Imajo v sebi 25% ameriške rjave krvi!)

Tek. št.	Št. ali oznaka	Datum rojstva	Datum prevzema	Vhodna teža v kg	Teža kg ob teht. 23. 11. 77	Dni v pitanju	Prirast kg v pitanju	gr/dan
1.	292324	16. 5. 77	24. 6. 77	72	230	152	158	1.039
2.	292336	10. 5. 77	5. 7. 77	96	280	141	184	1.305
3.	292345	20. 5. 77	5. 7. 77	97	267	141	170	1.206
4.	292344	27. 5. 77	5. 7. 77	110	250	141	140	993
5.	280200	5. 6. 77	19. 7. 77	90	221	127	131	1.031
6.	292346	25. 6. 77	19. 7. 77	115	288	127	173	1.362
7.	292347	9. 6. 77	19. 7. 77	99	252	127	153	1.205
8.	292385	11. 6. 77	19. 7. 77	107	244	127	137	1.079
9.	292335	9. 6. 77	4. 8. 77	108	211	111	103	928
10.	291034	3. 6. 77	4. 8. 77	117	225	111	108	973
11.	295672	28. 5. 77	5. 7. 77	100	252	141	152	1.078
12.	260599	1. 6. 77	5. 7. 77	95	234	141	139	986

Povprečni prirast skupine od vhlavljanja do zadnjega tehtanja = 1.099 gr/dan
Povprečni prirast skupine od 19. 9. do 23. 11. 77 = 1.232 gr/dan

(Nadaljevanje na 12. strani)

Nekaj podatkov obračuna OD

Delamo zato, da ustvarjamo nove dobrine, ki nam prek celotnega poslovnega procesa prinašajo dohodek. Iz dohodka moramo nato pokriti celo vrsto obveznosti. Precejšen del dohodka pa namenjamo za osebne dohodke.

Vsi želimo, da bi bil osebni dohodek čim večji. Posebno nas zanima tisti del, ki ga dobimo »na roko«, to je izplačani OD. Preden pa pridemo do tega podatka, morajo podatki o osebnih dohodkih skozi različne faze obračuna, v katerih se obračunani OD manjša in manjša.

Prikazali bomo nekaj podatkov obračuna OD za oktober 1977. Zato, da smo lahko dobili OD za oktober, je moralo biti na tekočem računu podjetja, ki pa ne vsebuje TOZD Ilirska Bistrica, ki ima lasten tekoči račun, 20.711.060 din, torej več kot dve milijardi starih din.

Pri obračunu OD smo morali iz tega zneska najprej oddvojiti prispevke in jih nakazati na razne samoupravne interesne skupnosti v okoli 80 občinah ter 36 zdravstvenimi in drugim skupnostim, za kar je bilo potrebno napisati okoli 1000 (tisoč) nalogov.

Obračun nam je dal naslednje podatke (v dinarjih brez par):

1. SKUPNO V BREME TEKOČEGA RAČUNA PODJETJA	20.711.060	100,0 %
2. PRISPEVKI IZ DOHODKA, ZA KATERE JE OSNOVA OD:		
— Prispevek iz dohodka za zdr. zav. in nesreče	371.738	
— Prisp. iz dohodka za inv. pok. zavar. in nesr.	123.238	
— Prispevek iz dohodka za zaposlovanje	52.225	
— Stanovanjski prispevek za sklad skupne porabe	480.799	
— Vešana sredstva za stanovanjsko izgradnjo	259.851	
— Prispevek za izgradnjo študentovskih domov	83.733	
— Prispevek za družbeno pomoč v stanovanjski gradnji	285.960	
— Prispevek za požarno varstvo	28.655	
— Prispevek za odpravo posledic potresa	166.403	
Skupaj prispevki v breme dohodka	1.891.715	9,1 %
3. BRUTO OSEBNI DOHODKI DELAVCEV	18.819.345	90,9 %
4. PRISPEVKI IZ OSEBNIH DOHODKOV DELAVCEV		
— Prispevki za neposredno otroško varstvo	297.252	
— Prisp. za osnovno izobraževanje	879.628	
— Prispevek za kulturo	171.255	
— Prispevek za socialno skrbstvo	149.511	
— Prispevek za telesno kulturo	53.590	
— Rep. prisp. za temeljno izobraževanje	4.895	
— Republiški davek iz OD	274.657	
— Občinski davki iz OD	332.109	
— Republiški prispevek za osnovno izobraževanje	1.970	
— Republiški prispevek za kulturo	428	
— Davek skupnosti občin (Hrvatska)	825	
— Rep. prisp. za socialno skrbstvo (Srbija)	9	
— Prispevek za varstvo pred požari (BiH)	30	
— Občinski prispevek za posebne namene (Hrvatska)	266	
— Prispevek za narodno obrambo (Vojvodina)	203	
— Prispevek za otroški dodatek	335.717	
— Prispevek za zdravstveno zavarovanje delavcev	1.378.538	
— Prisp. za inv. pokojninsko zavarovanje delavcev	1.822.785	
Skupaj prispevki iz OD	5.703.670	27,6 %
5. NETO OSEBNI DOHODKI DELAVCEV (3—4)	13.115.675	63,3 %
Neto OD znaša torej le slabi dve tretjini celotnega zneska, ki ga mora HMEZAD nameniti za dvig OD. Ena tretjina so prispevki iz dohodka in prispevki iz osebnih dohodkov, ki jih mora organizacija nakazati iz delavčevega osebnega dohodka v korist raznih samoupravnih interesnih skupnosti.		
Naslednje poglavje predstavlja odtegljaji. To so predvsem tiste obveznosti delavcev, ki nastanejo z nabavo raznih materialnih dobrin. To so razna posojila, članarine in drugo. Skupni odtegljaji delavcev so naslednji:		
6. ODTEGLJAJI IZ NETO OD		
— Podjetniška potrošniška posojila	813.658	
— Bančna posojila	335.799	
— Administrativne sodne prepovedi	8.660	
— Preživnine	2.210	
— Zavarovanje (kolektivno in življenjsko)	29.459	
— Sindikalna članarina	34.517	
— Članarina ZKS	78.028	
— Krajevni samoprispevki	184.030	
— Samopomoč — članarina	23.966	
— Stanarina	25.641	
— Posojila HKS	135.538	
— Malice	43.678	
— Dolgoročna posojila HMEZAD	5.835	
— Posojila blagajn samopomoči	23.810	
— Članarina ZSMS	1.730	
— Ostali odtegljaji	16.855	
— Posojilo za ceste	133.644	
Odtegljaji skupaj	2.047.397	9,9 %
7. DODATKI		
— Otroški dodatki	253.995	
— invalidnine	27.130	
8. OD ZA IZPLAČILO	11.409.556	55,1 %

To je grob pregled podatkov obračuna. Povemo naj, da je bilo treba za te rezultate obračuna in še za druge, ki jih rabi podjetje v analitične in druge namene, obdelati skoraj 14.000 podatkov o času in osebnih dohodkih delavcev, vključiti 17.189 podatkov o odtegljajih in dodatkih in nekaj tisoč podatkov o prispevkih iz OD.

T. Gu.

Pismo iz Zagreba

PISMO U VEZI OBJAVLJENOG FOTOSA

U prilogu vam šaljem fotografije koji je objavljen u »Hmeljaru« br. 11 od novembra meseca 1977 godine a napravljena je za vrijeme zagrebačkog velesajma u septembru mesecu ove godine.

Fotos predstavlja posjetu predstavnik Trgovačkog poduzeća »Slavija«, Zagreb, a u desnom uglu fotosa se vidi šef ovog predstavništva, Duković Kosta, dipl. inž.

Sam fotos nije nikakva senzacija, ali je komentar ispod fotosa zlonamjeran, neuobičajen, insinuiran i neposlovan, a da ne govorimo o njegovoj štetnosti.

Navodimo i primjer: Dne, 3. 11. o. g. posjetili su naš kombinat poslovode velikih samoposluga »Slavije«, njih 12, a među njima i dvoje koji se nalaze na priloženom fotosu. U našem TOZD MESNINE, za vrijeme razgovora vidjeli su i ovaj broj »Hmeljara«, prepoznali sebe na fotosu, ali su ostali neugodno iznenađeni sa propratnim komentarom ispod fotosa.

Naš mjesečnik nije nikakvo tajno glasilo, nego list radnih ljudi kombinata, te kao takav dostupan svakome, pa i našim poslovnim partnerima. Ako još napomenemo da je Slavija, Zagreb, jedan od najvećih kupaca u Hrvatskoj od našega TOZD MLEKARNA, Celje, onda je ovakav prizvoljan, zlonamjeran (a znamo i od koga u vašoj redakciji potiče ovaj komentar) i štetna primjedba nedopustiva na stranicama Hmeljara.

Napominjemo još jedno: Hmeljar je pun raznih novosti, pa često možda i nevažnih ili sporednih, međutim za posljednjih 5 godina nikada nismo primjetili da je neko od vaših suradnika donijeo ozbiljan i pažnje vrijedan članak o predstavništvima »Hmezada« van Žalca, o problemima, brigama i uspjesima radnih ljudi tim Radnim jedinicama, ali je zato ovakvu ironičnu i neodgovornu etiketu uz fotos dozvolio da bude objavljena, ne vodeći pri tome računa kako će djelovati na članove kolektiva. Takav komentar uz fotos, da se je previše »sestankovalo i zapravljalo« kod neobavještenih stvara krivi utisak, doima se da Velesajam služi za razbacivanje društvene imovine i gubljenje vremena, a kod poslovnih partnera, čiji se i fotosi (kao korpus delikt) objavljuju u listu, revolt, nedopustivo etiketiranje i neuobičajeno ponašanje među poslovnim partnerima.

Želimo da još kažemo, da sredstva koja su »zapravljana« i stvorena su radom naših radnih ljudi, a ne radom neodgovornog, nepoželjnog i zlonamjernog komentatora uz sporni fotos.

Inzistiramo i zahtijevamo da ovaj napis bude uvršten u slijedeći broj Hmeljara, kao i da se pozove na odgovornost lice koje je uvrstilo ovaj komentar u list.

Također zahtijevamo izvinjenje u glasilu, jer je ovakav postupak nanijeo štetu i ugledu lista, šefa predstavništva Zagreb i naših poslovnih partnera.

Očekujući da će našim željama biti udovoljeno, drugarski vas pozdravljamo.

Kolektiv R. J. »Hmezad«
Zagreb

Šef predstavništva:
Duković Kosta, dipl. inž.

Pripis

Pismo sem pričakoval drugačno. Mislim sem, da bodo v njem fotokopije zaključne in pogodb z velesajma in pregled dela predstavništva z navedenim prometom, s stroški in ostankom čistega dohodka. Le tako bi me tovariš Kosta prepričal in z veseljem bi priznal svojo zmotu.

Lep pozdrav!

Urednik

V POKOJ

Tovariš ALOJZ HRUŠOVAR spada v tisto generacijo, ki je takoj po osvoboditvi pristopila k obnovi in izgraditvi naše domovine. Ni mu bilo mar za prosti čas, ampak je žrtvoval svoje delo, svojo prizadevnost in velik del svojega zdravja za nadaljnji razvoj socialistične družbe.

Kot domačin je rad prišel v Savinjsko dolino iz Loč po likvidaciji poskusne farme za vzrejo perutnine 1955. leta. Prevzel je mesto direktorja kmetijskega gospodarstva Arja vas, ki je obsegalo bivšo kmetijsko obdelovalno zadrugo »France Prešeren« v Arji vasi in Mirošan, ki je takrat bil šele v osnavljanju.

Takrat smo posvečali veliko skrb razvoju družbenega sektorja. Tako se je tudi kmetijsko gospodarstvo Arja vas razvijalo pod vodstvom tovariša Hrušovarja. Oblikovali in zgradili so velike komplekse za hmelj in krmo in zgradili osnove sedanje velike mlečne farne Zalog.

Po letu 1961, ko se je kmetijsko gospodarstvo Arja vas združilo v kmetijski kombinat Hmezad, je tovariš Hrušovar ostal v Arji vasi in kot upravnik obrata zvesto izpolnjeval obveze, ki jih je postavljala razvojni načrt kombinata.

V celjsko mlekarino je prišel 1. 10. 1963. leta, na delovno mesto direktorja. Takrat je bilo zaposlenih 37 delavcev in so predelali nekaj več kot 2 milijona litrov mleka. To je bil šele začetek. Odkup mleka in prodaja sta strahovito naraščala, za kar je potrošil ogromno naporov. Po 14. letih dela je »mlekarnica« prerasla v veliko MLEKARNO, saj danes odkupi letno že 24 milijonov litrov mleka. Zaposlenih je že 180 delavcev.

Velik napor, ki ga je podarjal družbi, mu je načel zdravje, saj je zadnji čas živel samo za mlekarino.

Kot težak srčni bolnik je odšel v pokoj 5. 9. 1977.

Od kolektiva Mlekarne se je poslovil na zboru delavcev 23. 9. 1977. Ob tej priložnosti se mu je skromno zahvalil za vloženo delo namestnik predsednika DS. Slovo je bilo zelo ganljivo, saj so imeli nekateri delavci solzne oči.

Priznanje za njegovo uspešno delo mu je izkazala tudi širša družba z medaljo »zasluge za narod s srebrnim vencem«.

Tovarišu Hrušovarju se zahvalujemo za vloženo delo in mu želimo zdravo jesen njegovega plodnega življenja.

»Hmezad« Zalec in kolektiv TOZD Mlekarne Celje

Poslovnemu dogovoru sledijo rezultati

Rezultati poslovnega sodelovanja med trgovskim podjetjem »Slavija« Zagreb in Hmezad so kljub nekaterim začetnim težavam zadovoljivi. Povečana proizvodnja mleka je narekovala tudi povečano predelavo, le-ta pa zahteva tudi prodajo teh izdelkov. Glede na to, da je slovensko tržišče že preozko, smo v začetku leta navezali stike s trgovskim podjetjem »Slavija« v Zagrebu, ki pokriva približno eno četrtino prodajne mreže na tem področju. Pri začetnih pogovorih, katere je organizirala TOZD Notranja trgovina, predstavništvo Zagreb, so sodelovale TOZD Mlekarna in TOZD Mesnina. Po skupni proučitvi interesov in možnosti smo se omejili na medsebojno sodelovanje samo na področju mleka in mlečnih izdelkov, Trgovsko podjetje »Slavija« je pristalo, da prevzamemo kot dopolnilni dobavitelj mleka in mlečnih izdelkov 40 prodajnih mest. Za začetek je bila predvidena doba 4.000 litrov mleka dnevno. Te količine pa je možno povečevati pod pogojem, da tudi DO Hmezad postane kupec pri trgovskem podjetju »Slavija« v približni vrednosti 6 milijonov din v letošnjem letu. Pri sami oskrbi pa je nastala težava tudi v tem, da mlekarne nima možnosti dodatne dostave mleka in mlečnih izdelkov v popoldanskem času, v kolikor nastopi takšna potreba. Drugi problem je bila dostava tega blaga na vsa predvidena prodajna mesta z vidika transportnih stroškov. Vse te probleme smo analizirali v sami DO Hmezad in s sodelovanjem naših TOZD sprejeli določene rešitve.

Naš nakup pri trgovskem podjetju »Slavija« je bil vse do meseca oktobra neznaten in nam je grozil izpad s tega tržišča, kar pa bi v sedanjem trenutku pomenilo dodatno količino neprodanega mleka. Za rešitev tega problema so pokazale polno razumevanje naše TOZD Kooperacija, Mesnina in Mešalnica krmil, ki so posredno ali neposredno zainteresirane za čim boljši plasman mleka in mlečnih izdelkov. Dne 7. 10. 1977 smo se sestali s predstavniki

»Slavije« in se dogovorili o nakupu 2.000 ton koruze, 1.000 ton pesnih rezancev za potrebe kooperacije ter 200 ton tropin sončnic za potrebe mešalnice.

Ker pa to blago prihaja v razsutem stanju, je TOZD Mešalnica prevzela obvezo, da se to blago uvreči in takšno dobavi kooperantom.

Glede na to, da je bila obdelava trga poverjena predstavištvu v Zagrebu, da z začetno količino 4.000 litrov mleka nismo bili zadovoljni, je bila naša skupna naloga te količine postopno povečevati. Glavno breme za izvedbo te naloge je ležalo na samem predstavištvu, seveda ob pogojih, da so ostala neresena vprašanja usklajena. Vsaka intenzivna obdelava tržišča pa poleg ostalega zahteva podrobno informiranje prodajnega osebja z lastnostmi in kvaliteto izdelkov. Menili smo, da je za takšno informiranost najprimernejši zagrebški velesejem, kjer so bili razstavljeni naši mlečni proizvodi. Tako nas je na našem sejemskem prostoru obiskalo večje število prodajnega osebja (prek 100) trgovskega podjetja »Slavija«. Pri tem pa moramo priznati, da tudi uspeh ni izostal, to pa se odraža v povečani prodajni realizaciji, ki je bila v oktobru že prek 10.000 litrov konzumnega mleka in ostalih mlečnih izdelkov.

S temi količinami pa je naš delež na zagrebškem trgu še vedno nepomemben. Naši nadaljnji naporji so v tem, da postanemo v okviru »interesne zajedne grada Zagreba« za preskrbo mesta stalni in odgovorni dobavitelj za nekatere vrste blaga. V tej zvezi smo že imeli razgovore z načelnikom »za privredu grada Zagreba« tovarišem Lučevom in njegovim namestnikom tovarišem Kurtovičem. Dosežena je medsebojna usklajenost glede sodelovanja in pristopa odnosno podpisa takšnega dogovora. Vendar pa sam dogovor ne bo dovolj, potrebno bo še nadalje in še v večji meri povečati aktivnost na tem tržišču.

Mr. Mr. Franc Mežnar

Nekaj drobnih zanimivosti s potovanja v Indijo

(ALI KAKO SE JE PETORICI V KOMPIJU PO SVETU GODILO)

1. nadaljevanje

Z jutrom se je prebudila tudi naša družina, vendar se je to vstajanje že po tradiciji precej zavleklo. Navaženim študentskega življenja se je tudi na potovanju vstajanje vsa-

Andrej Natek

kokrat precej zavleklo. Seveda se nam tudi nikamor ni mudilo in mimoidoči so nas skoraj malo presenečeno opazovali, vendar pa so se že v zadnjih letih precej navadili na pisane družine, ki potujejo proti Orientu in nazaj v Evropo po najkrajši poti prek Bolgarije in Sofije. Konec koncev se tudi ne bi preveč za-

ustavljali v Sofiji, kajti Sofija je v glavnem mlado mesto in brez starega mestnega jedra, ki je tako značilen za ostala bolgarska mesta. Seveda lažni tudi nismo mogli ostati, zato smo prej kot servis za kombi poiskali nekaj gostejšega. Še sam ne vem, zakaj je bil tisti Tas kebab — neka vrsta bolgarske golaža tako imeniten, morda zaradi jutranje žeje ali mačka, ki je bila posledica popite pijače prejšnjega dne, kajti od steklenic, ki smo jih nameravali prodati v Siriji ali Iraku, je ostalo bore malo ali skoraj nič. Naj bo kakorkoli. Osebjem v prijetni gostilnici nas je precej začudeno pogledovalo in malo so se tudi zabavali že zgodaj zjutraj na naš račun. Vendar pa nam po vsem opisanem ni preostalo nič drugega, kot da jim vračamo milo za drago.

Po jutranjih pripetljah, smo pričeli tudi z bolj resnejšimi stvarmi, kajti prednja kolesa je bilo treba na vsak način centrirati in o tem sploh ni bilo debate. Seveda je bilo odprto vprašanje, kdo in kdaj bo to napravil. Precej smo bili presenečeni, ko nam je službenka Balkan turista na splošno začudenje takoj postregla s kopicco telefonskih števil in naslovov najrazličnejših podjetij, ki delajo to in ono. Ko smo pustili kombi na bolgarski avtomoto zvezi v bližini centralnega parka — PARK NA SVOBODATA — in ko nam je mojster Mitka obljubil, da bo zaveva popravljena v štirih urah, skoraj nismo mogli verjeti, da se bo to tudi res zgodilo. Tako nam ni preostalo nič drugega, kot da se malo sprehodimo po Sofiji, prestolnici Bolgarije.

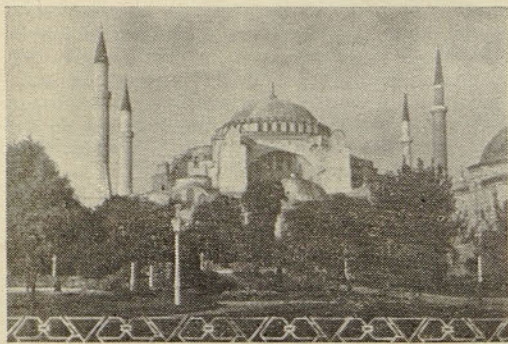
(Nadaljevanje na 12. strani)

Galata seraj — most čez zlati rog v centru Istanbula s pravim utripom Orienta. V ozadju Galata Beyoglu

(Nadaljevanje z 11. strani)

Sama geografska lega je zelo ugodna in mesto je že precej staro, čeprav brez starega jedra. Prvotno se je mesto imenovalo SERDIKA. Ker ima mesto zelo dober strateški položaj, leži namreč na križišču poti med Egejskim morjem in Vlaško nižino ter na planoti, ki se znižuje proti vzhodu v Trakijsko nižavje, na sever pa se polagoma dviguje v Balkan ali Staro planino, ki se najvišje dvigne v vrh Botev (2.376 m). Zaradi strateškega položaja jo je najprej porušil Filip Makedonski — oče Aleksandra Makedonskega, ki je svoje carstvo širil proti Trakiji in severu. Ponoven razcvet je mesto doživelo v času rimskega cesarja Trajana in takrat je bila Serdika eno najpomembnejših trgovskih in vojaških oporišč na takratnem Balkanu. Mesto je bilo ponovno uničeno leta 447, ko ga je zavzel hunski poglavar Atila. Svojo drugo renesanso pa je mesto doživelo za časa vladanja bizantinskega cesarja Justinjana, vendar je mesto kmalu propadlo zaradi prodiranja Slovanov v začetku 8. stoletja prek Balkana, dokončno pa se je mesto pogreznilo v temo po letu 1382, ko se prične 500-letna turška dinastija. Današnja Sofija pa je skoraj popolnoma novo mesto. Mesto z 900.000 prebivalci, je danes center bolgarske industrije in trgovine. Zgradbe, ki so starejše od 50 let, lahko skoraj prešteješ na prste, kajti pri osvobajanju Sofije je Rdeča armada naletela v Sofiji na oster odpor in tako je bilo mesto skoraj zrvnано. V centru mesta, ki je popolnoma na novo zgrajeno, se skoraj zgubimo na ogromnem trgu Lenina (Ploščad Lenina), še bolj pa na trgu Largoto. Široke avenije, veliki trgi, precej zelenja in parkov, daje mestu nek specifičen karakter, podoben vsem drugim mestom vzhodne Evrope.

Hagia Sofija ali džamija muzej je znana po mozaikih iz dobe slavnih dni Bizanca

O progenem testu...

(Nadaljevanje z 9. strani)

Najbolje v vsej dobi pitanja so se odrezali potomci po biku Simbol, kljub 50 % ameriške krvi. Potomci po biku Patos 160 z malim deležem ameriške rjave krvi so v začetni fazi slabše prirastali, nato pa prirast dobro nadomestili. Tudi prirasti so precej variabilni od 647 gramov do 1.150 gr/dan. Potomci po biku Vihar 134 so dali tudi zelo dobre rezultate v vsej dosednji dobi pitanja, kot v času med dvema tehtanjima. Potomci po biku Siris 170 dajejo tudi nadpovprečne priraste z manjšimi odstopanji. Teh nekaj tabel nam nazorno kaže, da v urejenih rejjskih razmerah delež ameriške krvi ne vpliva negativno na rezultate.

V urejenih pitališčih smo pred leti s »čistimi« rjavimi biki dosegali tudi za progeni test na ravnost podobne rezultate.

V našem poskusu, ki ni nič drugega kot organizirana reja, bomo vohlevljene pitance spitali na težo 550—600 kg in to v starosti 17 do 18 mesecev. Predvidevamo, da bomo na teh poskusnih pitancih v drugi polovici prihodnjega leta delali tudi razseke v celjski klavnici in tako lahko določili, koliko mesa in koliko kosti imajo posamezne klavne polovice.

V neposredni bližini Leninovega trga na avenijski Aleksandra Stambolijskega najdemo cerkev svete Nedilje, ki je poznana po poskusu atentata na kralja Borisa III. leta 1925 in na njegove ministre. Bomba, ki je bila namenjena takratni vladi, je pobila več kot 200 ljudi, ampak tisti, komur je bila namenjena, je odnesel celo kožo. Na nasprotni strani avenije, pa je ogromno poslopje v klasičnem novoruskem stilu Hotela Balkan, na njegovem dvorišču pa je v primerjavi z imponantno hotelsko stavbo cerkev svetega Georgija iz 4. stoletja pravi pritlikavec in po nikakršni logiki ne spada v to okolje.

Z Leninovega trga je interesantno nadaljevati po avenijski Georgi Dimitrova in kmalu pridemo do ogromnega trga Largoto, kjer je v neposredni bližini ohranjen del nekdanje stare Sofije iz dobe 500-letnega turškega jarma. Tu je ogleda vredna Banja Baši džamija, zgrajena po načrtih enega najboljših turških arhitektov Mimar Sinana iz 15. stoletja. Džamija se ponaša z elegantnim in visokim minaretom, ki mu le s težavo najdeš primerjavo. Seveda je na trgu Largoto tudi največja bolgarska veleblagovnica CUM in na njo so Bolgari zelo ponosni, vendar pa je izbira podobna kot v drugih vzhodnih državah. V primerjavi z našimi blagovnicami, pa dokaj siromašna izbira, vendar pa to ne velja za cene blaga iz uvoza. Na istem trgu je tudi poslopje zgrajeno v klasičnem ruskem stilu ministrskega sveta Bolgarije in KP Bolgarije.

Če s trga Largoto nadaljujemo po avenijski Ruskij, ki se nadaljuje v avenijsko Vladimir I. Lenin proti centralnemu parku — Park na svobodata. S stadionoma Vasil Levski in CSKA

Sultan Ahmed džamija ali plava džamija je edina džamija s šestimi minareti na svetu in z delom črnega kamna kaaba iz Meke

— Črveno zname, pridemo do mavzoleja Georgi Dimitrova, velikega bolgarskega antifašista, predsednika kominterne in predsednika prve Bolgarske revolucionarne vlade, umrlega po čudnem naključju leta 1949 v Moskvi. Mavzolej je odprt trikrat tedensko, a je bil tokrat zaprt.

(Nadaljevanje prihodnjic)

PEŠCI, KOLESARJI, VOZNIKI VOZIL NA MOTORNI POGON!

Zavedajte se, da vladajo spremenjene prometne razmere v zimskem času, kot so megla, poledica, sneg itd. Bodite previdni. Ne pozabite, da je oktobra umrlo na cestah Slovenije 75 ljudi, kar je najbolj črn mesec žrtev prometnih nesreč.

Starši, vzgojitelji, pešci, kolesarji, traktoristi, vozniki motornih vozil, največja dragocenost je človeško življenje, zato bodimo previdni in preudarni pri uporabi cest!

Jug

VREMENSKI PREGOVORI

Gruden — malokdaj priljuden.
Ako je Rimska cesta čista in svetla,
se kmet dobre letine nadeja.
Božični dnevi zeleni,
velikonočni ledeni.

MISLI

Ni težko biti duhovit, če človek ničesar ne spoštuje.

Laže je ljubiti človeštvo, kakor svojega sosedu.

Mukanja je vse več, bikov pa vse manj.

R A Z P I S

Na podlagi sklepa odbora za medsebojna razmerja delavcev TOZD Mešalnica krmil razpisujemo prosto delovno mesto:

LIKVIDATORJA

Pogoji za zasedbo delovnega mesta so: srednja izobrazba, po možnosti neka praksa v finančni službi (likvidaturi). Nastop službe takoj. Preizkusna doba 30 dni.

Stanovanja ni, OD okrog 4.500 din.

Prijavite se takoj!

HMEZAD
TOZD MEŠALNICA KRMIL
Vrečarjeva 13
ŽALEC

OBSOTELJE REŠENO POPLAV

(Nadaljevanje z 8. strani)

dolg 89,4 m. V njem bo nameščen odzemni cevovod iz jeklene pločevine premera 600 mm, ki bo vodil do predvidenih objektov za predelavo vode. Odtoke regulira zapornični mehanizem.

Ob levem bregu zemeljske pregrade je zgrajen bočni preliv, ki omogoča varen odvod visokih voda pri izrednih nalivih in s tem preprečuje prelivanje in rušenje nasipa. Predstavlja ga 76 m dolgo betonsko korito menjajočih se prerezov in padcev, ki prevaža 37,3 kubičnega metra vode v sekundi iz naraščajočega jezera v regulirani odsek Sotle.

Razen zemeljske pregrade je bilo treba zgraditi ob robu bodočega jezera še cesto kot nadomestilo za preplavljeno. V obsegu površine, ki je namenjena zadrževanju poplavnega vala, to je v dolžini okrog 2.800 m, je na slovenski strani cesta že zgrajena.

Na prostoru, ki bo preplavljen, je treba odkupiti okrog 210 ha zemljišča in 42 stanovanjskih ter gospodarskih zgradb. Postopek je v veliki večini opravljen. Prebivalci s težkim srcem zapuščajo svoje domove in si v bližini ter daljnji okolici iščejo nadomestila. Podrejšajo se javnim interesom in splošni koristi, ki jih bo ustvarila akumulacija.

Nivo 3

Glasilo Hmeljar izdaja delavski svet podjetja »Hmezad« Zalec. Ureja uredniški odbor: predsednik Anton Gubenšek, dipl. inž., in člani: Janez Luževič, dipl. inž., Bogdan Pugelj, dipl. inž., Lamut Franc, dipl. vet., Eva Orač in Miljeva Kač, dipl. inž., - urednica strokovne priloge za hmeljarstvo. - Glavni in odgovorni urednik Vili inž. Vybihal. - Uredništvo je v podjetju »Hmezad« v Zalcu, Ulica žalskega tabora 1. - Glasilo izhaja enkrat mesečno v 4.500 izvodih. -

 hmeljar

HMELJAR

1977/8

PRILOGA HMELJARJA

Apnenčasta moka »Montana« - sredstvo za kalcifikacijo kislih kmetijskih tal

PROBLEM

Kalcifikacija tal predstavlja meliorativni ukrep pri izboljšanju kislih in zakisanih kmetijskih tal. Kalcij je biogeni element in ima v prehrani rastlin pomembno vlogo. V tleh je v obliki karbonata ali adsorbiran kot kation na adsorpcijski kompleks tal. Pomanjkanje kalcija se odraža na šibkejši rasti rastlin in poslabšanju fizikalnih lastnosti tal.

Dr. Tone Wagner, mgr., dipl. ing. agr.

S kalcifikacijo tal želimo zmanjšati kislost tal, izboljšati fizikalne lastnosti tal (vodno-zračni režim, strukturo) in povečati količino kalcija in magnezija v tleh, skratka povečati rodovitnost tal. Zato izvajamo meliorativno in tudi redno kalcifikacijo povesod, kjer intenzivno izkoriščamo tla. V zadnjih letih smo malo kalcificirali kmetijska tla, zato se je povečala površina zakisanih tal. Mala uporaba apnenčastih gnojil, posebno takih, ki vsebujejo magnezij, lahko predstavlja oviro za doseg visokih hektarskih pridelkov posebno, ker se povečuje uporaba ostalih mineralnih gnojil.

Kalcifikacija tal je bila v preteklosti v Jugoslaviji tako v raziskovalnem delu kot v praksi deležna precejšnje pozornosti, saj so v Jugoslaviji na 40% njivskih površin razširjena kislila tla. Kljub že davni uporabi apna in dolomita za kalcifikacijo pa nimamo dovolj takih rezultatov, ki bi dali danes pomen in mesto kalcifikaciji v moderni fertilizaciji pri nas. Tako so raziskovali vpliv kalcifikacije na pridelek največjih kmetijskih rastlin na njivah, pa tudi na travnikih in pašnikih. Večina teh raziskovanj ni pokazala eksaktno pozitivnega vpliva na pridelek, tako da bi lahko smatrali kalcifikacijo za nujno kot faktor povečanja pridelka kmetijskih rastlin. Prav tako ni dovolj raziskan vpliv kalcifikacije na florističen sestav prirodnih pašnikov na adsorpcijski kompleks tal, kemijski sestav rastlin in drugo. Posebno vprašanje pa predstavlja ekonomska upravičenost kalcifikacije. Kljub temu pa je splošno znano, da kalcifikacija kislih tal povečuje njih plodnost in izboljša fizikalne lastnosti tal za rast rastlin. Zato jo pri nas in drugod priporočajo in jo smatrajo za obvezen ukrep tudi pri melioriranju kislih kmetijskih tal. Vsekakor, da so za to potrebna kalcifikacijska sredstva, po katerih bo tudi v bodoče zaradi melioriranja tal, ki še niso vključena v intenzivno kmetijsko proizvodnjo vse večje povpraševanje tudi pri nas.

KALCIFIKACIJSKA SREDSTVA

Za kalcificiranje uporabljamo največ apnenec, dolomit, žgano in hidrirano apno.

Žgano in hidrirano apno

Iz apnenca, če ga segrevamo nad 600°C, dobimo žgano apno (CaO in MgO). Z dodatkom vode dobimo hidratno obliko CA(OS)₂. Pomen teh procesov je pridobivanje materialov, ki so pomembni v gradbeništvu, a zaradi učinkovitosti sta žgano apno kot hidrirano apno primerna za kalcifikacijo tal. Hitro delujeta, običajno sta fine granulacije, a zaradi kaustičnega delovanja je potrebno enakomerno trošenje in uporaba par tednov pred setvijo. Prekomerna ali neena-

komerna uporaba lahko negativno vpliva na učinkovitost ostalih elementov rastlinske hrane. Kaustično delovanje lahko ovira strojno trošenje, poškoduje stroje in naprave za trošenje kot tudi neugodno in škodljivo deluje na delavce.

Žgano in gašeno apno sta idealni sredstvi za apnenje tal. Uporabljamo ju predvsem tam, kjer je potrebna hitra intervencija, odstranitev kislil in izboljšanje fizikalno kemičnih lastnosti tal. Na lažjih tleh dodajamo manjše količine z ozirom na manjšo puferno sposobnost tal.

Apnenec

je kamenina, ki pretežno vsebuje kalcijev karbonat ali kalcijev in magnezijev karbonat. Če je količina magnezijevega karbonata pomembna, je to dolomitni apnenec. Totalni nevtralizacijski efekt določene količine apnenca je neodvisen od finoče mletja, saj fino mleti apnenec hitreje učinkuje v procesu kalcifikacije tal. Finejše granulacije tudi lahko uporabljamo v manjših količinah kot grobo mlete apnenec. S tem dosežemo hitro učinkovitost in zmanjšamo stroške transporta. Dolomitni apnenec vsebujejo magnezij, ki posebno dobro učinkuje na tleh, kjer tega elementa primanjkuje. Zmanjšuje tudi nevarnost prevelike uporabe kalcifikacijskega sredstva, kar se posebno lahko dogodi pri uporabi žganega ali hidriranega apna.

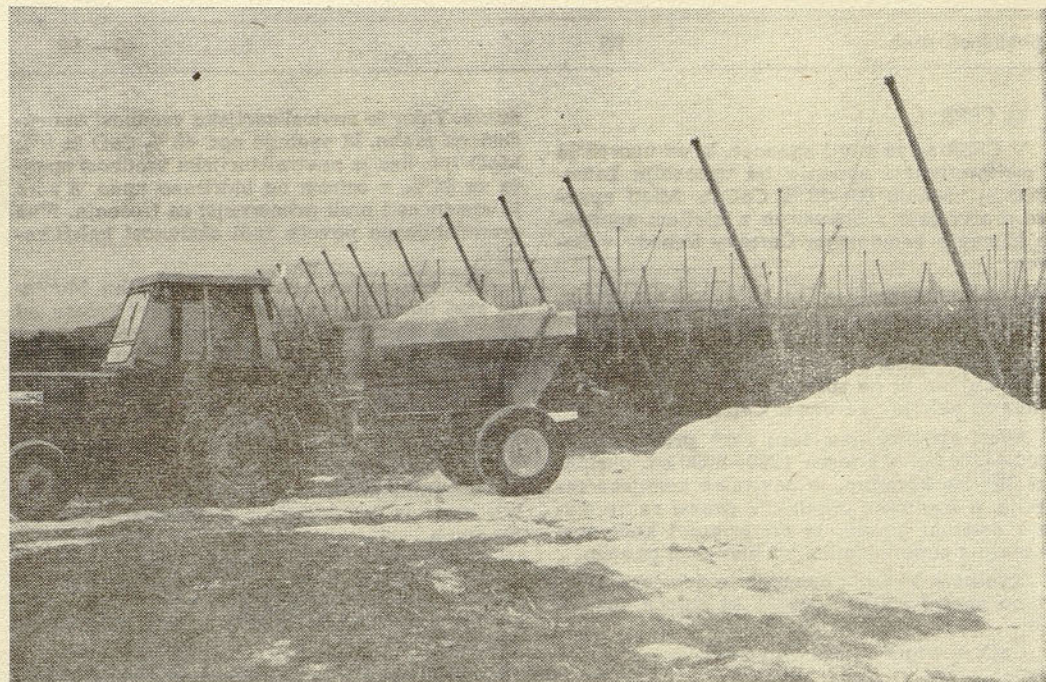
Različne apnene kamenine so izvor za pridobivanje apnenih gnojil, veliko apna pa porabijo razne industrijske veje. Apnena gnojila iz kalcijevih ali magnezijevih karbonatov pridobivajo s finim mletjem.

Apnenec variira v čistoči, granulaciji in nevtralizaciji vrednosti. Običajna granulacija je prah, kjer gre 50% skozi sito 0,25 mm ali 30% skozi sito 0,15 mm. Seveda pa so tudi finejši apnenec, ki dosegajo 100% prehod skozi sito 0,15 mm. Njihova cena oziroma praktična vrednost je običajno višja (50–100%) od grobejšega prej navedenega materiala, saj hitreje učinkujejo in zaradi povečane specifične površine lahko uporabimo manjše količine, npr. 7,5 ton apnenca granulacije 10% pod 0,3 mm daje isti kalcifikacijski učinek kot 3 tone apnenca granulacije 100% pod 1,2 mm.

Velikosti delcev različno mletih apnenih kamenin namreč vpliva na specifično in na kemično aktivnost, ki se odvija na površini delcev.

Premer delcev mm	Število delcev v gramu	Specifična površina cm ² /g
1	716	22,5
0,1	716000	225,0
0,01	716000000	2250,0
0,001	716000000000	22500,0

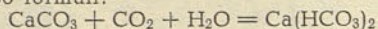
Na koncu prejšnjega stoletja so za apnenje kislih tal mnogokje uporabljali krajevne apneno glinaste mešanice z vsemi nezaželenimi primesmi in jih tudi dajali v promet. Tako so kot lapor označevali kamenine, ki so vsebovale od 10–90% kalcijevega ali magnezijevega karbo-

Sredstva za apnenje moramo potrositi čimprej, ker se hitro navzamejo vlage in niso več primerne za trošenje s stroji

nata. Danes vsebuje apneni lapor 80–95% CaCO₃. Znano je tudi mešano apno, ki vsebuje oksidno in karbonsko obliko. Imeti mora najmanj 60% kalcijevega oksida, od tega pa najmanj 1/4 v obliki CaO.

Apnenec se v vodi slabo topi. Topnost kalcijevega karbonata je odvisna od parcialnega pritiska CO₂ in znaša običajno v tleh 32 mg/l, če je vsebnost CO₂ v zraku 0,03% in se poveča na 200 mg/l, če se dvigne CO₂ v zraku na 2%. Višja kot vsebnost CO₂ v tleh in ta je lahko tudi prek 2%, v podtalju v težkih tleh celo do 10%, toliko več se tvori Ca(HCO₃)₂. Pretvorba teče po formuli:

Kalcijev karbonat se topi toliko hitreje, čim močnejše je voda v tleh nasičena s CO₂. V tleh, kjer so bakterije in rastline aktivne, je proces hitrejši kot v težkih tleh. Od tega je odvisen tudi proces izpiranja CaCO₃ iz tal. CaCO₃ se lahko le toliko izpira, kolikor je raztopljen in topni obliki Ca(HCO₃)₂. Značilna počasna pretvorba povzroča počasno in dolgotrajno delovanje kalcifikacije z apnencem.

VREDNOTENJE APNENCEV ZA KALCIFIKACIJO KMETIJSKIH TAL

a) USA

Minimalne norme za promet z apnencem za kalcifikacijo tal v USA so:

nevtalizacijska vrednost: 80%
granulacija: 85% pod 1 mm in 25% pod 0,15 mm

vлага: maksimalno 8%

Nevtalizacijska vrednost kalcifikacijskih materialov je različna in predstavlja relativno vrednost z ozirom na čisti CaCO₃. Poedina čista kalcifikacijska sredstva imajo naslednjo nevtalizacijsko vrednost:

CaCO₃ — 100
MgCO₃ — 119
Ca(OH)₂ — 135
Mg(OH)₂ — 172
CaO — 178
MgO — 250

Kalcifikacijsko sredstvo mora biti opremljeno z naslednjimi podatki: ime proizvoda, teža, trgovska oznaka, ime proizvajalca, minimalna nevtalizacijska vrednost v obliki CaCO₃, granulacija (% do 2 mm, % do 0,2 mm, % do 0,1 mm). Tako so norme poedinih frakcij v % z ozirom na granulacijo apnencev v USA naslednje:

Granulacija	Mesh. mm	8	20	60	100
		2	1	0,2–0,3	0,1–0,2
Pulverizirani apnenec		—	95	—	60–79
Super fino mleti apnenec		—	—	95	80–100
Groba	80	—	—	—	20–29
Fina	80	—	80	—	30–39
Apnenčasti prah		95			40–59

b) ČSSR

V ČSSR se za mleti apnenec, ki se uporablja v meliorativnem apnenju tal uporablja kamešina, ki vsebuje 80–98% CaCO₃. Mleti apnenec proizvajajo v Lovosicah z mletjem apnenega kamnja kamnoloma Čertovy Schody v Berounu.

Mleti apnenec (CaCO₃) je bel prah z raznim barvnim nadahom. Učinkovitost je odvisna od finoče mletja. Čim finejša je mlet, večja je reaktivna površina, s katero deluje v tleh z ogljikovo kislino, ki ga spremlja v topno obliko — primarni kalcijev karbonat Ca(HCO₃)₂.

Mleti apnenec ima težo 1 m³ prosto nasut 1000–1100 kg, a stresen 1200–1300 kg, nasični kot 38%. Ne korodira, je nevtralne kemijske reakcije, a fiziološko alkalni. V praksi se ne meša z ostalimi gnojili, le pri pripravi komposta se meša s superfosfatom ali hlevskim gnojem.

Kvaliteta mletega apnenca je določena z državno normo PND 27-072-69, ki določa naslednje:

CaO + MgO — najmanj 54%

SiO (v kislinah netopen ostanek) — največ 2,2%

Fe₂O₃ + Al₂O₃ največ — največ 1,8%

Kvaliteta mletja: delci nad 0,2 mm — največ 25%

Vlažnost — največ 0,4%

c) NEMČIJA uporablja za apnenje tal (Borchert, Schuh, Jordan) predvsem žgano apno. H. Borchert v Nemčiji poroča, da so kalcifikacijo tal izvedli na 10 različnih tipih tal in na različne načine. Premikanje kalcija po profilu so zasledovali 4 do 7 let po tretiranju z ugotavljanjem pH vrednosti. Ugotavljajo, da vzdrževalno apnenje ne zadošča za obogatitve spodnjih plasti zemlje, pri čemer pa tudi vedno niso podani pogoji za pronicanje v globino.

Tla so vsebovala od 20–65% gline, apnili so pri globokem rahljanju, pri globokem oranju in pri obdelavi ornice od 100–450 g CaO. Apnenje je po 6 letih imelo učinek do globine 60 cm in pri grobozrnatih tleh je bilo to intenzivnejše kot pri fino zrnatih. Apnenje ornice je koristnejše zaradi enakomernjše razporeditve apna v tleh in pripelje do enakih rezultatov kot tehnično dražje in zahtevnejše globinsko apnenje.

Schuh in Jordan priporočata apnenje v jeseni v količini od 80–190 q apna na ha. To razdelijo na 2–3 obroke in s frezo zadelayo v zemljo. 190 q apna na ha v enem obroku je imelo škodljive posledice.

APNENČASTI PRAH MONTANA

Apnenčasti prah »Montana« Žalec smo skušali ovrednotiti kot kalcifikacijsko sredstvo z upoštevanjem opisanih kriterijev za kalcifikacijska sredstva iz raziskav v USA in ČSSR. Iz orientacijskih raziskovanj v letu 1973 povzemamo, da je apnenčast prah Montana fine granulacije — 100% zrn je bilo manjših od 0,1 mm, oziroma nad 100 mesh. Na osnovi tega smo lahko predvidevali, da je njegova kalcifikacijska aktivnost precejšnja in da učinkuje sorazmerno hitro. Zaradi fine granulacije je možno, da se običajno določene količine apnenca ekvivalentno zmanjšajo.

Orientacijsko določena nevtalizacijska vrednost sredstva je bila relativno visoka. Ta je odvisna od kemične sestave apnenčastega prahu (48–55% CaO in 0,6–6% MgO). Lahko, da je kemični sestav zelo variabilen, zato smo se odločili, da napravimo več nadaljnjih analiz, ki bi služile konkretnemu opisu pro-

dukta. Tako je nevtalizacijska vrednost apnenčastega prahu, ki vsebuje npr. 48% CaO in 6% MgO 100. Res je nevtalizacijska vrednost manjša za 36%, z ozirom na hidrirano apno, a zato je apnenčasti prah primernejši za trošenje. Fina granulacija pa poveča tudi aktivnost kalcifikacije.

Kemični sestav apnenčastega prahu Montana smo ugotovili na osnovi vzorcev. V času od 17. 9. do 30. 10. 1975 je bilo vzeto več vzorcev apnenčastega prahu s tekočega traku kot tudi z depoja v kamnolomu Liboje — Montana. Za primerjavo pa so vzeti tudi vzorci iz drugih peskokopov oziroma kamnolomov, kjer predvidevajo, da so nahajališča za kalcifikacijo primernih materialov. Tudi vzorci žganega oziroma hidriranega apna nekaterih proizvajalcev so bili vzeti za primerjavo z apnenčastim prahom Montane.

V tabeli 1 je podana količina CaO in MgO, a iz teh preračunana vsota % CaO + MgO oziroma % CaCO₃ in določena nevtalizacijska vrednost.

Vzorci apnenčastega prahu Montane v letu 1975 vsebujejo manj CaO a več MgO kot v letu 1973. Močnejše je izražena magnezijeva komponenta.

Na osnovi analiziranih vzorcev je količina CaO od 37,28% do 49,96% s povprečjem 42,89 ± 3,90% O, a količina MgO od 2,51% do 14,97% odstotkov s povprečjem 9,80 ± 4,12% MgO. Povprečna nevtalizacijska vrednost je 100,84 in je relativno visoka. Količina MgO bistveno prispeva k tej vrednosti. Morda je celo značilnost kamenine relativno velika količina MgO. Kalcifikacija s tem materialom bo primerna tudi tam, kjer se v tleh pojavlja pomanjkanje magnezija. Minimalna nevtalizacijska vrednost standardnega odklona znaša 83,6, kar je nad zahtevanimi normativi. Tudi vzorci drugih materialov, ki smo jih primerjalno analizirali, kažejo po nekaterih lastnostih, da so primerni za kalcifikacijo tal, čeprav na osnovi njih ne moremo delati zaključkov o vrednosti teh materialov v ta namen. Pripomniti moramo, da apnenčasti pesek iz peskokopov Šmihelj in Družinska vas z Dolensjke po granulacijskem sestavu ne odgovarja, saj je pregrob za intenzivno kalcifikacijo tal kljub ugodnemu kemičnemu sestavu.

Spomladi 1976 smo analizirali vzorec apnenčastega prahu Montana tudi na granulometrijski sestavi in kemično vrednost ter ga ovrednotili na osnovi najnovejših norm za kalcifikacijska sredstva, ki jih je določila univerza v Oregonu, USA.

Granulacijski sestav apnenčastega prahu Montana:

delcev nad 2 mm	14,54%
1–2 mm	25,66% (10 mesh)
0,5–1 mm	20,00% (20 mesh)
0,4–0,5 mm	6,50% (40 mesh)
pod 0,4 mm	33,30% (60 mesh)
Skupaj	100,00%

Po kemični analizi v letu 1976 vsebuje apnenčasti prah Montane 41,82% CaO (74,65% CaCO₃) in 11,03% MgO. Za kvaliteto kalcifikacijskega sredstva kot smo že večkrat poudarili, sta pomembna velikost in kemična sestava oziroma količina kalcijevega karbonata. Velikost delcev vpliva na učinkovanje kalcifikacijskega sredstva, ki lahko nevtalizira kisline v tleh šele, ko je raztopljen. Po normah univerze v Oregonu, USA so dovolj učinkoviti delci kalcifikacijskega sredstva, ki grede skozi mrežo 10 mesh oziroma so manjši od 2 mm. Tu lahko ugotovimo, da je granulacijski sestav apnenčastega prahu Montana določen v letu 1976 grobejši kot v letu 1973, a še vedno dovolj fin, da zadošča normam za kalcifikacijsko sredstvo. Iz tega velja opozoriti, da je potrebno v bodoče posvetiti večjo pozornost proučevanju izenačenosti granulacijskega sestava apnenčastega prahu. Stopnja topnosti se povečuje z zmanjševanjem velikosti delcev. Delci, ki so manjši od 0,4 mm kažejo maksimalno topnost. Na osnovi tega določimo stopnjo finoče kalcifikacijskega sredstva. Kalcifikacijska (nevtalizacijska) vrednost kalcifikacijskega sredstva se izraža z ozirom na čisti kalcijev karbonat, ki ima nevtalizacijsko vrednost 100. Za izračun nevtalizacijske vrednosti upoštevamo granulacijski in kemični sestav

nevtalizacijska vrednost
100 × faktor granulacije

Faktor granulacije po granulacijskem sestavu vzorca letnika 1976 je za apnenčasti prah Montana 59,5. Nevtalizacijska vrednost, ki je odvisna od kemičnega sestava znaša 102,2, a z upoštevanjem granulacijskega sestava je aktivnost apnenčastega prahu imenovanega vzorca z ozirom na aktivni čisti kalcijev karbonat 59,5 × 1,02 = 60,7. V tem odnosu se določijo tudi količina kalcifikacijskega sredstva t. j. 100 : 60,7 = 1,65 krat toliko, kot določa kemijska analiza tal potrebo po kalcifikacijskem sredstvu. V tem primeru vidimo, da grob sestav apnenčastega prahu, pripomniti moramo, da je to izjemni primer analiza netipskega vzorca, zelo zmanjša kalcifikacijski učinek oziroma poveča poličino kalcifikacijskega materiala, kar mora biti v opozorilo proizvajalcem apnenčastega prahu. Večini vzorcev dosedaj pa je apnenčasti prah Montana zelo finega granulacijskega sestava in zrnca so drobnejša od 0,1 mm.

Tabela 1

	Datum vzorca	% CaO	% CaCO ₃	% MgO	% CaO + MgO	Nevtralizacijska vrednost	Izgled vzorca
Kamolom — Pirešica	5/11	51,36	91,68	2,33	53,96	97,25	mešan z grobimi delci
Montana — Žalec	6/10	41/52	74,11	12,10	53,62	—	fini prah
Montana — Žalec tekoči trak	20/10	49,96	89,18	2,51	52,47	—	fini prah
Montana — Žalec tekoči trak	30/10	43,76	78,18	9,04	52,80	—	fini prah
Montana — Žalec tekoči trak	17/9	41,76	74,54	11,48	53,24	—	fini prah
Montana — Žalec tekoči trak	9/10	45,56	81,32	6,84	52,40	—	fini prah
Montana — Žalec iz depoja	9/10	39,28	70,11	13,93	54,21	—	fini prah deponiran
Montana — Žalec iz depoja	20/10	37,28	66,54	14,97	52,25	—	fini prah deponiran
Montana — Žalec depo	30/10	44,00	78,54	7,58	51,58	—	fini prah deponiran
Povprečje		42,89		9,80		100,84	
Žgano apno — Pečovnik	15/10	59,40		2,58	61,98	112,18	odpadni
Hidrirano apno — Kresnice	—	67,82		1,84	68,66	125,31	fino mlet
Zagorje — žgano apno	15/9	60,00		1,52	61,52	111,40	fino mlet
Peskopop — Šmihelj	10/11	31,24	55,76	22,43	53,67	111,68	grob pesek
Peskopop — Šmihelj	10/11	31,24	55,76	22,45	53,69		grob pesek
Peskopop — Soteska	10/11	32,04	57,19	20,67	52,71		grob pesek
Peskopop — Družinska vas	10/11	31,20	55,69	22,17	53,37		grob pesek

Tabela 2

Vpliv apnenčastega prahu Montana na kemične lastnosti tal (gramov suhega apnenčastega prahu na 1 kg zračno suhih tal)

Apnenčasti prah	pH	Y ₁	S	T	V %	H %
Kontrola						
0 g	3,77	42,1	4,4	46,5	9	91
1 g	4,10	23,5	7,8	31,3	24	76
2 g	4,45	19,2	9,6	28,8	33	67
3 g	4,75	15,4	11,4	26,8	42	58
4 g	4,87	15,3	13,8	29,1	47	53
5 g	5,05	13,9	14,6	28,5	51	49
6 g	5,23	12,2	15,6	27,8	57	43
7 g	5,32	11,7	17,6	29,3	60	40
8 g	5,40	12,2	19,4	31,6	61	39
9 g	5,45	10,8	20,4	31,2	65	35
10 g	5,45	4,9	23,0	27,9	82	18
20 g	6,20	7,3	39,4	46,7	84	16
30 g	6,25	6,7	48,4	55,1	87	13
40 g	6,40	6,3	49,8	56,1	88	12
50 g	6,55	5,5	49,8	55,3	90	10
60 g	6,55	5,3	49,8	55,1	90	10
70 g	6,67	4,9	49,9	54,8	91	9
80 g	6,62	5,0	49,8	54,8	90	10
90 g	6,65	5,1	49,8	54,9	90	10
100 g	6,58	4,5	49,8	54,3	91	9

UPORABA APNENČASTEGA PRAHU

Mleti apnenec uporabljamo predvsem na lahkih in srednje težkih tleh. Karbonatna oblika kalcija deluje počasneje in dalj časa in se tudi v propustnih tleh ne izpere tako hitro. Tudi ne menja talne reakcije v alkalno. Mleti apnenec uporabljamo za kalcifikacijo pred setvijo kot tudi za komposte. Primeren je tudi za apnenje v času vegetacije.

Apnenje je ukrep v kolobarju. Tako poznamo osnovno apnenje — meliorativno in vzdrževalno. O potrebi vzdrževalnega apnenja odloča mehanični sestav tal in njih puferna sposobnost, količina padavin in odvzem kalcija s pridelki. V letih, ko ne apnimo, uporabljamo gnojila, ki so bogata na kalciju (tomasova žlindra, apneni dušik, kalkamon itd.).

Travnike apnimo vsako 4. do 5. leto. Pri zasnovi intenzivnih travnikov moramo na kislih tleh meliorativno apniti.

Pri aplikaciji apnenčastega prahu upoštevamo:

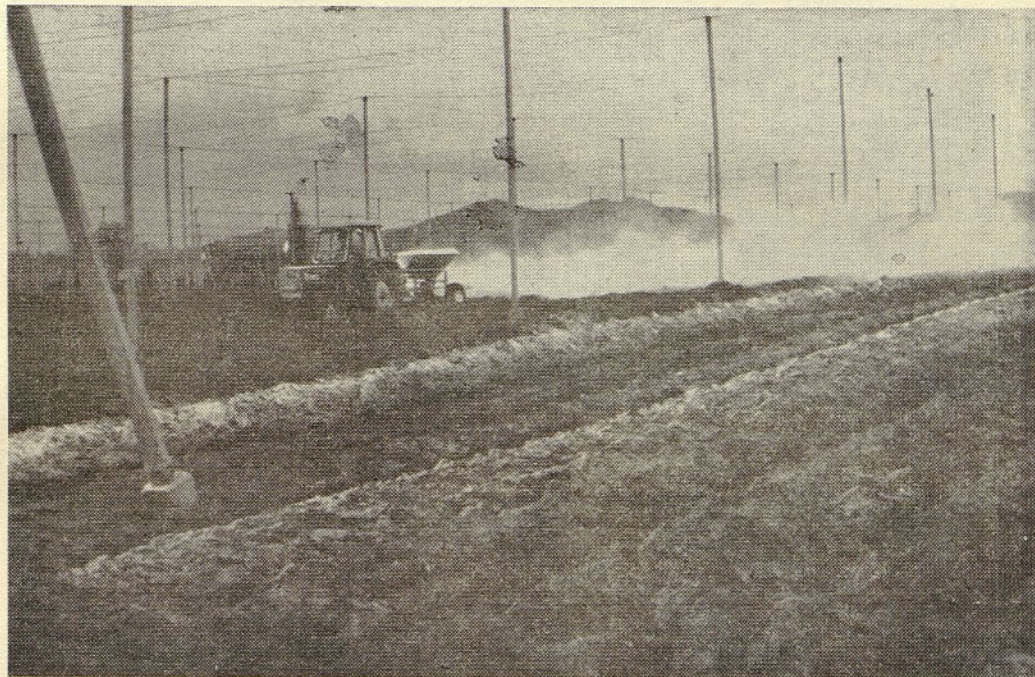
1. Apnimo čimprej, raje pozno poleti in jeseni kot spomladi,
2. Apnenje in gnojenje s hlevskim gnojem izvajamo na lahkih tleh tako, da trosimo apnenec na strnišča, a gnoj na brazdo in zaorjemo. Na težkih tleh trosimo gnoj na brazdo in zaorjemo srednje globoko. Apnenec zaorjemo pri globokem oranju,
3. Travnike in pašnike apnimo po zadnji košnji ali paši od jeseni do začetka zime. V suhi zimi apnimo površino, kjer ni pričakovati, da pride do površinskega odplavljanja,
4. Apnenčasti prah trosimo le v suhem vremenu,
5. Trosimo enakomerno, enako pozorno, kot ostala gnojila. Neenakomernost trošenja povzroča nepravilno učinkovanje apnenja. Tudi na preveč apnenih mestih nastopajo težave v prehrani rastlin kot tudi tam, kjer nismo dovolj ali sploh nismo apnili.

Apnenčasti prah lahko apliciramo iz dovoznih avtocistern, ki imajo razdelilno napravo, ki omogoča različno doziranje: od 5 do 25 q/ha apnenca.

Povzemam kriterije in določitve potreb po apnenju po češki literaturi: Potreba po apnenju se določa tako, da se v suspenziji tal določi pH v KCl (titrira z NaOH do nevtralne reakcije). Potreba po apnenju se izračuna iz potrošnje NaOH in se izraža v q CaO/ha, ki je potreben, da se doseže nevtralna reakcija. Nato se preračuna na količino CaCO₃ in se upošteva aktivnost apnenčastega prahu.

Določi se tudi količina CaCO₃ v tleh — monometrično. Če imajo tle nad 0,3 % CaCO₃ ni potrebno apnenje.

Vrednotenje reakcije tal (pH): do 5,5 — kislá, 5,6—6,5 slabo kislá, 6,6—7,2 nevtralna, nad 7,2 alkalna.

Ob uporabi koncentriranih kompleksnih gnojil je postalo apnenje nujen agrotehnični ukrep

Tla so: slabo apnenčasta — 0,3—3,0 % CaCO₃, apnenčasta — 3—25 % CaCO₃, apneni — nad 60,0 % CaCO₃.

VPLIV APNENČASTEGA PRAHU NA LASTNOSTI TAL

Za ponazoritev učinka prahu na lastnosti tal v smislu kalcifikacije smo vzeli 1 kg zračno suhih tal velike kislosti (pH 3,77) in mu dodali apnenčasti prah. Merili smo takojšnji učinek kalcifikacije kot zmanjšanje kislosti, dvig pH vrednosti, zmanjšanje Y₁ — povečanje saturacije adsorpcijskega kompleksa z bazami — S, povečanje stopnje nasičenosti adsorpcijskega kompleksa — V % in zmanjšanje stopnje nenasičenosti — H %. Iz podatkov lahko ugotovimo, da apnenčasti prah hitro učinkuje, seveda pa so bile v teh laboratorijskih raziskavah uporabljene količine, ki so zelo visoke in za priporočanje praksi niso primerne. Količine, ki se naj v praksi uporabljajo, lahko izračunamo na osnovi podatkov kislosti tal oziroma rezultatov učinkovanja kalcifikacijskega sredstva v praksi.

Razumljivo, da je trenutni kalcifikacijski učinek žganega in hidriranega apna večji od učinka apnenčastega prahu, vendar je tudi potek kalcifikacije mnogo ostrejši, kar ima lahko negativni učinek na tla oziroma rastline.

Tabela 3

Vpliv apna na kemične lastnosti tal (g apna/1 kg tal)

	pH	Y ₁	S	T	V %	H %
Hidrirano apno						
Kontrola						
1 g	4,42	20,0	10,6	30,6	34	66
2 g	5,70	11,0	12,0	23,0	52	48
3 g	5,60	6,2	14,0	20,2	69	31
4 g	5,48	10,7	11,2	21,9	51	49
5 g	6,18	4,0	17,2	21,2	81	19
10 g	6,45	1,9	26,8	38,7	69	31
20 g	8,10	0,4	45,8	46,2	99	1
30 g	8,70	—	49,8	49,8	100	—
40 g	8,60	—	49,6	49,6	100	—
Apno Zagorje						
10 g	7,40	4,2	25,2	29,4	85	15
40 g	8,15	—	49,6	49,6	100	—

Relativni učinek teh kalcifikacijskih sredstev lahko ponazorimo s primerjavo učinka 10 g kalcifikacijskega sredstva na pH:

apnenčasti prah	5,45	100 %
hidrirano apno	6,45	118 %
žgano apno	7,40	136 %

Pri tem moramo upoštevati, da je učinek žganega apna v celoti izveden, medtem ko je učinkovanje apnenčastega prahu verjetno nedokončano in ni njegov učinek v celoti izražen. V tem smislu bi dale odgovor nadaljnje raziskave.

APNENČASTI PRAH MONTANA — DOSEDANJA UPORABA IN IZKUŠNJE

a) V letu 1974 je bilo leto, ko smo apnenčasti prah prvič širše uporabljali na kmetijskem področju. Zbrani podatki o uporabi apnenčastega prahu Montana so bili naslednji:

KK Hmezad — obrat Radlje (45 ton)

Po izjavi ing. Žigona so bile razlike v rasti rastlin med tretiranimi in netretiranimi površinami izredno velike. V hmeljišču, koruzi in ovsu, kjer je bil potrošen apneni prah, so bile

Iz izjav potrošnikov vidimo, da smatrajo, da je uporaba apnenčastega prahu primerna, da je kalcifikacija nujen strokoven ukrep, kjer je potreben in upravičen, da pa je njen učinek dolgotrajen in ni merljiv na pridelku takoj po tretiranju. Tudi uporaba apnenčastega prahu namesto žganega ali hidriranega apna se jim zdi primerna, če je apnenčasta moka primerna kvalitete in učinkovitosti.

V letu 1974 je Inštitut za hmeljarstvo analiziral 123 vzorcev zemlje in na osnovi njih priporočil apnenje na ca. 300 ha kmetijskih površin.

b) V letu 1975 se je kontrola kislosti tal nadaljevala. V analiziranje so bile zajete vse zemljiške kategorije in je bilo nasvetovano apnenje na ca. 350 ha kmetijskih zemljišč na področju celjske regije. V analizo je bilo sprejetih 118 vzorcev iz hmeljišč, 11 vzorcev iz sadovnjakov, 5 vzorcev iz vinogradov, 92 vzorcev s travnikov in 48 vzorcev z njiv t. j. skupno 274 vzorcev, ki so pokazali potrebo po apnenju. V vseh primerih je bilo nasvetovano apnenje z apnenčasto moko — Montana.

in tleh, ki so za rekultivacijo. Karbonatna na srednjih in lahkih tleh in so primernejša kot kisikova. Kjer je malo Mg v tleh, uporabljamo dolomitni apnenec.

Za kalcifikacijo uporabljamo tudi apnenčasti prah, ki je vzporeden produkt pri proizvodnji raznih granulacij peska, kamenja itd.

Za učinkovito apnenje mora biti poznana mehanična in kemična sestava apnenčastega prahu.

Primernost uporabe apnenčastega prahu za apnenje določenih tal je odvisna od reakcije tal, količine CaO v apnenčastem prahu, granulacije in stroškov transporta.

Apnenčasti prah Montana Žalec je kot kalcifikacijsko sredstvo zelo primeren. Za uspešno uporabo kot kalcifikacijsko sredstvo v dolgoročnem programu pa je potrebna kontrola kvalitete kalcifikacijskega sredstva, spremljanje rezultatov uporabe v praksi in z raziskovalnim delom nadalje ugotavljati njegovo učinkovitost za kalcifikacijo.

Mnoge kmetijske rastline — med njimi tudi hmelj — so velik potrošnik kalcija

rastline mnogo bolj bujne z velikimi temnozelenimi, mesnatimi listi, še posebno je bilo to videti pri ovsu, ki je bil izredno velik in bujen. Na osnovi rezultatov analiz in podatkov literaturne je bila v letu 1976 sestavljena tudi nasvetovana količina čistega apnenčastega prahu CaCO_3 t/ha na osnovi kislosti tal in sicer: merno nizek. Koruza za silažo je dala več zelene mase v primerjavi s prejšnjimi leti.

Ing. Žigon pravi, da so bili z uspehom zelo zadovoljni ter meni, da so ta agrotehnični ukrep v prejšnjih letih nekoliko zanemarili. V letu 1974 so uporabljali apneni prah iz Zagorja in apnenčasti prah Montane, Žalec.

Zagorski apneni prah je bil suh in sipek, tako da so ga lahko trosili s strojem, medtem ko je bil apnenčasti prah Montane moker ter kepast in so ga morali zaradi tega trositi ročno.

KZ Slovenj Gradec (10 ton)

Apnenčasti prah so trosili po hmeljiščih, kjer je analiza zemlje pokazala, da je apnenje potrebno. Vidnih vizuelnih razlik ni bilo opaziti, če je pa to vplivalo na reakcijo tal, bo pokazala kasnejša analiza zemlje.

KZ Vuzenica (7 ton)

V KZ Vuzenici apnenega prahu niso potrosili, ker so ga dobili prepozno (v maju) in so namenili uporabo preko zime.

KZ Križevci (10 ton)

Celotna količina (10 ton) apnenčastega prahu je bila uporabljena na površini Šalomon Jožeta iz Lukovice p. Križevci pri Ljutomeru.

KZ Dravograd (36 ton)

Od celotne količine apnenčastega prahu je bilo na tem področju 7 ton potrošeno po hmeljiščih in 29 ton po travnikih v kooperaciji. Vidnih razlik ni bilo opaziti na rastlinah.

pH 5,5—6,0	3 t/ha
pH 5,0—5,5	5 t/ha
pH 4,5—5,0	7 t/ha
pH pod 4,5	9 t/ha

V nadalje bo potrebna kontrola nasvetovane količine apnenčastega prahu, tako laboratorijska kot terenska.

Trošenje apnenčastega prahu je v praksi enostavno, vendar pa bo potrebno več pozornosti posvetili kvaliteti, predvsem pa izenačenosti kalcifikacijskega sredstva, medtem ko je njegova uporaba danes že prešla v prakso. Za regularno uporabo pa bo potrebno še precej intenzivneje informirati potrošnike s strokovno propagando in spremljati z raziskavami uspehe in težave aplikacije.

ZAKLJUČEK

Za maksimalni donosni in ekonomski efekt kalcifikacije je potrebna optimalna vrsta kalcifikacijskih sredstev z ozirom na rastišče.

S kalcifikacijo želimo dvigniti pH tal na optimalno vrednost, ki je primerna za določeno rastlino in ga pri tem tudi obdržati. Pomen kalcifikacije pogosto zanemarjamo.

Pravilno določena količina apnenih gnojil izboljša reakcijo tal, poveča učinkovitost dušičnih, fosfornih gnojil in poveča pristopnost fosfora, ki je vezan v tleh.

Prevelike količine apnenih gnojil zmanjšajo pristopnost kalija in magnezija.

Apnena gnojila so kisikova, karbonatna in silikatna: Kisikova uporabljajo na težkih tleh

Obvestilo hmeljarjem

LASTNIKI OBIRALNIH STROJEV WOLF IN JUGO BRUF NAROČITE DO 15. DECEMBRA 1977 REZERVNE DELE ZA SVOJE STROJE, DA BODO PRAVOČASNO PRIPRAVLJENI NA NOVO SEZONO OBIRANJA HMELJA V LETU 1978.

REZERVNE DELE NAROČITE ČIMPREJ PRI TOZD STROJNA V ŽALCU, KER NE BOMO UPOŠTEVALI POZNEJŠIH NAROČIL.

SERVISNA SLUŽBA TOZD STROJNA ŽALEC

Pletene koše uporabljamo sedaj, ko v hmeljarstvu postajajo preteklost, za transport zdravilnih zelišč, fižola in drugih kmetijskih pridelkov

Na osnovi določil zakona o knjigovodstvu (Ur. list SFRJ št. 58/76) in določil 15., 16., 18., 25. in 36. člena Samoupravnega sporazuma o združitvi dela in sredstev v delovno organizacijo HMEZAD (v nadaljnjem be-

sedilu: DO) ter po predhodni javni razpravi v vseh TOZD, je delavski svet delovne organizacije HMEZAD sprejel na seji dne 4. 10. 1977 naslednji

PRAVILNIK O ORGANIZACIJI IN VODENJU FINANČNO MATERIALNEGA POSLOVANJA IN KNJIGOVODSTVA

TEMELJNA DOLOČILA

1. člen

S tem pravilnikom se temeljno urejajo in določajo:

- I. Načela organizacije finančno-materialnega poslovanja in vodenja knjigovodstva
- II. Periodični in letni obračuni
- III. Način evidentiranja delovnih procesov in poslovnih dogodkov
- IV. Poslovne knjige in evidence ter način njihovega vodenja
- V. Knjigovodske listine, njihovo urejanje in knjiženje v poslovne knjige
- VI. Likvidacija listin
- VII. Ažurnost knjigovodstva in avtomatske obdelave podatkov
- VIII. Evidenca sredstev
- IX. Popis sredstev in njihovih virov
- X. Obveščanje o poslovanju
- XI. Arhiviranje poslovnih knjig in listin
- XII. Pristojnost in odgovornost delavcev na področju računovodstva in knjigovodstva
- XIII. Končne določbe

I. NAČELA ORGANIZACIJE FINANČNO-MATERIALNEGA POSLOVANJA IN VODENJA KNJIGOVODSTVA

2. člen

Ta pravilnik je enoten za vse Temeljne organizacije združenega dela in delovno skupnost skupnih služb in druge oblike združenega dela v sestavi DO Hmezad (v naslednjem besedilu: TOZD).

3. člen

Finančno-materialno poslovanje in vodenje knjigovodstva, mora biti organizirano na sodobnih metodah poslovanja v skladu z veljavnimi predpisi s kar največjim obsegom elektronske obdelave podatkov, mora biti racionalno ažurno, kvalitetno in funkcionalno.

Knjigovodstvo mora zagotavljati stvarne podatke o stanju in gibanju sredstev ter njihovih virov, terjatev in obveznosti, delovnih procesih, formiranju in delitvi celotnega prihodka po določenih organizacijskih oblikah združenega dela in druge podatke, ki so potrebni delavcem, njihovim samoupravnim organom ter vodilnim in vodstvenim delavcem za njihovo odločanje in vodenje.

4. člen

Vsaka TOZD vodi celovito knjigovodstvo od razrade 0 do 9, s katerim zagotavlja po-

trebne podatke o poslovanju, ki so navedeni v prejšnjem členu. Vodenje knjigovodstva lahko TOZD poveri delovni skupnosti, skupnosti skupnih služb ali drugi TOZD, kar se uredi s pogodbo.

Računovodstvo DO vodi ločena knjigovodstva za:

- a) interno banko
- b) hranilnico in posojilnico
- c) počitniške domove
- č) delovne skupnosti Skupnih služb
- d) podjetja ali poslovne enote, ustanovljene v tujini
- e) druge dejavnosti, če za njih tako določi pristojni organ upravljanja DO.

5. člen

Enotni kontni načrt pripravi računovodja DO v sodelovanju z ekonomsko-organizacijskim oddelkom, sprejme pa ga pristojni samoupravni organ DO. Knjigovodstvo TOZD mora obvezno voditi tiste sintetične in analitične konte, določene v internem kontnem načrtu DO, ki jih TOZD rabi. Te konte razčleni TOZD po svojih potrebah na več številčne konte, s katerimi se glede na specifično organiziranost in poslovanje, zagotovijo potrebni podatki o poslovanju vsake TOZD.

6. člen

Navodila za enotno vodenje knjigovodstva daje vsem TOZD računovodja DO, za finančno-materialno poslovanje pa skupaj z direktorjem FRS.

Navodila, ki jih dajejo drugi oddelki Skupnih služb in se nanašajo na področje knjigovodstva oz. finančno-materialnega poslovanja na podlagi predpisov in tega pravilnika, se dajejo v soglasju z računovodjo oz. direktorjem FRS DO.

7. člen

Letne in posamezne programe elektronske obdelave podatkov določa strokovna komisija DSP na predlog vodje ERO oz. koristnikov elektronske obdelave podatkov.

II. PERIODIČNI IN LETNI OBRAČUN

8. člen

TOZD sestavljajo periodične in letne zaključne obračune v rokih, ki se skupno določajo v okviru tozadevnih predpisov, službi družbenega knjigovodstva pa jih predlagajo posredno preko računovodstva DO.

Mesečne obračune sestavljajo TOZD v rokih, ki jih same določijo, v kolikor ni za te skupno dogovorjen rok.

Poleg periodičnih in zaključnih obračunov sestavljajo TOZD tudi brutto bilance.

Zbirne periodične in letne zaključne obračune sestavlja računovodstvo delovne organizacije.

Analize o poslovanju za DO kot celoto, sestavlja s področja financ ter za IB in HIP, finančno-računovodski sektor, ostale pa ekonomsko-organizacijski oddelek.

III. NAČIN EVIDENTIRANJA DELOVNIH PROCESOV IN POSLOVNIH DOGODKOV

9. člen

Evidentiranje delovnih procesov in poslovanja TOZD se mora izvajati v skladu z enotnim kontnim načrtom in metodologijo letnega gospodarskega načrta. Ta režim mora biti določen v naprej tako, da med letom praviloma ni sprememb.

Vsak delovni proces oziroma poslovni dogodek, mora biti evidentiran takrat ko nastane, vključen pa v rokih, ki so določeni v členih 24 do 26 tega pravilnika.

10. člen

Knjigovodstvo vodi in zagotavlja podatke, ki omogočajo:

1. izdelavo in spremljanje izvajanja gospodarskega načrta

2. Sestavo periodičnih in letnih zaključnih obračunov

3. Ugotavljanje in delitev celotnega prihodka in dohodka za TOZD in posamezne organizacijske enote

4. Izkazovanje drugih rezultatov poslovanja in dela delavcev

5. Vsklajevanje odnosov v družbeni reprodukciji in usmerjanje razvoja

6. Vpogled v gospodarjenje s sredstvi in njihovimi viri

7. Vpogled v procese združevanja dela in sredstev

8. Spremljanje delovnega procesa

9. Izdelavo kalkulacij za proizvode in storitve

10. Izdelavo analiz o delu in poslovanju

11. Spremljanje terjatev do kupcev in obveznosti do dobaviteljev po njihovi zapadlosti

12. Izpolnjevanje pogodbenih in zakonskih obveznosti in obveznosti po družbenih in samoupravnih dogovorih

13. Spremljanje gibanja sredstev za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb ter bilanciranje sredstev za te potrebe

14. Nadzor nad poslovanjem po internih in zunanjih kontrolnih organih.

Knjigovodstvo TOZD mora zagotoviti tudi spremljavo delovnih in poslovnih procesov zlasti po:

- delovnih nalogih
- stroškovnih nosilcih
- stroškovnih mestih
- poslovnih enotah in skladiščih
- obračunskih enotah in deloviščih
- uvoznih zaključnih v trgovinskih dejavnosti
- prodajalnah in

— drugih nosilcih v skladu z gospodarskim načrtom.

Ob sprejemu gospodarskega načrta se določijo stroškovni nosilci in stroškovna mesta, po katerih se spremljajo stroški.

Evidentiranje mora biti ažurno in organizirano tako, da omogoča kontinuirano spremljanje procesov in njihovih učinkov.

IV. POSLOVNE KNJIGE IN EVIDENCE TER NAČIN NJIHOVEGA VODENJA

11. člen

Vse knjigovodske knjige se vodijo po sistemu dvostavnega knjigovodstva.

Poslovne knjige in evidence so:

A) Temeljne:

1. glavna knjiga
2. dnevnik
3. analitična evidenca osnovnih sredstev in sredstev skupne porabe
4. evidenca gotovine, vrednostnic, vrednostnih papirjev (čeki, menice) in valut

B) Pomožne:

1. analitična evidenca kupcev in dobaviteljev za obratna, osnovna in sredstva skupne porabe

2. analitična evidenca kooperacijskih razmerij

3. analitična evidenca iz skupnega poslovanja na osnovi sovlaganja in udeležbe v skupnem prihodku oz. dohodku

4. analitična evidenca akontacij za službena potovanja in izplačanij os. prijemkov

5. analitična evidenca dinarskih in deviznih sredstev

6. evidenca drugih terjatev

7. analitična evidenca kreditov in oročitev po partijah in pozicijah

8. analitična evidenca hranilnih vlog in posojil

9. evidenca drugih obveznosti

10. analitična evidenca materiala, drobnega inventarja, embalaže in avtogum

11. analitična evidenca surovin, polizdelkov, izdelkov, pridelkov in trgovskega blaga (razen v maloprodaji) in nedovršene proizvodnje

12. analitična evidenca zunanje-trgovinskega poslovanja po zaključkih

13. analitična evidenca o nabavi in prodaji blaga v konsignaciji in komisijski prodaji

14. analitična evidenca potrošniških posojil

15. analitična evidenca dinarskih in deviznih sredstev pri SDK in poslovnih bankah

16. analitična evidenca stroškov po vrstah, po stroškovnih mestih, v proizvodnji tudi po stroškovnih nosilcih

17. evidenca o menjalniških poslih

18. evidenca prejetih faktur

19. ostale knjigovodske evidence, ki spremljajo stanje in gibanje sredstev in njihovih virov

20. analitična evidenca o promethem davku

21. analitična evidenca kooperantov o dobavljenem materialu brez zaračunanega prometnega davka.

12. člen

Temeljne poslovne knjige vodijo TOZD v prostih listih, ki jih na koncu leta vežejo, podpišeta pa jih direktor in vodja knjigovodstva.

Pomožne knjige morajo vedno soglašati s sintetičnimi konti v glavni knjigi. Pomožne knjige se vodijo na obrazcih, ki so enotni za celotno DO, izvzemši kjer specifičnost poslovanja TOZD terja to drugače.

13. člen

Vknjižbe v poslovne knjige se opravljajo na podlagi pravilno likvidiranih knjigovodskih listin.

Vsaka knjigovodska listina mora obsegati:

— naziv TOZD, PE oz. oddelka, ki je knjigovodsko listino izdal

— naziv listine

— datum izstavitve listine

— vsebino poslovnega dogodka in podlago zanj

— količino, izraženo na način, ki ustreza naravi posla

— zneske, izražene v dinarjih oziroma valutah

— podpis oseb, ki so pooblašene za podpisovanje knjigovodskih listin

— podpis delavca, ki je povzročil poslovni dogodek na katerega se listina nanaša.

Ce je knjigovodska listina izstavljena v več izvodih, mora na vsakem izvodu biti označen njegov namen, če namen ni opredeljen že s splošno oznako ali s posebnim navodilom.

14. člen

Knjiženje v poslovne knjige in evidence se lahko opravlja ročno s kopiranjem ali kemičnim svinčnikom ter s stroji. Na kakšen od navedenih načinov se bodo vodile posamezne knjige in evidence, določajo računovodje TOZD v soglasju z računovodjo delovne organizacije.

15. člen

Knjigovodstvo mora biti urejeno po naslednjih načelih:

a) celotno poslovanje mora biti v knjigovodskih knjigah in evidencah razčlenjeno na posamezne poslovne spremembe po časovnem zaporedju in zneskih brez pobota,

b) v knjigah in evidencah ne smejo obstajati praznine temveč se po časovnem zaporedju izpolnjuje ves prostor za knjiženje,

c) v načelu ni dovoljeno popravljanje knjigovodskih listin; kadar pa se popravkom ne moremo izogniti, jih moramo opraviti po določilih 4. točke 16. člena tega pravilnika,

d) nevezanih listov in knjig ni dovoljeno uničiti, prav tako tudi ne trgati listov iz vezanih knjig,

e) vse knjižbe morajo temeljiti na verodostojnih in razumljivih listinah, iz katerih je mogoče ugotoviti podlago za knjiženje,

f) napačno vknjižene poslovne spremembe je treba popraviti po principu rdečega storna. Za storno je treba izdati posebno knjižno listino,

g) na prostih listih (kartica) je poleg ostalih podatkov obvezno vpisati valuto zapadlosti za obveznosti in terjatve,

h) organizacija knjigovodstva mora biti taka, da onemogoča zajemanje istih podatkov po več tirih.

V. KNJIGOVODSKE LISTINE, NJIHOVA UREJENOST IN KNJIŽENJE V POSLOVNE KNJIGE

16. člen

Vsebina knjigovodske listine mora biti takšna, da nedvoumno dokazuje nastalo poslovno spremembo v sestavi sredstev in njihovih virov, odhodkih, prihodkih, rezultatih in vsebuje ustrezne podatke za knjiženje.

Knjižna listina mora ustrezati naslednjim zahtevam:

1. Izstavljena mora biti takrat, ko nastane poslovna sprememba, na katero se listina nanaša.

2. Biti mora stvarna in popolna v besedilu, tako da omogoča pravilno izbiro kontov.

3. Pisana mora biti s črnilom, kopirnim svinčnikom ali s strojem neposredno ali kopirno, lahko pa se uporabljajo tudi fotokopije originalnih listin.

4. Na listini se ne sme ne v besedilu in ne v številkah popravljati, spreminjati ali črtati ničesar, kar bi vzbujalo sum v njeno pravilnost. Morebitne popravke izvršimo tako, da prečrtamo s tanko črto prvotno besedilo ali znesek in napišemo novo pravilno besedilo ali znesek nad prečrtanim. Na listini potrđita popravek delavec, ki je listino izstavil in računovodja.

Nalogov blagajni ni dovoljeno popravljati.

5. Neizpolnjen prostor, ki je na listinah določen za vpis podatkov, je treba prečrtati tako, da je onemogočen morebitni naknadni vpis.

17. člen

Po izvoru ločimo:

— listine, ki jih sprejemamo od zunanjih poslovnih partnerjev

— listine, ki jih izstavljamo v DO ter se nanašajo na poslovanje z našimi zunanjimi poslovnimi partnerji

— listine, ki jih izdajamo v odnosih med TOZD

— listine, ki jih izstavljamo na podlagi zakonskih in pogodbenih obveznosti do družbene skupnosti in poslovnih bank

— listine, ki jih izdaja knjigovodstvo v zvezi s prenosi in preknjižbami, ki jih zahteva tehnika obračunavanja ob periodičnih in zaključnem računu in

— listine, s katerimi popravljamo že izvršene nepravilne vknjižbe.

Vsaka od zgoraj navedenih listin mora biti pred likvidacijo podpisana od sestavljalca in od pooblaščenega osebe.

Za podpis posameznih listin, izdanih v TOZD so pooblaščen tiste osebe, katerih pooblastilo temelji na določilih statuta in drugih splošnih aktov TOZD in DO.

Razen tega pa so upravičene za podpisovanje določenih listin tudi druge osebe, ki jih v okviru veljavnih predpisov in splošnih aktov DO pismeno pooblasti glavni direktor DO odnosno direktor TOZD.

Likvidacija posameznih vrst listin, predno jih podpiše pooblaščen oseba opravi oseba, ki jo določi pristojni organ upravljalca.

18. člen

Po vsebini listin, ki spremljajo poslovne dogodke in delovne procese, ločimo:

A. Listine v zvezi s prometom blaga, materiala in drobnega inventarja:

1. Listine o nabavi in prodaji:

— dolgoročne in kratkoročne pogodbe

— pogodbe za enkratno dobavo oziroma prodaje

— zaključnice

— pismene naročilnice z izjavo o prometenem davku

— pismena potrđila telefonskih naročil.

2. Listine o prevzemu in odpremi:

— tovorni list

— prevoznica

— špediterjeva spremnica

— dobavnica dobavitelja

— certifikati podjetja za kontrolo količine in kakovosti blaga

— dospelje oziroma prevzemnica

— tranzitno dospelje

— komisijski zapisnik

— reklamacija.

3. Listine o razmerjih z dobavitelji, kupci in bankami:

— fakture dobaviteljev in kupcev

— predračun

— dobropisi in bremepisi dobaviteljev in kupcev

— obrestni obračuni

— obračuni nefakturiranega blaga in storitev

— virmanski nalogi, garancije s prevzemnico, menica s prevzemnico ali izdajnico, ček s prevzemnico ali izdajnico, avali in cesije.

B. Listine v zvezi s prometom osnovnih sredstev in sredstev sklada skupne porabe:

1. Listine v zvezi z naročanjem:

— investicijski program

— gradbeno dovoljenje

— sklep organa upravljanja, ki je po statutu ali drugih splošnih aktih pristojen za odobritev nabave

— zapisnik o natečaju za izbiro dobavitelja

- pogodba o nabavi
- naročilnica za nabavo z izjavo o prométnem davku
- pogodba v izvrševanju investicijskih del
- prijava SDK o pričetku investicijskih del.
- 2. Listine o prevzemu:
 - tovarni list
 - prevzemnica
 - zapisnik o tehničnem prevzemu osnovnega sredstva oziroma dokončane investicije
 - uporabno dovoljenje za dokončane investicije
 - kolavdacijski zapisnik.
- 3. Listine o obveznostih do dobaviteljev osnovnih sredstev in do izvajalcev investicijskih del:
 - fakture dobaviteljev
 - časne in obračunske situacije izvajalcev investicijskih del
 - dobropisi in bremepisi dobaviteljev
 - akreditivi in garancije.
- 4. Listine v zvezi s prodajo in likvidacijo osnovnih sredstev:
 - sklep organa upravljanja, ki je pristojen za odobritev prodaje oziroma likvidacije osnovnih sredstev
 - kupoprodajna pogodba
 - zapisnik komisije o ocenitvi osnovnega sredstva z navedbo višine in načina obračuna prometnega davka
 - zapisnik o licitaciji
 - zapisnik o uničenju ali prodaji izbrisanega osnovnega sredstva
 - prevzemnica o uporabnih nadomestnih delih ali odpadnem materialu
 - faktura kupca.
- 5. Listine v zvezi z internimi premiki OS v TOZD:
 - pismeni nalog direktorja TOZD
 - interne izdajnice ali zapisniki
 - interne prejemnice ali zapisniki.
- C. Listine v zvezi s proizvodnjo:
 - delovni nalog
 - naročilnice oziroma zahtevnice
 - izdajnice materiala
 - tehtni listi
 - povratnice materiala
 - prejemnice odpadkov
 - prevzemnice proizvodov
 - obračuni proizvodnje po delovnih nalogih ali proizvodih.
- Č. Listine v zvezi s tujimi storitvami:
 - pogodbe ali zaključnice
 - naročilnice
 - delovni nalog
 - specifikacije storitev po delovnih nalogih
 - fakture izvajalcev
 - reklamacije
 - bremepisi in dobropisi.
- D. Listine v zvezi z blagajniškim poslovanjem:
 - blagajniški prejemki in izdatki
 - priloge, ki utemeljujejo vplačila oziroma izplačila

- dvižne in vložne listine za hranilno-kreditno poslovanje
- blagajniški dnevnik.

- E. Listine o poslovanju s poslovnimi bankami in Službo družbenega knjigovodstva:
- pogodbe o najemu kreditov in garancij
 - pogodbe o vezavi sredstev
 - dokumenti za obremenitev na dinarskih in deviznih računih
 - dokumenti za odobritev na dinarskih in deviznih računih
 - dokumenti o deviznih pravicah doseženih z izvozom
 - izpiski dinarskih in deviznih računov.

- F. Listine o poslovanju interne banke:
- pogodbe o kreditih in oročitvah s TOZD
 - anuitetni izračuni
 - fakture in druge dispozicije TOZD za plačila eksternim partnerjem
 - virnanski nalogi za poravnavo obveznosti med TOZD ali tabele ERO
 - obračun obresti, provizij in stroškov interne banke
 - izpiski tekočih računov
 - listine, ki urejajo poslovanje s Hranilnico in posojilnico.

- G. Listine, o obračunih in izplačilih osebnih dohodkov:

- osnovne listine za dnevno evidentiranje opravljenega dela po času ali učinku
- dnevnik dela za mesečno evidentiranje podatkov
- obračunski in izplačilni list osebnega dohodka
- obračuni prispevkov
- seznami dodatkov in odbitkov, članarin in drugih odtegljajev
- seznami neto OD delavcev za vpis vlog v hranine knjižice
- letni obračuni OD delavca.

- H. Listine v zvezi z obračunom zakonskih in pogodbenih obveznosti:

- obračuni obresti od kreditov in bančnih storitev
- obračuni zavarovalnih premij
- obračuni prometnega davka
- obračuni prispevkov in
- drugi obračuni pogodbenih in zakonskih obveznosti.

- I. Druge knjigovodske listine v zvezi:

- z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi
- s proizvodnim procesom
- s časovnimi razmejitvami
- s preknjižbo plačane realizacije
- s popravki že izvršenih knjižb
- s periodičnimi obračuni
- z zaključnim računom.

Naštete listine se lahko dopolnijo ali spremenijo z organizacijskimi predpisi TOZD oziroma DO.

19. člen

Vse listine, ki služijo kot osnova za poravnavo obveznosti oz. za knjiženje, mora kompletirati, prekontrolirati in likvidirati pooblaščen delavec — likvidator, da ugotovi pravilnost, resničnost in zakonitost listine in nastale poslovne spremembe, kar potrdi s podpisom.

V svrhu vsebinske kontrole faktur morajo biti likvidatorju na vpogled pogodbe, naročilnice ali zaključnice za dobavitelje oz. kupce.

Likvidator ne sme oddati v plačilo nobene fakture, če ni v evidenci listin navedenih v prejšnjem odstavku.

20. člen

Ob likvidaciji listin morata likvidator in odredbodajalec preveriti predvsem:

1. Pri fakturah za prejeto blago, material:

— če je bilo fakturirano blago, oz. material pogodbeno ali kako drugače naročeno

— če se fakturirana količina ujema z dejansko prevzeto

— če dobavljena kakovost ustreza dogovorjeni

— če so priznani rabati in popusti v višini dogovorjenih

— če je plačilni rok tak kot je bil pogodbeno določen

— če je faktura računsko pravilna in vsebinsko popolna

— če je faktura prispela v roku, ki omogoča plačilo po splošnem oziroma dogovorjenem roku

— način plačila.

Enak kriterij likvidacije listin velja tudi za opravljene storitve. Za likvidacijo dospelih internih faktur od TOZD veljajo ista določila kot za likvidacijo faktur zunanjih dobaviteljev.

2. Pri fakturah za nabavljena osnovna sredstva in sredstva sklada skupne porabe in investicije v gradnji pa je še posebej preveriti:

— če je bilo osnovno sredstvo oziroma inv. graditev naročena v skladu z internim pravilnikom o izvajanju investicij

— če je tehnična služba odnosno prevzemna komisija osnovna sredstva prevzela in ugotovila, da so količinsko in kakovostno v skladu s pogodbo

— če so plačilni pogoji v soglasju s pogodbo ali zaključnico

— če je faktura računsko pravilna in vsebinsko popolna.

3. Pri fakturah za prodano blago in opravljene storitve:

— če podatki v fakturi soglašajo s podatki na odpremni listini posebno glede na pravilnost naslova in šifre kupca, vrsto bla-

ga in storitev, zaračunane cene in priznani rabat oziroma popust

— če na fakturi navedeni dobavni in plačilni pogoji soglašajo z dogovorjenimi.

— če je faktura računsko pravilna in vsebinsko popolna.

Praviloma je treba izdane fakture pregledati predno se odpošljejo kupcem. Kadar pa fakture, izstavlja ERO in jih ta odpošilja kupcem neposredno, in pri AOP ni zagotov. kontrola kombinata, opravi kontrolo izdanih faktur TOZD naknadno na podlagi kopij. Likvidator s podpisom potrdi kontrolo na fakturi po zgoraj navedenih kriterijih. Če se ugotovijo razlike, se izda dobropis ali breme-pis kupcu.

TOZD morajo organizirati kontrolo listin o izdaji blaga ali opravljene storitvi na način, ki zagotavlja, da je dejansko izdano blago ali opravljena storitev zaračunana kupcem.

4. Pri blagajniških listinah:

— da so blagajniški prejemki in izdatki izstavljeni tako, da je na podlagi teh mogoče nedvoumno ugotoviti namen vplačila ali izplačila

— da so blagajniškim izdatkom priložene listine, ki dejansko utemeljujejo izplačilo

— da so blagajniški izdatki podpisani od delavcev, ki so pooblaščen za odobravanje izplačil

— da so blagajniški prejemki podpisani od vplačnika ali prejemnika gotovine

— da vplačila odnosno izplačila niso v nasprotju s predpisi, ki urejajo gotovinski promet

— da je v blagajniški dnevnik vpisana vsa blagajniška dokumentacija poslovnega dne s saldonom in specifikacijo gotovine.

5. Pri internih listinah, ki se nanašajo na proizvodnjo in premike v okviru ene TOZD:

— če so listine podpisane od delavcev, ki so pristojni za izdajo odnosno za prejem materiala ali storitev,

— če se iz listine lahko nedvoumno ugotovi od kod in kam je bil material dostavljen ali storitev opravljena.

6. Pri internih temeljnicah:

— če so vsebinsko pravilne, če je naveden konto in protikonto s številko in naslovom in če je sprememba, zaradi katere je bila temeljnica izdana, točno opisana v besedilu

— če je temeljnico podpisal razen izstavitelja tudi vodja knjigovodstva odnosno njegov pooblaščenec

— če z interno temeljnico določena preknjižba ni v nasprotju z internimi in eksternimi predpisi.

Interne temeljnice sopodpiše direktor oz. od njega pooblaščen delavec.

Likvidacija listin o nabavi in prodaji blaga se vrši v nabavnih in prodajnih službah ter drugih organizacijskih enotah, v kolikor te niso posebej organizirane, pa v računovodstvu TOZD.

Likvidacijo pogodbenih in zakonskih obveznosti ter obveznosti po družbenih in samoupravnih sporazumih, osebnih prejemkih, investicijah in drugih listin, v računovodstvu TOZD.

21. člen

Vse listine, ki so osnova za knjiženje v glavni knjigi, mora pred knjiženjem pregledati vodja knjigovodstva, oz. oseba, ki ga nadomešča za analitično knjigovodstva (materialno, obratovno, saldakonti itd.) pa oseba, ki je za to analitično odgovorna. Pri tem pregledu se mora ugotoviti, če je listina skladna z zakonitimi predpisi in tem pravilnikom ter podpisana od pooblaščenih odredbodajalcev, kar potrdi s podpisom na listini.

V primeru neskladnosti je listino pismeno zavrniti osebi, ki jo je predložila v knjiženje.

22. člen

Važnejše poslovne listine kot so pogodbe ali zaključnice, fakture, naročilnice, bremepiši in dobropiši, reklamacije, ki so izstavljene v tujih jezikih, morajo biti prevedene v slovenski jezik. Pravilnost prevoda mora potrditi oseba, ki je odgovorna za področje dela na katero se listina glasi oz. oseba, ki jo določi DS TOZD.

23. člen

Da se zagotovi ažurnost knjigovodstva, se morajo listine iz finančno-materialnega poslovanja predlagati le-tem v naslednjih okvirnih rokih:

— blagajniška dokumentacija — 4 dni po datumu na katerega se nanaša

— eksterni bančni izpiski — dva dni po datumu prejema od SDK

— izpiski internega tek. računa — 5 dni od datuma prejema pri Ib izjemoma ob PO in ZR

— fakture od kupcev — v roku 3 dni po izstavitvi

— fakture dobaviteljev — v roku 3 dni po izvršitvi nakazila oz. zagotovitvi zavarovanja plačil

— obračuni porabe surovin in materiala v roku 5 dni po izdaji oz. dekadi, za katero se obračun sestavlja

— prevzemnice od proizvodov gotovih proizvodov — 5 dni od datuma prevzema blaga

— obračuni OD in osebnih prejemkov — 6 dni od datuma obračuna, oz. datuma prejema izpiska tek. računa oz. plačila

— druge listine — v rokih, ki jih določijo TOZD, ki pa ne morejo biti daljši od 6 dni od nastanka poslovnega dogodka na katerega se listina nanaša.

Interne temeljnice morajo biti izstavljene v rokih, ki zagotavljajo pravočasno sestavo mesečnih, periodičnih in letnih obračunov.

VII. AŽURNOST KNJIGOVODSTVA IN AVTOMATSKE OBDELAVE PODATKOV

24. člen

Listine morajo praviloma dotekati v knjiženje dnevno po usklajenem in ustaljenem toku, ki ga določa vsaka TOZD. Neupravičeno zadrževanje poslovnih listin pomeni kršitev delovnih dolžnosti in če je zaradi tega ravnanja v TOZD nastala škoda, tudi odgovornost za povzročeno škodo. Obdelava podatkov mora v ERO potekati na način in v rokih, ki jih sporazumno določijo računovodje TOZD, DO ter vodja ERO oz. koristniki z medsebojno pogodbo.

25. člen

Knjigovodstvo se vodi po načelu ažurnosti, pravilnosti in zakonitosti, vsa knjiženja pa se opravijo na podlagi verodostojnih listin.

Z ažurnim knjigovodstvom je mišljeno, da morajo biti poslovne spremembe knjižene najpozneje v 8 dneh od dneva, ko je bila izstavljena ustrezna listina, oziroma od dneva, ko bi morala listina biti dostavljena ali prejeta.

Smatra se, da je knjiženo v roku 8 dni, če so sestavljene specifikacije, rekapitulacije ali če se pri knjiženju uporablja računalnik in so na podlagi tega vnešeni podatki v specifikacije, rekapitulacije in podobno.

Ne glede na prejšnja določila se knjiži **isti dan**, ko je poslovni dogodek nastal naslednje:

— v blagajniški dnevnik, vsa vplačila in izplačila

— v evidencah izdanih in prejetih čekih ter menicah

— v skladiščnih evidencah, prevzem in izdaja surovin, materiala, trgovskega blaga, izdelkov, polizdelkov ter drugi material.

26. člen

Saldakonti upnikov in dolžnikov izdelajo analitičen pregled obveznosti oziroma terjatev, ki jih vodijo za TOZD v ERO najmanj ob periodičnih obračunih in zaključnem računu, za ostala obdobja pa v rokih, ki jih skupno določijo TOZD in FRS.

27. člen

Vsa knjiženja v knjigovodstvu TOZD morajo biti opravljena v rokih, ki zagotavljajo pravočasno sestavo in predložitev mesečnih obračunov, periodičnih obračunov in zaključnega računa ter drugih podatkov. Roke iz prejšnjega odstavka določata računovodja DO in direktor FRS DO.

VIII. EVIDENCA SREDSTEV

A. Evidenca osnovnih sredstev

28. člen

Evidenca osnovnih sredstev mora biti vpeljana v skupnem registru osnovnih sredstev, voditi pa je tudi analitične podatke o vsakem osnovnem sredstvu ločeno za vsako TOZD.

Evidenco osnovnih sredstev v skupnem registru, vključno z obračunom amortizacije vodi za vse TOZD knjigovodstvo DO, analitične podatke pa ERO.

29. člen

Vsako osnovno sredstvo mora biti opremljeno z inventarno številko, ki je vpisana v enotnem registru osnovnih sredstev. Z rezervom ali drugim dokumentom mora biti urejena zadolžitev odgovornih oseb za osnovna sredstva. Osebe, zadolžene za osnovna sredstva, morajo sodelovati tudi pri inventurnem popisu teh sredstev.

B. Evidenca sredstev skupne porabe

30. člen

Določila členov 28. do 29. tega pravilnika veljajo tudi za osnovna sredstva skupne porabe.

C. Evidenca osnovnega in pomožnega materiala ter trg. blaga

31. člen

Knjigovodsko evidenco o gibanju in stanju zalog surovin in materiala, gotovih proizvodov in trgovskega blaga lahko vodi TOZD v kartotečni obliki s kopirno metodo ali na mehanografski obdelavi.

Način vodenja tovrstnih evidenc določa računovodja TOZD, v soglasju z računovodjem DO v skladu s tem pravilnikom.

32. člen

Nobeno blago ali material ne sme biti uskladiščeno in ne izdano iz skladišča, ne da bi bil izdan odgovarjajoči nalog in izstavljena ustreza listina. Direktor TOZD ali od njega pooblaščen delavec, pismeno določi delavca, ki sme izdajati naloge za izdajo blaga in materiala, če ni to že določeno v splošnih aktih.

Direktor in računovodja ali od njiju pooblaščen delavci TOZD so odgovorni za izvedbo organizacije evidenc uskladiščenja in izdaje materiala, ter opredelitev materialne odgovornosti vodij skladišč in skladiščnega osebja.

33. člen

Če prejeta blago oziroma material ne ustreza dobavni listini po količini, kakovo-

sti ali asortimanu, mora vodja skladišča ali drugi odgovorni delavec zahtevati od odgovarjajoče nabavne službe komisijski prevzem.

Prevzemna komisija, ki ima predsednika in dva člana, sestavi o ugotovljenem stanju zapisnik in ga takoj dostavi nabavni službi, ki odloči ali se blago prevzame ali stavi dobavitelju na razpolago. Blago dano na razpolago dobavitelju, je treba uskladiščiti ločeno od drugega blaga. O tem blagu mora voditi TOZD posebno evidenco.

Če obstaja nevarnost, da bi se blago, ki je dano na razpolago, začelo kvariti, dobavitelj pa ni sporočil, kaj je treba z njim storiti, je TOZD dolžna, da zaradi preprečevanja nadaljnje škode, postopa kot dober gospodar, po potrebi pa blago po predhodni odobritvi pristojnega organa tudi komisijsko proda.

Pri tem morajo pristojne službe TOZD ravnati v skladu z določili splošnih uzanc o prometu blaga.

34. člen

D. Evidenca drobnega inventarja in avtogum
Glede evidenc in ravnanja z drobnim inventarjem in avtomobilskimi gumami se smiselno uporabljajo določila 31. do 33. člena tega pravilnika.

35. člen

Za drobni inventar in avtomobilske gume pa mora knjigovodstvo TOZD voditi ločeno evidenco za inventar in gume, ki so na zalogi in ločeno za te, ki so v uporabi. Na podlagi rezervov ali knjige inventarja mora biti urejena zadolžitev oseb, ki so za ta sredstva odgovorna.

36. člen

Kadar drobni inventar ali avtomobilske gume niso več uporabne, jih je vrniti v skladišče, nakar jih pregleda komisija, ki jo imenuje direktor TOZD ali od njega pooblaščen delavec. Komisija ugotovi ali je neuporabnost posledica normalne izrabe ali pa je pripisati nepravilni uporabi ter predlaga odpis v breme stroškov TOZD odnosno delavca, ki je z nepravilnim ravnanjem povzročil neuporabnost. O ugotovitvah in predlogih sestavi komisija zapisnik, ki se da v obravnavo in sklepanje DS TOZD.

37. člen

Izdajo drobnega inventarja v uporabo knjiži knjigovodstvo v analitični evidenci po nabavni vrednosti. Popravek vrednosti pa knjiži indirektno v skladu z zakonom in sklepi samoupravnih organov.

Avtomobilске in traktorske gume se ob izdaji knjižijo s polno vrednostjo, odpisujejo pa se kalkulativno prek popravka vrednosti. Višino kalkulativnega odpisa določijo pristojni samoupravni organ TOZD.

Izrabljeni drobni inventar in avtogume se po možnosti aktivirajo kot rezervni deli ali pa prodajajo kot odpadni material.

E. Evidenca embalaže

38. člen

TOZD evidentira embalažo na način, ki je določen v členih 31 do 36. Poleg tega se mora za embalažo voditi ročno ali z mehano-grafsko obdelavo tudi evidenca po nahajališčih in vrstah embalaže, ločeno po kupcih in dobaviteljih.

39. člen

F. Evidenca nedovršene proizvodnje, polproizvodov in gotovih lastnih proizvodov

Evidenca tekoče oz. nedovršene proizvodnje, se mora voditi skladno z gospodarskim načrtom po posameznih fazah proizvodnje, ločeno po stroškovnih mestih oz. nosilcih stroškov. Metoda obremenjevanja oz. knjiženja mora biti kar najbolj neposredna, zlasti za direktne stroške in OD.

Za polproizvode, ki se prenašajo iz enega v drug proizvodni obrat, se morajo voditi za izdajo in prevzem ustrezne evidence oz. listine, katere morajo podpisati odgovorne osebe za to proizvodnjo oz. skladiščenje.

Gotovi proizvodi se morajo dnevno evidentirati na osnovi individualnih ali zbirnih prevzemnic in knjižiti v ustrezne knjigovodske evidence v rokih, ki jih TOZD določi.

Sistem evidentiranja in obračunavanja proizvodnje prilagodi vsaka TOZD svojim razmeram in značilnostim v okviru tega Pravilnika in zakonskih predpisov.

40. člen

G. Evidenca terjatev

Saldakonti kupcev in dobaviteljev družbeno pravnih oseb vodi knjigovodstvo DO in ERO razen za TOZD katerih lokacija to onemogoča.

V tej evidenci se mora za vsako TOZD izkazovati debeten in krediten promet ter stanje terjatev in obveznosti do kupcev in dobaviteljev in ti podatki skupaj za DO kot celoto.

Delavci, ki vodijo skupni saldakonti in spremljajo terjatve iz poslovnih razmerij, so dolžni, da skrbijo za njihovo izterjavo v skladu z zakonom o zavarovanju plačil.

Najkasneje v roku 15 dni po dnevu dospelosti mora saldakonti v primeru neplačila sestaviti predlog za njihovo pravno izterjavo z ustreznimi listinami in ga v soglasju z direktorjem FRS predložiti pravnemu oddelku DO.

TOZD mora v roku 6 dni pripraviti in predložiti pravni službi oziroma saldakontiju manjkajočo dokumentacijo za pravno izterjavo k predlogu, ki ga je le-tej predložil saldakonti DO.

O stanju dospelih in neporavnanih terjatev do kupcev in stanju obveznosti do dobaviteljev obvešča knjigovodstvo saldakov vse TOZD.

Če terjatve TOZD niso poravnane do roka, ki je določen s predpisi oz. dogovori, mora TOZD ob sestavljanju periodičnega obračuna in zaključnega računa izvršiti v

breme celotnega prihodka popravek vrednosti takih terjatev na način in v višini, kakor je določeno s predpisi. Dvomljivost terjatve ugotovi saldakonti, pravna služba ali odgovorna oseba, ki je terjatev povzročila, in predlagajo pristojni komisiji, da to preveri in le-ta predlaga organu upravljanja TOZD način likvidacije.

Računovodja TOZD je dolžan v soglasju z direktorjem predlagati pravni službi vložitve tožbe za vse dospelje neplačane terjatve za fizično in civilno pravne osebe, ki jih ni bilo mogoče izterjati po normalnem postopku.

Delavci TOZD so odgovorni za neizterljive terjatve iz poslov, ki so jih sklenili.

IX. POPIS SREDSTEV IN NJIHOVIH VIROV

41. člen

Po določbah zakona o knjigovodstvu in drugih splošnih aktih, mora vsaka TOZD najmanj enkrat letno uskladiti stanje sredstev in virov izkazanih v knjigovodstvu z dejanskim stanjem, katerega ugotovi s popisom (inventuro). Popolni popis je lahko opravljen v naprej določenih rokih ali pa nepretrgano skozi vse leto (kontinuirano).

Popisi so lahko še delni in izredni.

42. člen

Kontinuirani popis po stalnih popisovalcih odredi vodja kontrolnega oddelka pri DS SS v soglasju z direktorjem ali računovodjem TOZD. Izjemoma je lahko izreden popis brez soglasja, ki ga odredi gl. direktor.

Popisni komisiji predseduje stalni popisovalec z dvema članoma, ki jih določi TOZD pri kateri se opravlja popis.

Kontinuirani popis zalog se praviloma opravi takrat, ko so najnižje, po možnosti ob obračunskih obdobjih in takrat, ko popis ne bi povzročil škode v zastoju proizvodnje in kvaru blaga.

Če popisa med letom ni mogoče opraviti, mora popis opraviti TOZD s svojimi komisijami.

43. člen

Inventuro trgovskega blaga v maloprodajnih enotah se opravi trimesečno, obvezno pa 31. decembra zaradi končnega obračuna prometnega davka, ki je vsebovan v zalogah.

44. člen

Popolni redni popis gotovine se mora opraviti najmanj enkrat mesečno in ob zaključku leta, popis čekov, menic, poštinih znamk in kolekov, bencinskih bonov in raznih vrednostnih papirjev pa se opravi po stanju na dan 31. decembra.

45. člen

Pregled terjatev in obveznosti opravi komisija, ki jo imenuje organ upravljanja TOZD ob priliki sestave zaključnega računa, lahko pa se vrši tak popis tudi med letom. Na podlagi pregleda sestavi komisija izčrpno poročilo, v katerem ugotovi dejansko stanje, ažurnost in kvaliteto evidence, njih usklajenost in eventualne predloge za direktne in indirektno odpise.

46. člen

Izredno ali delno inventuro sredstev in njihovih virov se opravlja po potrebi.

47. člen

Izredno inventuro je treba obvezno opraviti ob zamenjavi delavcev, odgovornih za denarna sredstva.

48. člen

Inventuro sredstev in njihovih virov opravi komisija, ki jo z odločbo imenuje direktor TOZD po sklepu organa upravljanja in jo sestavljajo predsednik in najmanj dva člana, razen komisije iz 42. člena tega pravilnika.

Delo popisne komisije vodi predsednik.

49. člen

Za organizacijo inventurnega popisa sta odgovorna direktor in računovodja TOZD.

50. člen

Delavci, ki materialno odgovarjajo za sredstva, ki so predmet popisa, morajo biti ob popisu navzoči.

Delavci, ki opravljajo z materialnimi in denarnimi vrednostmi, kakor tudi delavci ki opravljajo knjigovodska opravila, ne smejo biti člani komisije za inventuro.

51. člen

Popisne komisije so odgovorne za pravilno ugotovitev stanja sredstev in njihovih virov, za pravilno sestavljanje popisnih listov, za pravočasen popis in za pravilno sestavo elaborata in poročila o popisu.

52. člen

Popis obsega:

a) ugotavljanje, merjenje, tehtanje, preštevanje in natančnejše označevanje sredstev in njihovih virov in vpisovanje podatkov v popisne liste;

b) ovrednotenje sredstev in njihovih virov iz prejšnjega odstavka;

c) ugotavljanje razlik, med popisanim stanjem sredstev in njihovih virov in njihovim knjigovodskim stanjem ter ugotavljanje vzrokov nastalih razlik.

Pod knjigovodskim stanjem razumemo knjižno stanje, izkazano na ustreznih medsebojnih usklajenih analitičnih in sintetičnih kontih.

53. člen

Knjigovodske podatke vnašajo komisije v popisne liste po končanem popisu. Tam, kjer so tovrstne evidence vodene preko AOP, vnese knjigovodske podatke ERO.

Delavci knjigovodstva in ERO, ne smejo dajati popisni komisiji knjigovodskih podatkov, dokler se ne prepričajo, da je komisija končala popis.

54. člen

Popis osnovnih sredstev zajema vse nepremičnine in premičnine, ki so po veljavnih določilih osnovna sredstva.

Nedokončana investicijska dela je treba popisati enako kot druga osnovna sredstva.

55. člen

Določbe iz prejšnjega člena veljajo tudi za popis sredstev skupne porabe.

56. člen

Popis drobnega inventarja in avtogum se opravi ločeno za stvari, ki so na zalogi in posebej za stvari v uporabi.

57. člen

Popis trgovskega blaga, izdelkov, polizdelkov, pridelkov, materiala ter zalog pisarniških potrebščin opravi komisija s tehtanjem, merjenjem in štetjem. Zaloge v originalni embalaži lahko komisija vpiše v popisne liste po podatkih na embalaži.

Če je blago ali material take narave, da bi lahko takšno ugotavljanje povzročilo velike stroške in delo, sme komisija ugotoviti količine na drug primeren način. V takem primeru mora komisija v svojem poročilu navesti na kakšen način je ugotovila popisne količine.

V popisnih listih je treba ločeno izkazati manjvredno in neuporabno blago in material.

58. člen

Popis nedokončane proizvodnje opravi komisija z merjenjem, tehtanjem in štetjem, kjer to ni mogoče, pa po knjigovodskih podatkih, (v proizvodnih obratih pa po delovnih nalogih) s tem, da realnost teh podatkov ugotovi na kraju samem.

59. člen

Sredstva TOZD, ki so posojena ali dana v banko, je treba izkazati na popisnih listih posebej. Skladiščnik oziroma delavec, ki je zanje zadolžen, mora predložiti komisiji ustrezno listino (reverz ipd.), iz katere je razvidno, kje so ta sredstva. Prav tako morajo biti popisana vsa sredstva, ki niso last TOZD, so pa pri njej v hrambi, v najemu ipd.

Taka sredstva je treba na popisnih listih izkazati posebej, en izvod popisnega lista pa dostaviti organizaciji, ki je lastnik sredstev.

Za popis blaga iz skupnega poslovanja v konsignacijskih in komisijah skladiščih se uporabljajo smiselno ista določila, ki veljajo za to blago.

Blago in material na poti vnašajo komisije v posebne popisne liste po podatkih iz listin dobavitelja.

60. člen

Gotovina, valute, čeki, menice in ostale vrednostne listine se popišejo tako, da se za gotovino vnesejo v popisne liste komadov in zneski, za vrednostne papirje pa datum izdaje, številke in zneski.

61. člen

Knjigovodstvo saldakontov je dolžno imeti vsklajene finančne odnose s kupci in dobavitelji, ob koncu leta pa morajo biti saldi medsebojno pismeno potrjeni. Potrditev saldov morajo biti komisiji za popis terjatev in obveznosti na vpogled.

Terjatve in obveznosti, ki so dvomljive, se izkažejo na posebnih popisnih listih.

62. člen

Knjigovodstvo TOZD je dolžno pred sestavo zaključnega računa analizirati salde na kontih časovnih razmejitev. Na teh kontih smejo ostati konec leta le saldi, kateri se po obstoječih zakonskih predpisih lahko prenašajo v naslednje leto.

To so:

- zavarovalne premije
- najemnina
- takse za registracijo vozil
- reklamacije, ki se nanašajo na poslovanje z eksternimi kupci ali dobavitelji in v internem prometu med TOZD
- v kalkilirane obveznosti za superrabate, kateri bodo kupcem priznani v naslednjem letu
- drugi izdatki v tekočem letu, ki bremenijo stroške naslednjega leta.

Cenitev sredstev

63. člen

Nabavna vrednost osnovnih sredstev in sredstev skupne porabe se vnaša po knjigovodskem stanju na dan popisa.

Stanovanjske hiše, stanovanja in poslovni prostor se izkažejo na enak način, razen če s predpisi ni drugače določeno. Vrednost nedokončanih investicij je treba izkazati na podlagi potrjenih listin, fakture, situacije in drugih dejanskih izdatkov, nastalih do dneva, s katerim se izkazuje inventurno stanje.

64. člen

Drobni inventar in avtomobilske gume na zalogi in v uporabi se izkažejo po cenah po katerih se vodijo v knjigovodstvu.

Zaloge pisarniškega materiala se izkažejo po fakturah ali stalnih cenah, zaloge odpadnega materiala pa po tržnih cenah.

65. člen

Vrednost zalog trgovskega blaga, gotovih proizvodov, nedovršene proizvodnje in surovin, se izkaže po vsakokratnih veljav-

nih predpisih, splošnih aktih in sklepih samoupravnih organov TOZD oz. DO.

Način vrednotenja:

1. Vrednost trgovskega blaga v skladiščih se ocenjuje po nabavnih cenah. Če pa se trgovsko blago v maloprodajalnah ali drugih enotah vodi po prodajnih cenah, se zaloge v inventuri izkažejo po prodajnih cenah.

2. Zaloge gotovih proizvodov se ocenjujejo po njegovi tržni ceni oziroma lastni ceni, če je nižja od tržne cene. Kadar za posamezni proizvod ni mogoče ugotoviti lastne cene, se ta ugotovi iz prodajne cene teh proizvodov.

3. Vrednost nedovršene proizvodnje se oceni praviloma po direktnih stroških. V primeru, kadar te vrednosti ni mogoče ugotoviti po posameznih nedokončanih proizvodih, se od njihove končne vrednosti odšteje še predvidene stroške za dokončanje teh proizvodov.

4. Zaloge surovin in materiala se ocenjujejo po nabavnih cenah. Če TOZD v svojem knjigovodstvu vodi surovine in material po planskih cenah, se za izračun dejanske nabavne cene smiselno uporabljajo določbe za ugotovitev nabavnih cen trgovskega blaga.

Inventurne razlike

66. člen

Če evidenco o blagu in materialu vodi ERO, se izračunajo inventurne razlike z elektronsko obdelavo podatkov.

Kjer pa se evidenca vodi s stroji srednje mehanizacije ali ročno, jih izračunajo v blagovnem in materialnem knjigovodstvu.

Kot inventurne razlike ne smejo biti izkazane nefakturirane količine, presežki in primanjkljaji, ki nastanejo zaradi nepravilno knjiženih listin, nepravilno uporabljenih kontov, računskih pomot in podobnih nepravilnosti pri knjiženju ali v listinah za knjiženje.

67. člen

Popisna komisija razčiščuje in ugotavlja vzroke, zaradi katerih je prišlo do inventurnih razlik, zakaj so material, izdelki ali trgovsko blago neuporabni, oziroma zakaj je zmanjšana njihova vrednost ter ugotovi odgovorno osebo, če meni, da je do tega prišlo iz subjektivnih razlogov. Popisna komisija pritegne po potrebi k sodelovanju tudi strokovno komisijo, ki jo imenuje direktor TOZD.

Inventurni elaborat

68. člen

V roku 1 meseca po končanem popisu mora popisna komisija sestaviti podroben elaborat, ki obsega:

a) popisne liste z izvirnim popisnim listinami, ki so bile podlaga za ugotovitev dejanskega stanja zalog

b) poročilo popisne komisije o popisu.

Poročilo popisne komisije mora vsebovati:

— mnenje o ugotovljenih inventurnih razlikah s predlogom o načinu likvidiranja teh razlik

— predlog o likvidiranju neuporabnega materiala in proizvodov

— pripombe in izjave oseb, odgovornih za blago in material v zvezi z ugotovljenimi inventurnimi razlikami

— obrazložitev glede viškov in primanjkljajev, ki so po mnenju komisije rezultat popisa

— ukrepe in predloge, ki jih komisija predlaga, da bi se poslovanje s sredstvi izboljšalo.

69. člen

Popisna komisija predloži elaborat delavskemu svetu TOZD, da o njem razpravlja in sklepa.

Če popis opravijo popisovalci iz 42. člena tega pravilnika, so TOZD dolžne o sprejetih sklepih vselej obvestiti oddelek za notranjo kontrolo.

70. člen

Elaborat s knjižnim in dejanskim stanjem, ugotovljenimi razlikami ter sklep delavskega sveta TOZD o likvidaciji inventurnih razlik sta sestavni del mesečnih oz. periodičnih obračunov in zaključnega računa TOZD.

Za inventurne razlike, za katere je možno dokazati odgovornim delavcem krivdo, se uvede postopek za povračilo škode, ki je za to določen v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih.

Primanjkljaji ali okvare blaga, ki so nastali zaradi objektivnih okoliščin (vremenske nepravilike, višja sila ipd.), se knjižijo v breme izrednih izdatkov oziroma ustreznih sredstev.

Vsi presežki se knjižijo v dobro izrednih dohodkov oziroma ustreznih skladov in se ne smejo pobotati z ugotovljenimi primanjkljaji, razen, če gre za očitno zamenjavo posameznih podobnih vrst materialnih vrednosti.

Za blago v skladiščih, ki se prodaja s prometnim davkom, je pri knjiženju razlik v breme odgovornih oseb ali izdatkov, obračunati prometni davek.

71. člen

Knjiženja v knjigovodstvu, ki se nanašajo na:

— odpis dvomljivih, neizterjanih in zastarelih terjatev

— likvidacijo inventurnih razlik nasproti knjižnemu stanju

— likvidacijo materialnih sredstev katerih rok trajanja je potekel

— likvidacijo razlik vrednosti, ki so posledica zamenjav ter manjše kakovosti surovin, polizdelkov, izdelkov in trgovskega blaga.

Se lahko opravijo le na podlagi ustreznih sklepov delavskega sveta TOZD.

72. člen

Knjiženje inventurnih razlik mora biti opravljeno praviloma v tistem obračunskem obdobju, ko je bila opravljena inventura, izjemoma v roku 60 dni po izvršenem popisu. Dotlej se razlike med dejanskim in knjižnim stanjem, ugotovljene ob popisu, izkažejo na kontih časovnih razmejitev. Na koncu leta na teh kontih ne sme biti sald, ki se nanašajo na terjatve oz. sredstva po prejšnjem členu.

X. OBVEŠČANJE O POSLOVANJU

73. člen

Delovni ljudje morajo biti obveščeni o poslovanju v skladu s pravilnikom o informiranju. Računovodstva ter analitske službe TOZD in DO morajo ob periodičnih in zaključnih računih pripraviti podatke zlasti o naslednjem:

— izpolnjevanju letnega fizičnega obsega gospodarskega načrta

— izpolnjevanje plana prihodkov, odhodkov in doseženih poslovnih uspehov po dejavnostih TOZD in DO

— stanju obveznosti in terjatev

— obračunanih in izplačanih osebnih dohodkov v skladu z internimi in pomožnimi sporazumi

— likvidnosti

— gibanju ter stanju sredstev in virov

— stanju in gibanju zalog in druge podatke, ki jih je treba zagotoviti po veljavnih predpisih, internih splošnih aktih in sklepih samoupravnih organov.

Člani organov upravljanja TOZD in delovne organizacije morajo v roku, ki ga določa statut dobiti pred sestankom gradivo, ki bo obravnavano na seji.

Obveščanje delavcev in članov organov upravljanja ni vezano samo na periodične in zaključni račun, ampak mora biti organizirano tako, da so ves čas obveščeni o stanju, poslovanju in razvoju, kar jim omogoča, da lahko zavestno zavzemajo svoja stališča in odločajo.

74. člen

Podatki, ki so na podlagi zakonskih določil, statuta ali drugih splošnih aktov poslovna tajnost, niso predmet javnega obveščanja. Če pa se sporočajo organom upravljanja, je treba le-te predhodno na to opozoriti.

75. člen

Poslovne knjige, ki se vodijo v prostih listih, je treba po preteku poslovnega leta povezati.

76. člen

Knjigovodstvo in druge službe TOZD morajo hraniti —

Trajno:

a) zaključne račune s poslovnimi poročili

b) zaključne račune ob spojitvi, pripojitvi ali razdelitvi TOZD

c) izplačilne sezname in kartoteke osebnih dohodkov delavcev

d) listine, ki urejajo premoženjske in druge pravice na nepremičninah v zemljiški knjigi

e) dolgoročni razvojni načrt delovne organizacije

f) zapisnike sej organov upravljanja

g) listine, ki jih je treba hraniti po drugih veljavnih predpisih.

10 let:

a) analitično evidenco osnovnih sredstev in sredstev skupne porabe skupaj z registri

b) listine z evidenco danih posojil iz sklada skupne porabe in HIP delavcem in drugim

c) pogodbe o trajnem sodelovanju z OZD in kooperanti

č) temeljne knjige iz 11. člena tega pravilnika.

5 let:

a) evidenco o prejetih in danih posojilih

b) letni gospodarski načrt

c) kupoprodajne pogodbe

d) važnejša poslovna korespondenca

e) vse ostale listine, ki so kot knjigovodske listine podlaga za knjiženje v poslovnih knjigah in evidencah, navedenih v 11. členu tega pravilnika

f) vsi inventurni popisi, razen če ni za posamezne vrste popisov določen daljši rok

g) letne kupoprodajne in kooperacijske pogodbe

h) periodične obračune.

Najmanj 2 leti:

— prodajno-kontrolne bloke oziroma dnevne zbirne registriranih blagajn

— pomožne obračune ter nevažno korespondenco

— drugečasne obračune in listine po sprejemu zaključnega računa.

77. člen

Hranjenje evidenc, ki se vodijo v ERO na diskah, za katere obstoja nevarnost, da bi se deformirali, jih je treba reproducirati v tabele, in arhivirati po njihovi važnosti, določeni v prejšnjih členih.

Direktor in računovodje TOZD sta odgovorna, da za arhiviranje zagotovijo primerne ognja in drugih poškodb varne prostore. Arhiv mora biti primerno in sistemsko urejen. TOZD mora s statutom ali drugim aktom določiti režim urejevanja in hrambe arhiva in osebe, ki so za to odgovorne.

Po preteku rokov za hranjenje arhiva, so osebe iz prejšnjega odstavka dolžne poskrbeti tudi za komisijsko likvidacijo oziroma oddajo listin v ustrezen arhiv v skladu s predpisi.

O likvidaciji oz. predaji arhiva mora komisija sestaviti zapisnik.

XII. PRISTOJNOST IN ODGOVORNOST
DELAVCEV S PODROČJA
FINANČNO-MATERIALNEGA
POSLOVANJA IN KNJIGOVODSTVA

79. člen

Vsi odredbodajalci za sredstva so moralno in materialno odgovorni za smotrnost, upravičenost in zakonitost porabe denarnih in materialnih sredstev v okviru pristojnosti in odgovornosti DM ter pooblastil, ki so jim dana s splošnimi akti in sklepi organov upravljanja.

80. člen

Direktor in računovodje TOZD so pristojni in odgovorni:

— za smotno organizacijo in izvajanje finančno-materialnega poslovanja v skladu z zakonskimi predpisi, splošnimi akti in sklepi organov upravljanja

— za ureditev ustreznih delovnih in drugih materialnih pogojev dela

— na področju finančno-materialnega poslovanja

— za druge naloge po tem Pravilniku ter po odločilih splošnih aktov in skupnih organov upravljanja.

81. člen

Poleg določb iz prejšnjih členov so za izvajanje določb tega pravilnika še pristojni in odgovorni:

Direktor finančno-računovodskega sektorja:

a) da skupaj z računovodji TOZD in delovne organizacije skrbi za pripravo predlogov organom upravljanja DO za splošne akte in sklepe, ki urejajo enotno organizacijo finančno-materialnega poslovanja in predlaga pristojnim organom DO oz. TOZD potrebne ukrepe za izvajanje le-teh

b) s službo inštruktaže in računovodstva DO ter kontrole, v kolikor slednja ni v pristojnosti drugega odgovornega delavca, skrbi za nadzor nad urejenostjo in ažurnostjo

jo računovodskega poslovanja DO in po organih upravljanja ter vodilnih delavcev Dom TOZD predlaga ukrepe za njihovo realizacijo

c) da skrbi za izvajanje sklepov organov upravljanja delovne organizacije, ki se nanašajo na finančno-računovodski sektor

d) da odgovarja za pravilno in pravočasno pripravo gradiva za seje organov upravljanja delovne organizacije, ki jih je dolžan dati FRS

e) da daje strokovno mnenje pristojnim organom o izbiri posameznih vodilnih delavcev v finančno-računovodski službi TOZD.

Druge pristojnosti in odgovornosti direktorja FRS so določene v poslovniku o organizaciji in poslovanju interne banke, Hip, statutu DO in opisu delovnega mesta.

Računovodja delovne organizacije:

a) za pravilno, racionalno ter enotno izvajanje organizacije in vodenja knjigovodstva v delovni organizaciji kot celoti

b) za pravilno organizacijo računovodskega poslovanja delovne skupnosti skupnih služb

c) za pravilno in pravočasno sestavo zbirnih periodičnih obračunov in zaključnih računov, bruto bilanc ter drugih podatkov s področja knjigovodstva delovne organizacije kot celote

d) za pripravo kontnega načrta in tehničnih navodil za knjiženje

e) za pripravo navodil za enotno računovodsko poslovanje iz opisa delovnih nalog. Tovrstna navodila izdaja TOZD v soglasju z direktorjem FRS

f) za izvajanje predpisov in sklepov organov upravljanja delovne organizacije, in delovne skupnosti skupnih služb, ki se nanašajo na računovodsko poslovanje

g) za pravilno pripravo predlogov programov in koordinirano mehanografske obdelave podatkov za računovodstvo skupnih služb, IB in Hip in koordinacijo z ERO glede AOP s področja računovodstva za vse TOZD

h) za druge naloge po statutu DO in opisu delovnega mesta.

Računovodja TOZD:

a) za pravilno, racionalno ter enotno organizacijo finančno-materialnega poslovanja in pravočasen dotok dokumentacije v knjigovodstvo

b) za koordinirano delo med računovodstvom in knjigovodstvom TOZD in DO

c) za pravilno uporabo finančno-materialnih predpisov

č) za pravilno obračunavanje OD in osebnih prejemkov skladno s samoupravnim sporazumom in drugimi akti

d) za pravilno obračunavanje zakonskih in pogodbenih obveznosti ter obveznosti po samoupravnih sporazumih in družbenih dogovorih

e) za pravilno in pravočasno sestavo planov in analiz

f) za vsebinsko pravilno in pravočasno obveščanje delavcev oziroma organov upravljanja s področja finančno-materialnega poslovanja in za izvajanje sklepov teh organov v kolikor ta naloga po statutu TOZD ni poverjena drugi službi

g) za pravočasno in formalno-pravilno pripravo inventurnih elaboratov ob popisu poslovnih in neposlovnih sredstev za odločanje na samoupravnih organih

h) pravilno obračunavanje celotnega prihodka, dohodka in razporejanja dohodka v skladu s predpisi in sklepi samoupravnih organov TOZD

i) za sopolisovanje pogodb in drugih finančnih listin, ki se nanašajo na finančna sredstva

j) za pravilno likvidnost osnovnih sredstev in sredstev skupne porabe

k) za druge naloge po statutu in opisu delovnega mesta.

Vodja knjigovodstva:

a) za pravilno, ažurno in racionalno vodenje poslovnih knjig

b) za kontrolo verodostojnosti in pravilnega kontiranja knjigovodske dokumentacije pred knjiženjem

c) za pravočasno in pravilno sestavo bruto bilanc ter periodičnih in zaključnih računov z vsemi obrazci in prilogami, katere tudi podpisuje

č) za dejansko prikazovanje vseh sredstev, virov in finančnega rezultata

d) za vsklajenost analitičnih evidenc s sintetičnimi konti glavne knjige

e) za pravilno uporabo predpisov, sklepov organov upravljanja in internih navodil, ki se nanašajo na knjigovodstvo

f) opozarjanje pristojnih organov, če se ne spoštujejo veljavni materialno-finančni predpisi. Če ti organi ne odpravijo nepravilnosti pri uporabi teh predpisov, je vodja knjigovodstva dolžan o njihovi kršitvi obvestiti organe samoupravne delavske kontrole. V primeru, da ima ta kršitev znake kaznivega dejanja ali gospodarskega prestopka ali prekrška, je vodja knjigovodstva dolžan o kršitvi obvestiti poleg organov samoupravne delavske kontrole tudi pristojni občinski organ, ki nadzoruje zakonitosti dela TOZD ali DO, kakor tudi organ, ki je pristojen za pregon

g) za druge naloge po opisu delovnega mesta.

Vodja ERO v okviru obdelave knjigovodskih in drugih evidenc:

a) za pravilno, ažurno, racionalno in z računovodstvom ter knjigovodstvom TOZD in DO vsklajeno organizacijo in avtomatsko obdelavo podatkov v skladu z določili tega pravilnika

b) za pravilno in ažurno obdelavo podatkov in izdelavo programiranih evidenc v rokih, ki jih določajo pristojni samoupravni in strokovni organi ter delavci

c) za strokovno in varno shranjevanje podatkov na diskih in drugih sistemih.

82. člen

Vodja knjigovodstva ne sme imeti v rokah materialnih vrednosti in denarnih sredstev in ne razpolagati z njimi.

83. člen

Za vsa druga delovna mesta na področju finančno-materialnega poslovanja in vodenja knjigovodstva, morajo biti v roku treh mesecev po sprejemu tega pravilnika v skladu s tem pravilnikom in drugimi splošnimi akti, sestavljeni opisi delovnih mest s konkretnimi nalogami in pristojnostmi, ki se vročijo delavcem proti podpisu.

Opise delovnih nalog delavcev je stalno dopolnjevati glede na vse spremembe v organizaciji poslovanja in sistemizaciji delovnih mest.

84. člen

Vodstvo računovodstva in knjigovodstva se sme poveriti le delavcu z *najmanj* srednjo šolo *ekonomske* smeri in najmanj tri leta delovnih izkušenj v knjigovodstvu, za katerega se da utemeljeno domnevati, da bo opravljal to delo strokovno in vestno. Vsaka TOZD oz. DO pa glede na obseg in specifičnost poslovanja, določi konkretno zahtevano izobrazbo za te in ostale delavce.

Če je vodstvo računovodstva in knjigovodstva poverjeno delavcu, ki nima strokovne izobrazbe po 1. odstavku tega člena, si mora pridobiti srednjo strokovno izobrazbo do 8. 1. 1981. O tem sprejme sklep pristojni samoupravni organ in izda odločbo prizadetim delavcem.

XIII. KONČNE DOLOČBE

85. člen

TOZD morajo na predlog tega Pravilnika do 30. 6. 1978 sprejeti poslovnik, s katerim podrobneje določijo tok in roke za dostavo

dokumentacije knjigovodstvu in ERO in vodenje listin ter knjigovodskih evidenc za posamezne poslovne in druge obračunske enote glede na specifične pogoje vsake TOZD upoštevaajoč določbe člena 23. tega pravilnika.

V poslovniku mora biti tudi določeno, katere osebe so za posamezna področja odgovorne za kontrolo listin ter za pravilno in pravočasno dostavo dokumentacije knjigovodstvu in ERO.

86. člen

Delavci, ki ne bodo upoštevali predpisov o finančno-materialnem poslovanju, zakona o knjigovodstvu in tega pravilnika in zaradi tega TOZD utрпи škodo, so dolžni, da škodo povrnejo in odgovarjajo za kršitev delovnih dolžnosti po določbah samoupravnega sporazuma o delovnih razmerjih.

87. člen

Pristojni delavci TOZD in DO so dolžni proti delavcem, ki ne upoštevajo predpisov iz prejšnjega člena, sprožiti pri disciplinski komisiji postopek zaradi kršitve delovnih dolžnosti.

88. člen

Kontrolo nad izvajanjem tega pravilnika vršijo samoupravna delavska kontrola, notranja operativna kontrola in drugi pristojni organi.

89. člen

Ta pravilnik začne veljati osmi dan po sprejemu, uporablja pa se od 1. 7. 1977 dalje.

S tem preneha veljati pravilnik o organizaciji in vodenju knjigovodstva, ki je bil sprejet dne 8. 10. 1974.

Predsednik DSP

Jože Četina, dipl. ing., I. r.

